

ఉండేదానను. కాని ఇప్పుడు నా అనుభవమునల్ల నేను తెలుసుకొన్నది ముఖ్య విధానము ఉన్నది. మంచి అంటే మానవ సంబంధమైన దనిన్నీ అందుచేతనే అప్పుడప్పుడు కొంత తెలివి తక్కువైన దనిన్నీ నేను ఇప్పుడు గ్రహించేను. స్త్రీలందరిలోను నేను ఎక్కువ సుందరినని అనుకొంటుంటిని; కాని అల్పులు కూడా నా అంత సుందరమైన వారే అనిన్నీ వారిసౌందర్యము వారికి తెలియకురీడా ఉండవచ్చుననిన్నీ నాకు ఇప్పుడు అనుభవమైనది. సుశీలయొక్క కోమల హృదయమునుండి వ్యక్తమయే భీరుతావిలాసములు నేను చూడగలిగేవాటికంటె ఎన్నో రెట్లు నిర్మలములై ఆహ్లాదకరములు కూడాకాలేదా అని సుశీలను చూచేటప్పుడెల్లా నాతో నేను మననము చేస్తూ ఉంటిని. ఆమెలో అనిర్వచనీయసౌందర్యముకలదని నాహృదయము నాకు తెలిపే తూడన్నది. ఆమెచేతులు చాచితే చాలును; ఆచేతులు ఆమెహృదయనిధులతో నిండిఉండును. చేతులనిండా అమూల్యములైన సరత్సములు ఉన్నవని ఎరగని అంధురాలైన చిన్న పిల్లవలెనే ఆతరలగా త్రితననిధులను సమర్పిస్తుంది.

మదనుడు:—రూపనీ, ఎంతచిత్రము నీవామెనుడించి నాతో ప్రసంగిస్తూఉంటే నిన్నే నేను మెచ్చుకొంటూ మరీ ఎక్కువగా నిన్ను మోహిస్తున్నాను. నీవామెను కాని ఆపొగడ్త అంత

తిరిగి నీకే చెందుతున్నాది. ఒక్కటేమూట ప్రపంచములో దేదీభకమాగ్నలేదు. ఈశ్వరుడు సంకల్పించినాసరే మరొక విధానకానేరదు. ఆమెయెడలగల ప్రేమ నీయెడలగల ప్రేమకు వీనమంతైనా సరిపోలేదు.

రూపనీ:—నేనిక్కడకువచ్చినప్పుడు అన్నీ నా ధ్యమనిన్నీ ఎవరికీ వ్యధకలుగ అక్కరలేదనిన్నీ నమ్మియుంటిని. కాని జీవితమాత్రము మనము సంకల్పించు తయారుచేసే ఏర్పాటులకు సరిపడకు ఉన్నదని నేను ఇప్పుడు తెలుసుకుంటున్నాను. నేను నీతో కలిసిఉంటూ రులకు వ్యధకలుగచేస్తూఉంటే, నీవేనే నేనేనీవని ఉండలేము. ఈనాటిమనప్రేమలె ఇకముందు మనప్రేమ ఉండదు.

మదనుడు:—నీవన్నదే వాస్తవము కావచ్చును. అయినా మనప్రవర్తన ఋజువైనది క్షాళపోతుందా?

రూపనీ:—ఆ, మదనా, ప్రవర్తన ఋజువైనదా కానిదా అనేచర్చతో లాభములేదు. ఋజుప్రవర్తన లేని వాకితనాకన్నీరొలికేటట్లు నడచుటకంటె, జన్మవంతా తపస్వమార్గములో ఉండుట మేలని నేను తలుస్తాను. ఈవిషయమై ఎవరేమి చెప్పతూఉంటారో నాకు తెలుసును. కాని అదంతా ఎందుకు? ఈవిషయమే చెప్పేదానికంటె లోతైనతత్వమును మాటలు లవంతైనా మార్చలేదని తెలిసిన్నీ, మంచిచెడ్డ అనేమాటలే చెప్పతూఉండ

తూరపుమాటలునిరసించేఈతత్వమునే
మనము గ్రహించాలి. మనము చెప్పేది,
చేసేది ఏలాగున్నా, నిజముగా సరళస్వ
భావమే మనజీవితమును నడుపుతూ
ఉంటుంది. సరళమైనదానికి వ్యతిరీక్తముగా
ఉండే ప్రవర్తనంతా నిష్ఫలమై పోతుంది.
మనము ఇంత ఆలస్యముగా కలియడము
ఎందుకు తలపించాలి? ఇంతకూ విధిక్యత
మున్నూ అదృష్టమున్నూ ఒక్కటే కావని
ఎవరు అనగలరు?

రెండోడు:— [రెండు చేతులతోను నిండా
జ్ఞానము కాగలించుకొని] రూపి, నీపై
నన్ను నిండా ప్రేమ ఉన్నది. మనలో ఉద్భ
విస్తూ ఉన్న దే ప్రళయమైన ప్రేమ.

రూపి:— [రెండు చేతులతో వానికంతమున
చుట్టుకొని] మదనా, నీపైనాకు నిండైన
ప్రేమ ఉన్నదినుమా. మనలో ఉద్భవిస్తూ
న్న ప్రేమ ఎప్పటికీ నశించదునుమా. [నిశ్శ
బ్దము.]

రెండోడు:— మనమిద్దరమూ దూరమైనప్పు
డూ, ఈనాటి మననిండు ప్రేమ అంతకం
తకు తిరిగిపోయి శేషించినది జ్ఞప్తికిరాక,
అన్ని వస్తువుల వలెనే క్రమక్రమముగా
అన్యులము అయినప్పుడు మనజీవితము
ఏలాగుండునో ఆస్థితిగూరించి ఏమైనా
ఆలోచించినావా? ...వచ్చేసంవత్సరము
నేనేమిచేస్తానో, నీవేమిచేస్తావో, ఎక్కడ
ఉంటామో! మనము దూరముగా ఉండి,

చూసూ ఉత్కంఠహృదయములతో తొం
చడుతూ ఉంటే, మందగతిగల కాలము
సామీప్యము ఒప్పనిదూరము మనమీద
చికాకుపడును కాబోలు. మనమధ్యను
అడ్డముగా సంవత్సరాలు, దినాలు, అడ
వులు, చెట్లు పెరిగి వ్యాపించి మనలనిద్దరినీ
విడబరుస్తూఉంటే; మనప్రేమ మాత్రము
ఎట్టిమార్పు చెందకుండా స్థిరముగా ఉంటు
న్నాదని మన మెంత చెప్పవోన్నా, ఒకటి
మాత్రము వాస్తవము: మనవియోగము
హెచ్చు అవుతూ ఉండడముచేత మన
ప్రస్తుత ప్రేమ బాగా జ్ఞాపకానికిరాక వాడి
పోయి కృశించినదానివలెనే అన్యులముగా
వ్యక్తమవుతూ ఉండుట చాలామార్లు
సంభవించక మానదు.

రూపి:— మదనా, నాకానంగతి తెలుసును.

...ఇక్కడ మనము సుఖముగా ఉండవ
చ్చును. అక్కడో దుఃఖము తప్పదు. అయి
నప్పటికీ నేను చేస్తానన్నవనే చేయదగిన
ఫని అని మనమిద్దరమూ భావిస్తున్నాము.
నన్నిక్కడ శాశ్వతముగా ఉంచివేయగలి
గేమాట అనుట సాధ్యమైనా, నీవుదానిని
అనవు. అనరాదుకూడాను. ఇతరు లెవరూ
ఆశించనిదానిని ప్రేమించేవారందరూ ఇత
రులభావనలోనికైనా రాని దుఃఖములకు
పాత్రులుకావలసినదే. దుఃఖములు అను
భవించినంతమాత్రాన ప్రతిఫల ముంటుం
దనిఅనుకోకూడదు. ఒకవేళ ఉంటుందన్నా
మనము ఉభయములమూ దేనిపీ కోరవలసి
నవారము కాముకగా

రంగము 3

గోపురము క్రింద

[రూపసిమదపలు ప్రవేశింతురు]

రూపసి:—నేను ఆమెనుచూచి ఒక్కనిమిషమైనాకాలేదు. సముద్రమునుండివచ్చే నీటి కాకులు అరుస్తూ ఆమెచుట్టూ ఎగురుతూ ఉంటే, ఆమె వాటితో ఆడుకొంటూ గోపురముమీద కనబడ్డది. రెండుమూడు రోజులనుంచి ఇరవైనాలుగుగంటలూ అక్కడే ఉంటూఉన్నది. అదేమోకాని ఇదంతా చూస్తే ఒకవిధమైన వింతభింత ఊహాపోహము నామనస్సులో పొడచూపుతున్నది. మునుపటికంటే తక్కువగా దుఃఖపడుతున్నట్లు పైకికనబడ్డా, మనస్సులో మాత్రము ఎక్కువగా బాధపడుతున్నట్లు అగుపడడముచేత ఆకోమలహృదయములో గంభీరముగా ఏదోఒప్పుగడతయారవుతూ ఉండేనేమోఅని నాకు తోచింది.

మదనుడు:—పూర్వపుస్థితిని జ్ఞాపకముతెచ్చుకొంటూ, నవ్వుతూ ఉండెనుకాబోలు. ఎప్పుడూ ఏదో ఒకచిన్నపాట పాడుతూ ఉండేదికాదా? ఆమెను ఆవరించుకొని, ఒకచిత్రమైన తేజస్సు ఉన్నట్లు మనముందట నడుస్తూఉన్నప్పుడు అగుపడేది. చూడు; ఆమె కొంచెము శాంతపడేదాకా నీ ప్రయాణముసంగతి ఎత్తడము మంచిది కాదు. ఆమె హృదయములో ఉద్భవిస్తూ ఆ ఉన్న ఆభావ

నలు స్థిరపడి ఆమెఅత్మలో నాటకంనే వరకూ మనము ఆడోను ఎత్తవద్దు.

రూపసి:—అలాగుకాదు. ఈరోజున నేను ఆమెతో చెప్తాను. ఏమిటి చెప్పడమో కూడా బాగా ఆలోచించేను; ఆమె ఎక్కువనొచ్చుకోకుండా ఉండాలని వాస్తవమైన కారణము మరుగుపరచాలని మొదట అనుకొన్నాను...అలాగునవ్వకు, మదనా, నేను అనేకవిషయాలలో అందరిఆడవాళ్ల వంటిదాననుకాకపోవడముచేత, అబద్ధము చెప్తానంటే నీకువితగాతోచిందికాబోలు, కాని నా హృదయాంతరస్థముగా నాకున్నా వంకరటింకర అల్పబుద్ధి అందరికీకావాళ్లకూ ఉన్నట్లే ఉన్నది; కామదేవునే ఆజ్ఞాప్రకారము నా అక్క చెల్లెళ్లవలె నాకున్నా ప్రేమసంబంధమైన అసత్యములు వుగా అబ్బుతుంది. నీపై నాకు వలపులేదనినీ, ఉన్నాదని భ్రమపడి మోసపోతినినీ, ఏమాత్రమైనా ఎప్పుడైనాఉంటే అది హరించిపోయినదనినీ, ఏవేవో చాలాచాలా చిన్నచిన్న సంగతులు చెప్పడామని నిశ్చయించేను. అలాగు చెప్పడమువల్ల ఆమెకు నాయందుగల గౌరవముతగ్గినా, ఆమెదుఃఖము కూడా తగ్గుతుందని నాలభిలాష. కాని ఈలాగు చెప్పడము ఉచితముగా లేకపోవుటచేత, ఆమె స్వచ్ఛమైన విశాలనేత్రములు నాకంటపడగానే, అలాగుచెప్పడము అసంభవమైపోయినది; మరిచిపోలేకపోయి—

ఆమెకంతసే

సుశీల:—నీవే నీనీ తే ఏమిచేసిఉండువా? టెలుగుకోవాలని చాలా కుశూలముగా ఉన్నది.

రూపసి:—నరేగాని. చెప్పమీ సుశీలా...

సుశీల:—నేను ఒక వేళ చెప్పినా, చెప్పిందీ, తలచుకొన్నదీ ఒక్కటేకానేరవు. అంతేకాకుండా నీవుకూడా అప్పుడు నిజము చెప్పలేకపోతావు.

రూపసి:—నేను నిజముచెప్పుతుండలేదా?

సుశీల:—అవునులే, ఇదివరకు నిజము చెప్పకుండాడేదానవు. ఇప్పుడుమాత్రము నిజము చెప్పలేదు.

రూపసి:—సుశీలా, ఇవ్వాలి అంతా వింతగా ఉన్నావు నీవు. కాని నీవు పొరపాటు పడ్డ వేమో జాగ్రత్త.

సుశీల:—ఎంతమాత్రము పొరపాటుకాదు; ముమ్మాటికీకాదు... రూపసి, ఏదీ ఒక ముద్దు... నేను పొరపాటుపడలేదని ప్రతి ముద్దు ఘోషిస్తున్నాదినుమా.

రూపసి:—నీ ఆత్మ నీలోపల సంతోషముతో గెస్తుతున్నాదా అన్నట్లు నీ కళ్లు ప్రకాశిస్తున్నవి.

సుశీల:—నీవైతేదాచివేయాలని ప్రయత్నము చేస్తున్నావు కాని, నీకండ్లలో కూడా లేజన్ను ప్రకాశిస్తున్నది.

రూపసి:—నాలోనూ ఒక ఆలోచన ఉన్నది సుశీలా. నీతో చెప్పవలసినదేకూడా.

సుశీల:—ఏమిటది, రూపసి, నాలోగే నీవు భయపడుతున్నట్లు

ఉంది. నాదీ నీదీ ఒక్కటే నే ఏమిటి చెప్పమా?.

రూపసి:—సుశీలా, ఏమిటన్నావు నీదీనాదీ... ఏమిటి?

సుశీల:—ఏమీలేదు; ఏమీలేదు... నేనేదో... వేగిరముగా చెప్పవు నీటిటవేమిటో...

రూపసి:—సుశీలా, నేను చెప్పితే, నీకు వ్యభకలుగుతుండేమో నుమా, నా స్తవముగా నీకు అందువల్ల సుఖమే రావలసిఉన్నా...

సుశీల:—రూపసి, మరి ఏడవను; ఒక్కచుక్కైనా కన్నీరు ఒలుకనీయను.

రూపసి:—[చేయిపట్టుకొని] సుశీలా, నీవనే మాటకు అర్థమేమిటో చెప్పమో, అంత చాలా వింతగా మాట్లాడుతున్నావు.

సుశీల:—వింత ఏమీలేదు. మరి ఏడవను. అంతే. ఏమి? అదేకదా యుక్తమిది!

రూపసి:—ఏదీ, నావైపు కళ్లువిప్పి చూడమోచూడు.

సుశీల:—నరే, చూచి, నీకేమి అనువదలవో చెప్పు.

రూపసి:—ఆత్మకు సంబంధించినదంతా కండ్లలో వ్యక్తమవుతుందని మానము ఎంత చెప్పుకొన్నా, తీరా కండ్లవైపు తేరిపారితూస్తే అంతా మాయమయి పోయింది. నేను వ్యక్తముచేయలేని భయములకు లొంగిపోతూ నీవ్వచ్చుమైన కన్నీటి ప్రవాహము ముందర వేయవలసిన ప్రశ్న పొందుపరచలేకుండా నేను నిలుచున్నప్పుడు నాకు ప్రత్యక్ష తరములవచ్చుటకు బదులుగా నన్నీ

ఆచంచలనేత్రములు “నీవేమిటికనిపెట్టాలని
అలాగు చూస్తున్నావు” అని అడుగుతూ
ఉన్నట్లు ఉన్నవి.

[నిశ్శబ్దము]

సుశీల:—రూపసి.....

రూపసి:—సుశీలా...

సుశీల:—నీవు చెప్పాలనుకొన్నది ఏమిటి?

రూపసి:—సుశీలా, ఈలాగుదా. చూసేవా,
ఇంకా మరికొంచెము అయినట్లైతే, తనకీ
ప్రపంచములో ఉన్నదంతా నేను దోచు
కొని ఉండునుగదా.

సుశీల:—విచారముగానున్నావు, రూపసి?

రూపసి:—దా, సుశీలా, ఇక్కడ నీగోపురము
ద్వారమువద్ద కూర్చోదాము, రా. నీవు
నేను మొట్టమొదట కలిసినప్పుడు ఏలాగు
ముద్దాడుకొంటూ కలిసికూర్చొని ఎట్లు
మాట్లాడుకొన్నామో, అలాగు మాట్లాడు
కొందాము, రా. జ్ఞాపకముందా, ఆవేశ
నూతి బడ్డన జ్ఞాపకముందా; సుశీలా,
నెలక్రిందట...; ఉన్నవస్తువులు ఎన్నో
ఈలోపున నశించిపోయినవి; లేనివి ఎన్నో
పుట్టినవి; ఆత్మకు నూతనతేజస్సు ఎన్నో
చోట్ల కలిగినది... ఇట్లువంటి సమయము
ఒకటైనా మరి మనకు దొరకదు; రేపు
ఉదయము నేను మిమ్ములనందరిని విడిచి
నాదారిని పోతాను. ఇట్టిసిథిలో ఉన్న
మనహృదయములు తుదకు మనము చేయ
బోయేవినివల్ల ఊభిస్తున్నట్లు ఉన్నవి...

సుశీల:—రేపా వెళ్లాలని నీఉద్దేశము?

రూపసి:—అవును సుశీలా, రేపే, అదే నీతో
చెప్పాలి అని అనుకొన్నది. ఒక్క
మాట గభీమని మిఠేవచ్చే దుఃఖమంతా
నీహృదయమును భేదించకుండా ఉండాలని
నిజముచెప్పడము మానివేదామని మొదట
తలచినాను. కాని నీసంగతి ఆలోచించ
గానే, అలాగు కుదరదని నాకు తట్టింది.
నీకు సుఖముకలుగవలెననే నేను వెళ్లడా
నికి నిశ్చయించేను. నే నేమీ దాచకుండా
ఉన్నదిఉన్నట్లే చెప్తాను చూడు. వెళ్లిపో
వడము నాకు చాలాదుఃఖముగా ఉంటుం
దని నీకు తెలుసును. కాని మనమందరమూ
ముగ్గురమూ కూడా కొంతకొంత త్యాగ
గము చేయకతీరదు. ఈ త్యాగమంతా
అన్నిటికంటే ప్రబలమైనదానికొరకే అని
మనకందరకి తెలుసును. అట్టిత్యాగమునీవు
కూడా చేస్తున్నావు అని నాకు తెలుసును.

సుశీల:—రేపు నీవు వెళ్లవద్దు.

రూపసి:—రేపు ఎందుకువద్దు, వెళ్లక తప్పక
పోయినప్పుడు?

సుశీల:—నేను చెప్పవలసినది చెప్పినదాకా
నీవు వెళ్లవద్దు.

రూపసి:—అయితే త్వరలో చెప్పివేయి.

సుశీల:—సరేకాని, ఇప్పుడు నీవు నాతో
చెప్పినది మదనునికి తెలుసునా?

రూపసి:—తెలుసును.

సుశీల:—నాకు మరివిచారములేదు, రూపసి.

రూపసి:—నీతో చెప్పకుండా వెళ్లిపోతే ఏమి
చేసిఉండువు, సుశీల?

సుశీల:—నీ వెనకాతలే నిన్ను వెంజించి
నచ్చి, నిన్ను తీసుకొని నచ్చిఉండును.

రూపసి:—నేను అగుడకపోయిఉంటే?

సుశీల:—నిన్ను వెదకడముకోసమే నాజీవిత
మంతా వినియోగపరిచి ఉండును.

రూపసి:—నాకంటెముందరే నీవు వెళ్లాలనా
నీఉద్దేశము? అదేనా నీవనేది ?

సుశీల:—అలాగుకాదు. ఆలాగైతే భేదము
తప్పదు. సుఖముగురించే నేను ఆలోచి
స్తూఉండేది. ఎవరితోను ఒక్కమాటైనా
చెప్పకుండా వెళ్లిపోదామా అని నేనున్నా
ఆలోచించేను; కాని ఇప్పుడు....

రూపసి:—అందుచేత నీవు వెళ్లవుగదా?

సుశీల:—రూపసి, వెళ్లను. అబ్బా, ఈఇల్లు
విడిచిపెట్టను.

రూపసి:—అది నీనిశ్చయమేకదా, నీహృద
యములోనుండి వచ్చినసంగతేకదా. అది
ఖరారేనా!

సుశీల:—ఆహా, ఆలాగే, నాకు శాశ్వతసు
ఖము ఉండాలని, ఆలాగే.

రూపసి:—నేను రాకపోయి ఉంటే బాగా
ఉండియుండును కాబోలు.

సుశీల:—ఆలాగైతే సుఖమూలేదు, దుఃఖ
మూలేదు. నాకు నేనేవ్యక్తముకాకుండా
ఉండిపోయి, నేను అనేవస్తువే లేకపోయి
ఉండును.

రూపసి:—చూడు, నిద్రపోతూఉండేవాళ్లను
తెలుసుకు ; అందులోకి

అనిద్రలో వాళ్లు సుఖముగాను, సరళము
గాను ఉన్నప్పుడు, మరికూడదు.

సుశీల:—అవును నిజమే లేపివేస్తే, మల్లానిద్రపో
వుటకు ఇష్టపడదు...నాకళ్లు విప్పిచూడ
ముందు నేనున్నస్థితి జ్ఞప్తికినస్తే, నాకే
సిగ్గువస్తుంది; ఎవరికీ కనబడకుండా, దాగుం
డా లని ఉంటుంది, ఏమీ తెలియకుండా
గుడ్డిపిల్లవలె, మదనుని ముద్దాడేదా
నను,...కాని, చూడు, నాకేమి తెలియక
పోవడానికి, అంతకీ, నేనేకారణమా?
అంతానాతప్పేనా? ...ఇప్పుడో, రాత్రి
నిద్రపోతూఉంటే మదనుని చూచేను;
అప్పుడు, ...రూపసీ, చెప్తా...

రూపసి:—[కొగలించుకొని] సుశీలా, ముద్దులు
గుమ్మడీ.

సుశీల:—అవును, అప్పుడు ముద్దాడేను; అతను
మాత్రము లేవలేదు. నా కేలాగుఉండే
నంటే, ఆకిటికీలనుండి కనబడుతున్న చుక్క
లన్నీ ఆకాశమువిడిచిపెట్టి నాహృదయ
ములో ఉండిపోయి అక్కడే ఒకస్వర్గము
నిర్మిస్తున్నాయా అని తోచింది. రూపసీ,
నీకీ ఆనందము తెలియదుగదా. ఆన్నీ
ఇదివరకే నీకు తెలిసియుండడముచేత నాకు
ప్రాప్తించిన ఈ అపూర్వానుభవము నీకు
ఎందుకు? నీవు మోహించినవానితో
“నీవై నాకు ప్రేమఉన్నది” అని కండ్లు విప్పి
చూస్తూ చెప్పడమంటే ఏమిటో, ఇప్పుడు
తెలిసింది...అయినా వెళ్లిపోవాలని, చచ్చి
పోవాలని నాకెందుకు ఊహ మల్లామల్లా
కలుగుతూ ఉంటుందో నాకు తెలియకుండా

ఉన్నది...నాకు సుఖముగానే ఉన్నది కాని ఇంకా ఎక్కువ సుఖముగా ఉండడానికని చచ్చిపోవలసిఉంటే కుల నీ చచ్చిపోతాను.

రూపసి:—చాలాచాలా సుఖముగా ఉన్నప్పుడు మాత్రము చావుగురించి ఆలోచించుట చాలా ప్రమాదము...నీఉద్దేశములగురించి నాకొక అనుమానము కలిగిందని ఒప్పుకొంటాను. ఒక్కనిముషముక్రిందట నీవు చావుగురించి అన్నది నిజముగానీ...

సుశీల:—అవును. అనుమానమెందుకు? అటువంటి ఉద్దేశము సరళహృదయుము గల ఆడపిల్లలకందరికీ సహజముగా కలుగుతుంది.

రూపసి:—చక్కగా చూడలేని ఊపల హృదయముగలవారికీ చావు మంచినది అనినీ, నిండుప్రేమకు నిదర్శన మనినీ తోస్తుంది. కాని వాస్తవముగా చూస్తే ప్రేమించేవారే జీవించిఉండవలెను; ప్రేమించినకొలదీ జీవిస్తూఉండవలెను. అంతేకాకుండా నీప్రేమ ఆమోస్తరు ప్రేమకంటె కూడా ఉత్కృష్టమైనది. చావు తెచ్చిపెట్టి ఇద్దరిన్నీ హితులను శాశ్వతముగా విడవరచేవారు, అందుచేత అగాధమైన దుఃఖ కూడములో పడద్రోసేవారు ఎట్టివారో అయియుండవలెను; చావు అందుచేత మహాఘోరమైన కృత్యము సుమా.

సుశీల:—నా అనుమానము నేను చెప్పదునా, రూపసి?

రూపసి:—సుశీలా, అంతా చెప్పివేయి, అంతా నేను చెప్పేనుకాను! మనకీమనకీమధ్య మనస్సులలో ఏమీలేకుండాఉంటే ఎంతో బాగుంటుంది. మనభావములను సరస్వరము తెలియనీయకుండా దాచేదైతే మెత్తని పువ్వునాసరే మన హృదయములమధ్య ఉండనీయవద్దు....

సుశీల:—దానిగురించి ఒక్కటేణము ఆలోచించేను.

రూపసి:—చావుగురించా?

సుశీల:—అవును కాని, కొంత సేపటికిందట ఆలాగు ఆలోచించేను. ఆతరువాత నీవిప్పుడు చెప్పినదంతా నాలోనేను అనుకొన్నాను. అప్పుడు మరొక ఊహ...

రూపసి:—అదేమిటోగదా!

సుశీల:—చావుకు వ్యతిరేకమైనదాని గురించి; జీవితముగురించి... కాని దానిని చెప్పడానికి ఇంకా సమయముకాలేదు. సరేనులే, నీకు తెలుస్తుందికదా... వర్ణించి చెప్పలేను కాని నా హృదయము... నీవేనా అన్నావు నా ఆత్మ ఆనందముతో కుప్పిగెంతులువేస్తున్నట్లు ఉన్నాదని...నీవేనేనై యంటే ఏమి చేసిఉండువో ఇప్పటికి తెలిసింది నాకు...

[ఒకరిచుట్టు ఒకరు చేతులువేసికొని నిమ్మమింతురు.]

శ్రీకారము

(శ్రీవేంకటపార్వతీశ్వరకవులు)

శ్రీ రాముని దేవేరిన్, వీరవనిత, లోకమాత వెణవకచనకం
గోరి రఘువీరశరదు, ర్వారాగ్ని స్త్రుగనేల రావణతృణమా!

మ. మణిహేమప్రభలన్ మెల్లార్చగల సామర్థ్యంబు నీ కబ్బినన్
మణులే నిన్ను వరించి మించగల సామ్రాజ్యంబు నేకూరిన
స్మణికి న్నికును గల్గు హస్తమశకాంతంబైన పార్థకృమున్
దృణమా! యెవ్వరెఱుంగ రిట్టియెడ నీ ధృష్టత్వ మింకేటికిన్?

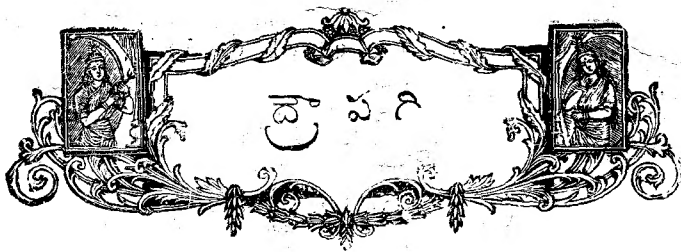
మ. నిను నీయంతటి జీవిగా నెఱిగి నీ నిత్యప్రమోదైక జీ
వనము నిత్యరసాస్పదంబుగ నొనర్పం జూచుకొమ్మో! తృణం
బనుమాటం దలపోయ కీ పగిది మోహభ్రాంతిచే బచ్చ ప
చ్చని సంసారము పాడునేసికొను దుస్సంకల్పముల్ చెల్లునే?

నీ. ఊచివైచిననైన నొప్పుదప్పకయుండఁ, గలయఁ గ్రమ్మఁగఁజాలు కడిమియున్న
ముంచివైచిననైన మొవ్వు నొవ్వకయుండఁ, దలయె త్తిగొనఁజాలు బలిమియున్నఁ
జిదిమివైచిననైన జెలుపుగందకయుండఁ, జిగురు వెట్టఁగఁజాలు చేవయున్నఁ
బెఱికివైచిననైన వరుగువాఱకయుండఁ, గాలునిల్చఁగఁజాలు కడకయున్న
ససిగిరిగియున్న బసిమిచు మిసిమియున్న, వసుమతీధారణమునఁ బెం పెనఁగియున్న
నవనతింగాంచు తృణమవే యవుదుగాని యా సమున్నతమేరు వెల్లదువీవు?

నీ. కఱకుదేఱినవాఁడి కక్కులకొడవంటి, తలకోతఁబడకుండ దాఁగఁగలవె?
పదనుదేఱిన గట్టి పట్టెంపుఁదవుగోల, రాపులబడకుండ నోపఁగలవె?
మొక్కదేఱిన సూదిమొనసూపు కఱుగోల, తోలుపులబడకుండ నిలువఁగలవె?
మలుపుదేఱినకోట ములుపంటినిడుగోల, బారిని బడకుండ బ్రదుకఁగలవె?
నీబ్రదుకు నీవుచూచికో నేరకిట్లు, లలితవాసంతికాలవాలమునఁజేరి
యలముకొనఁజూచె దిది యేటి యాసనీకు?, దుడుకుఁ నేతల కొడబడి చెడక తృణమా!

నీ. ధ్యానింపనేల ధా త్రీనందనానక్తి, గులనాశనము దెచ్చికొనఁగనేల?
కోరంగనేల కేదారకన్యాల్లీ, దుంపనాశనముగాఁ ద్రుంగనేల?
కామింపనేల యా రామలతాతన్వీ, గూఁకటివేళ్లతోఁ గ్రుంగనేల?
ఆసింపనేల సీతాసన్నిధానంబు, మూలవిచ్ఛేదమై పోవనేల?
గడ్డిపోచ! నీకింత 'పో' గాల'మేల?, మరగిచెడిపోక నాబుద్ధి తెరువుఁబట్టి

తుమ్మబీడులనుబట్టి, పశువులనుగాఁచినియైన బ్రదుకరాదె!

బంకించంద్రుడు

శ్రీమతి పులుగుర్త లక్ష్మీనరసమాంబ గారు

ప్రాచీనము లైన నేమి? హిందూకావ్య నాయకల చరిత్రము లన్నియు నొక్కయచ్చునఁ దీసిన ట్లున్నవి. పతిపరాయణత, కోమలప్రకృతినంపన్నత, లజ్జాశీలత, సహిష్ణుత మున్నగు గుణములకు విశేషాధికారిణులైనవారే యార్యసాహిత్యసంబంధముగ నాద్యుడవి కభిషిక్త లగుచున్నారు. వృద్ధ వాల్మీకితనకావ్యనిర్మాణమునందు విశ్వమనోమోహినియైన జనకదుహితను నాదర్శస్వరూపిని గావించెను. అదిమొదలు ఆర్యనాయక లందఱు నయ్యాదర్శానుసారముగనేసృష్టింపఁ బడుచువచ్చిరి. శకుంతలా దమయంతీ రత్నావళీ ప్రభృతి ప్రసిద్ధనాయకలు సీతానుకరణ మాత్రలే. తదన్యప్రకృతులైన నాయకలెవ్వరు నార్యసాహిత్యమునందు లేనే లేరని చెప్పట లేదు గాని సీతానువర్తినులైన నాయకలే యార్యసాహిత్యమునందు బహుళముగనున్నారు. నవలలు నాటకములు మున్నగువానిచే దమవిద్యను బ్రకాశింపఁజేసికొనఁ గోరుచున్న యిప్పటికవులుగూడ సీతపంటి నాయకలనే సృష్టించుచున్నారు. ఇందులకుఁ గాణమును అవేద్యమైనది కాదు; మొదటిది సీతాచరితము, బహుమధురమైనది; రెండవది; యిట్టి

సతీచరితమే యార్యజాతీయందు విశేషముగఁ బ్రశంసింపఁబడుచున్నది. మఱియు మూడవది; యార్యస్త్రీ లందఱును సీతాదేవివంటి జాతీ యోత్కర్షమును సంపాదించుటకేయుత్సాహ పడుచుందురు. ఒక్క ద్రావిడిమాత్రము సీతాదేవిభాయనైనను సృష్టించి యుండలేదు. ఈసందర్భమునందు మహాభారతకారుఁడు ఆపూర్వమైన నూతనసృష్టిని బ్రకాశింపఁ జేసెను. మనకావ్యములందు సీతానుకరణము లనేకములు కలవు; కాని ద్రావిడి ననుకరించిన నాయకలేదు.

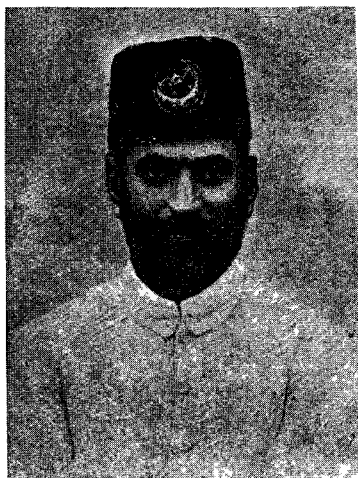
సీత మహాసాధ్వీ. పంచభర్తృకమైన ద్రావిడినిగూడ మహాభారతకర్త మహాసాధ్వీగఁ బ్రదర్శించి యున్నాఁడు. ఏలన! పతి యొక్కఁడైన నేమి! ఏవురైననేమి! పతిమాత్ర భజనయే సతీత్వ మని కవియభిప్రాయము. సీతాద్రావిడు లిరువురు పక్షీత్వ రాజీత్వ కర్తవ్యాచరణముల యందు నిశ్చలహృదయలే; ధర్మనిష్ఠాగరిష్ఠలే; గురుజనవిధేయలే. కాని వీరిరువురకును సాదృశ్య మింతవఱకే. సీత రాజ్ఞి యయ్యెను, గులవధూత్వము ప్రధాన గుణముగాఁ గలదయ్యెను. ద్రావిడి కులవధు వయ్యెను ముఖ్యము.

ముప్పది తొమ్మిదవ భారత జాతీయమహాసభా మంటప సింహద్వారము
వెలుపలి వైపు, శివారు

ముప్పది తొమ్మిదవ భారత జాతీయమహాసభా మంటప సింహద్వారము
లోపలి వైపు, శివారు

డాక్టరు కిచలూ
భారత ఖిలాఫతుమహాసభాధ్యక్షులు

పండిత మదన మోహన మాలవ్య
భారత హిందూమహాసభాధ్యక్షులు

దేశబంధు చిత్తరంజనదాసు
భారత గ్రంథాలయ మహాసభాధ్యక్షులు

బాబు పియ్యూషకాంతి ఘోషు
భారత ఆభ్యాత్మిక మహాసభాధ్యక్షులు

యగు. రాజ్యముణి యయ్యెను. స్త్రీలకుండవల
సిన కోమలగుణములన్నియు సీతయందు బరి
స్ఫుటములై యుండెను. నారీలోకమునందలి
కఠినగుణము లన్నియు ద్రాక్షదియందుఁ బ్రదీ
ప్తము లయ్యెను. సీత రామునకుఁ దగినజాయ.
ద్రాక్షది వీరాగ్రణీయగు భీమునకుఁ దగినరాణి.
సీత నవహరించు నప్పుడు రావణున కేమియుఁ
గట్టము కలుగ లేదు; కాని రాక్షసరాజైన
యీ లంకేశుఁడు ద్రాక్షది నవహరించుటకే
వచ్చినచో గీచకుని వలె ననువులను వీడి
శీలపై వ్రాలియైన నుండును; కాదేని జయ
ద్రధునివలె ద్రాక్షదీపాహుబలముఁ జవిచూచి
చాక్షచట్రుగ భూమిపైఁ గూలియైన నుండును.

ద్రాక్షదీచరిత్రము నందలి రీతిమతులను
విభజించుట యసాధ్యము. ఏలన? మహా
భారత మనంతరాగరము వంటిది. అందుల
నిరంతరతరంగాభి ఘాతములలో నొకానొక
నాయికాచరిత్రము గాని నాయకచరిత్రము
గాని తృణము వలె నెక్కడకో తేలిపోవు
చుండును. వాని నెవ్వరు పరీక్షించె గలరు?
అయినను ఒకటి రెండు విషయములను జూపి
విమర్శించుటకుఁ బ్రయత్నించెదను.

ద్రాక్షది స్వయంవరము: ఎవ్వ రీదుర్భేద
లత్యమును భేదించె గలరో వారే ద్రాక్షదీ
పాణిగ్రహణము గావించవలయు నని ద్రుపద
రాజు పణంబు వెట్టెను. కన్యక సభాస్థలము

నకుఁ గొనితేఱబడియెను. ధరణీలము వంధలి
రాజగణము వీరగణము ఋషిగణము—పిల్ల
నచ్చట నమావేశ మయిరి. ఆ మహాసభ
ప్రచండప్రతాపమువలనఁ గుమారీకుసు
మము వసివాడి యుండెను. అట్లు వసివాడు
చున్న కుమారీకుసుమమునకై దుర్యోధనుఁడు
జరాసంధుఁడు శిశుపాలుఁడు మొదలగు జగ
త్ప్రసిద్ధులై నమహావీరు లందఱు లత్యభేదన
మునకుఁ బ్రయత్నింప సాగిరి. ఒక్కొక్క
రుగా వారందఱు లత్యభేదనమునందట
ములై వెనుదిరిగి పోవుచుండిరి. అయ్యా!
ద్రాక్షదికి వివాహము కాదాయేమి?

అప్పు డరాజగణమధ్యమునుండి సర
శ్రేష్ఠుఁడైన అంగాధిపతి కర్ణుఁడు లత్యభే
మునకై లేచెను. తుద కావ్యకారుఁడయినచో
నిక్కడ నేమి నేయనో చెప్పజాలము.
ఇప్పుడు విషమస్థితి సంభవించెను. ద్రాక్షదీని
పాండవుల కిచ్చి వివాహము గావించుటయే
కావ్యప్రయోజనమై యుండెను. కర్ణుఁడు లత్య
భేదన మొనరించినచో నట్లు సంభవించదు.
తుదకవి యైనచో నిష్పట్టనఁ గల్గుడు గూడ
లత్యభేదమునం *దశకుఁ డయ్యె నని త్రాసి
యందును. కాని మహాభారతమహాకవిశ్వరుస
జాజ్వల్యమానమైన విచక్షణత కర్ణుని పరా
క్రమముచే గావ్యప్రధాననాయకుఁడైన
యర్జునునిపరాక్రమమును / గొలవెట్ల నిశ్చ

* నన్నయభట్టారకుని యాంధ్రభారతభాగమున దీని కొకిండుక వైరుధ్యము గానవచ్చుచున్నది. దీని
మూలము సంభగోనాగరప్రతియై యుండుననియు, ఆంధ్ర, మహారాష్ట్ర, వంగదేశముల ముద్రింపఁబడిన తక్కిన
సంపుటలు గలవలన దన్నిట నీవైరుధ్యము లేకునికి సంభగోనా ప్రతియందలి యీ భాగము ప్రక్షిప్తమై

యేంచి యుండెను. కర్ణుఁ డర్జునునకుఁ బ్రతి
 ద్వింద్వి. ఇట్టికర్ణుఁ డర్జునుని చేతిలోఁ బరా
 భూతుఁ డయ్యె ననినప్పుడే యర్జునుని పరా
 క్రమమున కెంతయో గౌరవము గలదు. కాని
 కర్ణు నన్యులతోపాటు సామాన్య పరాక్రమ
 వంతునిగాఁ జేసినచో నర్జునుని పరాక్రమ
 గౌరవ మెక్కడ నుండును? ఇట్టి విషమనం
 ఘటనమునందు క్షుద్రకవి దేమితులంచును?
 —“ఈమహాదోశన మంతయు నెదులకు? కర్ణునిపే
 రిక్కడ నెత్తుకుండుటయే మే”లని
 భావించునే కాని సర్వాంగసుందర మగుకావ్య
 గౌరవమునకు నెట్టిలోపము వాటిల్లునో
 యాతఁడు తెలిసికొనఁ జాలఁడు. సకల రాజ
 లోకంబును ఆసర్వాంగసుందరి యందలి నూ
 కాంక్షచే లక్ష్యభేదనము చేయుటకు నచ్చి
 యుండఁగా మహాబలపరాక్రమవంతుఁ డగు
 కర్ణుఁ డొక్కఁడు మాత్ర మేల రాలేదు?—”
 అను ప్రశ్నమునకు నాతఁడు నిరుత్తరుఁడు
 కావలసి వచ్చును.

మన భారతమహాకవి కౌశల్య మాశ్వు
 ర్యమయ్యమైనది; తిష్ఠద్వప్తి యసామాన్యమై
 నది. అందుచేతనే యాతఁ డవలీలగాఁ గర్ణుని
 లక్ష్యభేదనోద్యమమునకు నన్నద్ధుని గావించె
 ను. కర్ణునిపరాక్రమగౌరవము నకుంతితముగా
 విక్షేపించెను. మఱియు నీయవసరమునందే—
 ఈస్థితియందే—ఈ యొక్క యుపాయము
 చేతనే—మఱియొక గురుతరోద్దేశమును—
 గూడ సాధింపఁ గలిగెను. ఈయొక్కసంఘట
 నము చేతనే ద్రౌపదిచరిత్రమంతయుఁ బాఠకు
 లకుఁ బ్రదర్శించెను. ముందీమె తన బాహు

బలముచే జయద్రథుని వంటి ముష్కరుని గర్వ
 భాసు చేయవలసి యుండెను. మఱియు
 దుర్యోధనుని సభాస్థానమున ద్యూతవిజితయు
 నవమానితయు నగు నీమె తనవతులయెదుట
 స్వాతంత్ర్యవలంబనమునకు నున్ముఖ కావ
 లసియుండెను. అట్టిద్రౌపదీస్వభావ మిప్పు
 డీయొక్కసంఘటనమునందే విస్పష్ట మయ్యెను.
 ఇట్లుకమాటలోనే కవియద్దేశ మంతయును
 సఫలమయ్యెను. ఆ ప్రచండప్రతాపనమస్విత
 మైన మహాసభయందుఁ గుమారికుసుమము
 వసివాడి యన్నదని చెప్పితిమి; కాని యాకు
 మారికుసుమము—ఆ ద్రౌపదికుమారి—
 యావిషమనభాస్థలమందు రాజమండలీ ఋషి
 మండలీ వీరమండలీ మధ్యమున ద్రుపదరాజు
 నంటి తండ్రిని గాని ధృష్టద్యుమ్నునివంటి
 యన్నను గాని యపేక్షింపక లక్ష్యభేదనో
 ద్యతుండైన కర్ణుని జూచి“నేను సూతపుత్రుని
 వరింప” ననియెను. ఈవలకు చెవి సోకినంతనే
 కర్ణుఁడు సామర్థ్యబలగ హాసముతో నాకనము
 వంకఁ దలయెత్తిసూర్యునిఁ జూచుచు శరా
 సనమును జాఱవిడిచెను. నూలుపుటలలో
 వ్రాసినను బరిస్కృతముగొని యావిషయమును
 గట్టి యాతొత్తుకమాటల్లో పెలుయెడలఁ గలి
 గెను. ఇక్కడ విశేషవర్ణనమునకుఁ బ్రయో
 జనములేదు.—ద్రౌపదిని గూర్చి తేజస్విని
 యనయు గర్విత యనియు వ్యాఖ్యానము చేయ
 వలసిన యావశ్యకమును లేదు. మఱియు
 నారాజనందని దుద్దమనీయగర్వము నీస్సంకోచ
 ముగ విస్ఫురితమయ్యెను.

ఇంక ద్యౌత ప్రదేశరాజత యైన ద్రావడి
చరిత్రము సవలోకింతము! మహాగర్వితులు
తేజస్వులు నిరుపమబలాన్వితులు నైన భీమా
ర్జునులు గూడ జూదమునం దోటవడి నిశ్శబ్ద
ముగా నుండిరి; కిక్కురు మనకుండ శత్రువుల
దాసత్వము సంగీకరించెరి. ఇప్పుడు భర్త
కనునర్చిని యైనభార్య యేమి చేయవలయు
ను? భర్తలచే జూదమునందు సమర్పిత యై
సప్పుడు వారి యనుమతిని దాసీత్వస్వీకృతికి
సంసిద్ధ యగుటయే యార్యనారీమణికి సహజ
ధర్మము. ద్రావడి యేమి చేసినది? ఆమె
ప్రాతికామిచే ద్యౌతవార్తయుఁ దన్ను సభకు
దోడైమ్మని సంపిన దుర్యోధనుని మాహాత్మ్య
మును విని “సూతనందనా! నీవు సభకరిగి
యుధిష్ఠిరుఁడు తన్నోడి సన్నోడెనో సన్నోడి
తన్నోడెనో తెలిసికొనుము! యుధిష్ఠిర సన్ని
ధానమున నీవీవృత్తాంతము నెఱిగివచ్చినను
దీసికొని పొమ్ము. ధర్మరా జెట్లు పరాజితుఁ
డయ్యెనో తెలిసికొనిన విమ్మట నేను సభకు
వచ్చెద” నని పలికినది. ద్రావడికి దాసత్వమును
స్వీకరింప వలయునను సభిప్రాయములేదు.

ద్రావడిచరిత్రమునందు రెండులక్షణము
లు విశేషముగా స్పష్టములగుచున్నవి. —
మొదటిది, ధర్మాచరణము. రెండవది దర్ప
ము. దర్పము ధర్మమున కించుక విరుద్ధ మైన
ది. కాని యీ రెండులక్షణము లొక్కచోఁ
గూడియుండుట మాత్రము స్వాభావికము
గాదు. మహాభారతకారుఁ డీరెంటి నొకచో
సమానముగా వ్రాసెను. భీమసేనునియందు అర్జు
న

సకలక్షత్రియ వీరులయందు నీ రెండుగుణము
లను మిశ్రితములుగఁ జేసెను. భీమసేనుని
యందు దర్పము సంపూర్ణముగను, అర్జునుని
యందును అశ్వత్థామయందును సర్థమాత్రము
గను గన్పట్టుచుండెను. దర్ప మనగా
నిక్కడ నాత్మశ్లాఘాప్రియత్వ మని యర్థము
గాదు. మానసిక తేజస్విత యనియే నాయభి
ప్రాయము. ఈతేజస్విత ద్రావడి యందును
సంపూర్ణముగనే యుండెను. అర్జునాభిమన్యుల
యందిది యాత్మశక్తినిశ్చయముగఁ బరిణా
మించెను. ద్రావడి భీమసేనులయం దిది ధర్మ
వృద్ధికిఁ గారణ మయ్యెను.

సభాస్థలమున ద్రావడి దర్పమును తేజ
స్వితయు మఱింత వృద్ధిపందెను. ఆమె సభ
లో దుశ్శాసనునిగూర్చి “ఇంద్రాదిదేవగుణము
సీకు సహాయులై వచ్చినను రాజపుత్రులు
నిన్నెన్నటికిని రక్షింపఁబోర”ని వచించెను
మఱియు నాసభాస్థలమున నందఱుండు
దనపతులను జూచి ముక్తకంఠియై “భరత
పంక్తియుల ధర్మమెంత చెడిపోయినది! ధృత
ధర్మజ్ఞుల చరిత్ర యొక్కమాటుగ నెంత విన
ప్రమేదపోయినది!” యని ధిక్కరించి భీష్మాది
గురుజనులను గాంచి “ఆ! తెలిసిపోయినది!”
భీష్మద్రోణులకును మహాత్ముడైన విదురు
నకును గూడ నణామాత్రమైన స్వత్వములేదని
తెలిసిపోయినది!” అని తిరస్కరించి పలికెను.
కాని యబలకు ధైర్య మెంతనేపు నిలువఁ
గలదు! ఆమహాభారత మహాకవి మానవ
చారిత్ర సాగరమును నడుగులు వేసి సఖిదర్పణ
మునంబోలె వ్రాసఁగింపఁ గలిగెను. ఎప్పుడు

ద్రావడిని వేశ్యయని పలికెనో, దుశ్శాసనుఁ డెప్పు డామెకరిధానము నాకర్పింపఁ బోయెనో అప్పు డొక నామెదర్పము నిలిచినది కాదు. భయోభీకరముచే హృదయము ద్రవీభూత మైపోయెను. అప్పుడు ద్రావడి, “హానాథా! హానాథా! హా గోపికానాథా! హా దుఃఖినాథనా! నేను కారవసాగరమునందు నిమగ్నమై పోవుచున్నాను. నన్నుధరింపుము తప్పిస్తే!” యని మొఱవెట్టఁ దొడఁగెను. ఇచ్చటనే కవిత్వము చరిమోత్కర్షణం గాంచి నది.

ద్రావడి ప్రీతిజాతి గావున నామెహృదయమునందు దర్పము ప్రబలముగా నుండెను. కాని యామెధర్మజ్ఞానము కూడ నసామాన్యమైనది. దర్పితయగు రాజమనీషిగా నామె యగ్రేపడఁ జెప్పుడు జనమండలమునందట్టి ధర్మాదురాగిణికలదా యనునట్లు తోచకమానదు. ఈప్రబల ధర్మానురాగమే యామె ప్రబలతర దర్పమునకుఁ గొలబడ్డ యయ్యెను. ఈయసామాన్య ధర్మానురాగమే—తేజోన్వితమైన యీధర్మానురాగ రమణీయ సామంజస్యమే, ధృతరాష్ట్రుని ముందు, నామె వరగ్రహణ కాలము నందు నతిసుందరరూపముతోఁ బరిస్ఫుటమయ్యెను. అంతటిసౌందర్యము గల యీభాగము నెన్ని వేలసారులు పఠించినను నెవ్వరి కైనను మఱలమఱలఁ జదువవలయు వనియే బుద్ధి పుట్టుచుండును. కావున నిచ్చటి భాగము నుదహరించుచున్నాను.

“హితైషియైన ధృతరాష్ట్ర మహారాజు దుర్యోధనునిట్లు వింది—

వాక్ బల నూటడించుచు ‘అమ్మా! ద్రుపదాత్మజా! నీవు నాయొద్ద నీకుఁ గ్రావల సిన వరములఁ గోరుకొనుము. నీవు నాకోడండ్రు దఱలో నుత్తమురాల’ వనియెను. అది విని ద్రావడి, ‘ఓభరతకుల ప్రదీపా! నీవునాయండు బ్రహ్మన్నుండ వైతివేని యీవరంబు నాకోసం గుదువు గాక! సర్వధర్మసమన్వితుఁడు శ్రీమంతుఁడు వైనయధిష్ఠితుఁడు దాసత్వము నుండి విముక్తుఁ డగుగాక; ఇమ్మహామతిని నీవుత్తులిక నెప్పడును దానుఁ డనకుదురు గాక; నాపుత్తుఁడు ప్రతివిద్యుఁ డెప్పుడు దాస పుత్తుఁడు కాకుండుఁ గాక. ఏలయన? ప్రతి విద్యుఁడు రాజపుత్తుఁడు; విశేషించి సకల రాజోపలాలితుఁడు. అతనికి దాసపుత్రత్వ మనుచితము గాదా?’ యని యనుటయు ధృతరాష్ట్రుఁ డెప్పుడు, ‘ఓకల్యాణీ! నేను నీయభిమతాను సారముగా నీవరము నొసఁగితిని. నీకు నే నిగికొక వరమునుగూడ నొసంగుట కిచ్చగించు చున్నాను. నీయట్టి వరపర్ణిని యొక్క వరమునకు మాత్రమే తగినది కా’దనియెను. అప్పుడు ద్రావడి, ‘ఓమహారాజా! రథశరాసన సహితముగ భీమాష్ట్రున నకుల సహదేవులు దాసత్వవిముక్తులగుదురుగాక!’ యని పలికెను. అది విని ధృతరాష్ట్రుఁడు, ‘బిడ్డా! నేను నీప్రార్థనానురూప వరప్రదానమును గావించితిని. మూడవ వరమునుగూడ నడుగుము. ఇప్పుడు నే నొసంగిన వరముచేత నీకు యథార్థసత్కారము జరుగలేదు. నీవు ధర్మచారిణివి. పుత్ర వధూగణను—నవమావతంసమ’ వనియె.

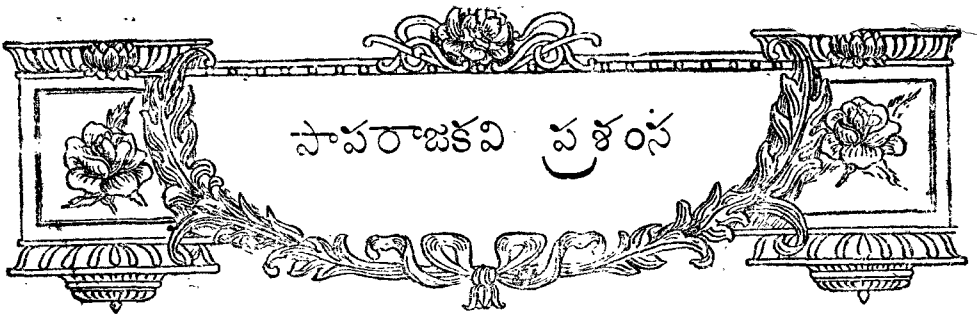
‘ఓపూజ్యుడా! లోభము ధర్మనాశకం
 పేతువు. కావున నే నింకొకవరము నర్థింపఁ
 జాలను. నేను మూఁడవవరమునకుఁ దగిన
 దానను గాను. వైశ్యకొకవరమును, క్షత్రి
 యాంగనకు రెండువరములును, రాజునకు
 మూఁడవరములును మఱియు బ్రాహ్మణునకు
 నూఱువరములును గోరుకొనుట కర్హత
 యున్నది. ఇప్పుడు నావతులు దానత్వదారుణ
 పంకనిమగ్నులై మఱువ నుద్ధరింపఁబడిరి. వారు
 పుణ్య కర్మానుష్ఠానముచే శ్రేయోలాభము
 నొందఁగలరు. నా కింకేమివలయు?’ ననియెను.

ఈవిధముగ ధర్మదర్శముల సామంజ
 స్యమే ద్రాపదీచరిత్ర రమణీయతకుఁ బ్రధాన
 సాధన మయ్యెను. జయద్రథుఁడు పాప
 బుద్ధితోఁ గామ్యకవనమున కరిగి యేకాకియైన
 ద్రాపదిని గాంచినప్పు డామె మొట్టమొదట
 నాతని ధర్మాచారసంగతముగా నతిథిసము
 చితసౌజన్యసత్కారములఁ బరితృప్తుని గావించుట
 కెంతయుఁ బ్రయత్నించెను. పిమ్మట
 జయద్రథుఁడు తనదురభిప్రాయమును వ్యక్త
 పఱచినప్పు డామె యాడుసింగమువలె గర్జించి
 తన తేజోరాశిని బ్రకాశింపఁ జేసెను. ఆహా!
 ఆతేజోగర్వ వచనపరంపరలఁ దలంచుకొనిన
 కొలంది నానందసాగరమునఁ దేలియాడుదుము
 గదా! జయద్రథుఁ డప్పుడామెను విడనాడక
 బలపూర్వకముగా నాకర్షింపఁ బోయి వెంటనే

దానికిఁ దగిన ప్రతిఫలము ననుభవించెను.
 భీమాంజన సహధర్మిణియు ధృష్టద్యుమ్న
 సహోదరియు నైన యాద్రాపది బాహుబల
 ముచే విచ్చిన్నమూలపాదపముం బోలి యా
 మహావీరుఁ డైనసింధుసావీరాధిపతి భూతల
 పతితుఁ డైపోయెను. చివరకు జయద్రథుఁడు
 మరలఁ గడుబలాత్కారముగ నామెను దన
 రథముపై నెక్కించుకొనియెను. అప్పుడు
 ద్రాపది యేమిచేసెను? నిరుపమతేజస్విను
 లైనవీరనారీమణు లేమిచే యనలయునో
 దానినే చేసెను. ఆమె వృథావిలాపము గాని
 వృథాలాపము గాని యణుమాత్ర మైనను
 జేయలేదు. ఇతరస్త్రీలం బోలి యామె
 యప్పుడు తనభర్తలయాగమన విలంబమును
 గూర్చికాని, యననధానతం గూర్చికాని
 యొక్కసారి యైనను విసుగుకొన లేదు. కుల
 పురోహితుఁడైన ధౌమ్యుని చరణంబులకుఁ
 బ్రణామముం గావించి జయద్రథునిరథము
 నారోపించెను. పిమ్మట జయద్రథుఁడు దూర
 మునఁ గనఁబడుచున్న పాండవులను గూర్చి
 తన్నడిగి నప్పుడు ఆమె జయద్రథుని రథము
 నందుండియు నెట్టిగర్వితవచనములతో నెట్టి
 నిశ్శృంకచిత్తముతో నవలీలగాఁ దనహృద
 యేశ్వరులఁ గూర్చి నర్జించి చెప్పెనో యది
 యంతయుఁ బాపపునఃపతనీయము గదా!

ఇది ప్రథమప్రస్తావము

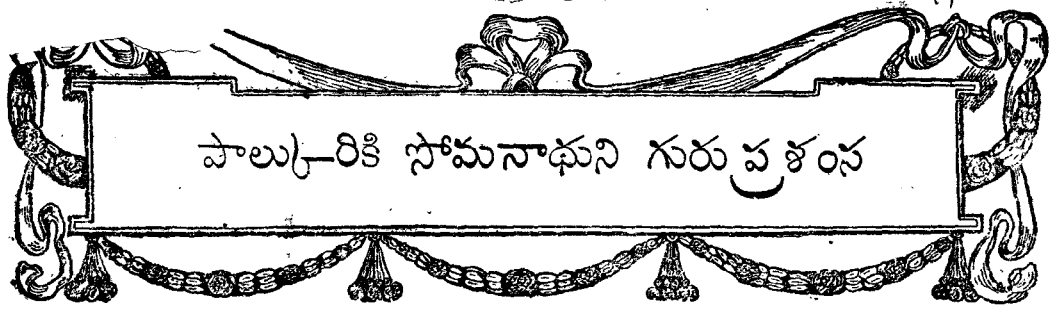

గున్నేపల్లి అక్షయలింగము గారు

సము చిప్పిల! నుత్తరరామచరిత
 మాంధ్రగీర్వాణ రచనల ననువదించి
 ప్రాథిమాపిన కంకంటి పాపరాజు
 పండితులలోన శ్లాఘనీయుండు గాండ? ౧
 కొన్నిచోటులఁ దిక్కన్నకన్న మించి
 కొన్నిపట్టుల శ్రీనాథు గుణముగాంచి
 కొన్నియెడలను బెద్దన్న చెన్నువడసి
 పాపరాజు రచించె గావ్యము; నయారె! ౨
 పాకరిపాకమునఁగాదు పాపరాజు
 కల్పనాకౌశలమునఁ దిక్కన రచించి
 నట్టి రామాయణముకన్న నన్నిగతుల
 నతిశయించెడు; నెంత ప్రజ్ఞాన్వితుండ? ౩
 పాపరాజకవీంద్రు ప్రబంధమందు
 శేబ్బచిత్రము లెన్నేని సంఘటిల్లు;
 నవ్వి సామాన్యకవుల కావ్యములనున్న
 పగిది వృథాకాక సరసార్థబాధురములు. ౪
 వృత్తులును, భావ శయ్యా విభేదములును
 ధ్వనులు, రీతులు, నర్థసందర్భములును

నెట్లు వెలుయుంపవలయుఁ దా నట్లు లరసి
 కూర్చె గృతి పాపరాట్కవికుంజరుండు. ౧
 ఇంపుమెపార ననవద్య హృద్యశబ్ద
 రత్నపుంగల్మిఁ గావ్యేందిరకు ఘటించి
 ప్రతిభవడసినయల పాపరాజువోలె
 గృతి రచించిన సర్వసమ్మతముగాదె? ౨
 జన్మము తరించఁ గర్ణరసాయనముగ
 నవరసమ్ములు వెలయు నర్థనలు మెంచి
 భగవదర్పితముగను గావ్యము రచించె
 దలంచ నితఁడెంతయును ధన్యతముండుగాండె? ౩
 సరసమై, మనోహరమునై చవులుగొలుపు
 కవనమునఁ గాక పాపరాట్కవికరుండు
 నయకళాభూతిఁ, దత్తవిజ్ఞానగరిమ
 గణితశాస్త్రునైపుశిని, బ్రఖ్యాతిఁగాంచె. ౪
 కూర్మిమైఁ పాపరాజ వాగ్గుంధనముల
 నరసియెల్లెడ; నాధుని కాంధ్రకవులు
 స్ఫుర దలంకారకలితయై సొంపుగులుక
 సంస్కరింతురుగాక! భాషావధూటి. ౫

పాల్కురికి సోమనాథుని గురు ప్రశంస

నిడుదవోలు వేంకటరమణగారు, బి. యే.

పాల్కురికి సోమనాథుని గ్రంథములఁ బరిశీలించ నాతనికిఁ బెక్కు గురువులున్నట్లు తెలియుచున్నది. సోమనాథుఁడు వీరశైవుఁడగుటచే నాతని గురువు లిరుతెగలని మనము చెప్పవచ్చును. ఒక తెగవారు మత గురువులు. వీరు దీక్షనొనఁగువారు. రెండవ తెగవారు విద్యాగురువులు. వీరు జ్ఞానము నొనఁగువారు. ఇక సోమనాథుని యియ్యరు తెఱఁగుల గురువు లెవ్వరో విచారితము. దీక్షా గురువులలో గురులింగమనువాడు పెక్కు గ్రంథములలోఁ జేర్చొనఁబడిరి.

“ద్వీ. శరణ గణాశ్రయ సకలస్వరూప గురులింగ వరకణోదరజనితుండ”

బసవపురాణము రి వ పుట.

“క. భృంగిరిటి గోత్రుఁడను గురు లింగతనూజుండ..... అనభవసారము, 4 వ పుట, రి2 పవ్యము.

“ద్వీ. పద్మగులింగ ఘోకరుదాహస్త గర్భసంభవుఁడ.” పంచితారాధ్య చరిత్రము, దీక్షాప్రకరణము, 4 వ పుట.

పై వానిచే సోమనాథుని దీక్షాగురువు గురులింగావ్యుఁడని తెలియుచున్నది. మఱియుఁ గర్ణాటకని చరిత్ర మునఁగూడ సోమన యీతని యొద్దనే శివదీక్షబొందినట్లు చెప్పఁబడి యున్నది. ఇతఁడు భవకులుగా

భావించుట వీరశైవమత సాంప్రదాయమని వేఱుగఁ జెప్పవలయునా!

పైని వినరించినరీతిని సోమనాథుని దీక్షా గురువు గురులింగావ్యుఁడే యైనను నాతని నిజ మగు నామమేదియో తెలియుటలేదు. ఏల యన, శైవమత సాంప్రదాయానుసారము గురులింగ జంగమ శబ్దములకు భేదములేదు.

“ఏకమూర్తి స్త్రయోభాగో గురులింగంతు జంగమః”

అనుసూక్తి ననుసరించి శైవు లా యేక మూర్తిని మూఁడు రూపములుగ భావించినను వానిలో నొకదాని కొకటి భేదరూపముగఁ బరిగణింపరు. కావుననే సోమనాథుఁడు తన తెలుఁగు గ్రంథముల నీ గురుస్తుతి చేయనిదే గ్రంథమునఁ బ్రారంభించిన వాఁడుకాఁడు. చూడుఁడు :

“ద్వీ. శ్రీగురుజేవు నంచితగుణోత్తము యోగీంద్రహృదయ పయోజాతహంసు”

బసవపురాణము.

“ద్వీ. శ్రీగురుమూర్తి స్థూర్జితపుణ్యకీర్తి నాగమంతస్ఫూర్తి నానందవర్తి”

పంచితారాధ్య చరిత్రము.

“నీ. శ్రీగురులింగ సంచితదయావిస్ఫూర్తి శరణైకవర్తి విస్ఫారకీర్తి”

చెన్నపల్లె సీసములు.

“ఉ. శ్రీగురులింగమూర్తి సవిశేష మహోజ్జ్వల కీర్తి సత్ప్రియోవ్యోగకళాప్రపూర్తి...”

వృషాధిపశతకము.

“ఉ. శ్రీగురులింగ జంగమవిశిష్ట మహామహిమంబు
వేడెడనన్, శ్రీగురులింగ జంగమముఁ జెప్పఁ ద్రిమా
రినిగూఢమైచనున్, శ్రీగురులింగ జంగమ విశే
షము లేకముగాఁ దలంచి యా, శ్రీగురులింగ జంగమ
వశిక్యతమై మదిఁగొల్చి సమృద్ధికా”

అనుభవసారము.

“నీ. శ్రీగురవే నమస్తే గురవే నమస్తే
నే గురుమూర్తి ప్రభుత గణాయ” చతుర్వేదసారము.

ద్వి. శ్రీగురులింగ సంచిత దయాపాంగ !

యోగింద్రహృదయేశ! యరగేంద్రధూష!

సోమనాథస్తవము.

ఇక నీ గురులింగార్చుని వాస్తవ నామ
ధేయ మూహించుట కైన వీలుగలుగు నేమో
చూతము! పండితారాధ్య చరిత్ర శ్రోతయగు
పాల్కురికి సూరనామాత్యుని సంబోధించుచు

వాద ప్రకరణాంతమున నిట్లు చెప్పినాఁడు.

ద్వి. గురులింగ శివకరోదర. పుణ్యజాతి!

గురులింగ చర లింగగుణ గణాఖ్యాత !

గురులింగ చరణాబ్జ పరిమళాఘ్రాత !

గురులింగ చరణముపర పరిస్థిత !

గురులింగ గురుదయాంకుర శుభప్రాత !

గురులింగ దృక్సోదర జాతజాత !

గురులింగ కులమహిధర సింహజాత !

గురులింగ దివ్యమందిర పారిజాత !

గురులింగ నిర్మాల్యగోత్ర సంపూత !

గురులింగ మంత్రావతంత్రిత్రోత !

ఆరాధ్యచరిత్ర. వా. ప్ర. 242 పుట.

పైవానిలో మొదటివాదమును బట్టి
సూరనామాత్యుని దీక్షాగురువు నీగురులిం
గార్చుండని తెలియుచున్నది మఱియు నా
యారాధ్యచరిత్ర కృత్యవతరణికయందు.

“* వీరభావేశ్వర విష్ణుతాచార

కారుణ్యహస్తాబ్జ గర్భసంభవుడ?”

దీ ప్ర. ౨ పుట.

* వీరభావేశ్వర తాతరము.

అని సంబోధించినాడు. కావున గురు

లి గార్చునిచే వీరభావేశ్వరుండని యూహింప
వచ్చును. మఱియు నాకాలమున నీ లింగశబ్ద
మును నామములతోఁ చేర్చుట యంత విరళ
ముగ లేకుండుటచే నిదియె యాతని వాస్తవ
నామమని బలవత్తరముగఁ జెప్పవచ్చును.
కాని యిది యూహయేగాని సిద్ధాంతము
గాదు. సోమన దీక్షా గురువులనుగూర్చి
చెప్పవో గురులింగార్చ నొక్కనినే చెప్పవల
యును. త దితరులందఱు విద్యాగురువులు.
వారిలోఁ బ్రథములు, కరస్థలమువిశ్వనాథయ్య
గారు. వీరినిఁగూర్చియఁ గొన్ని గ్రంథము
లలో గలదు. అది యెట్లనిన:

“ద్వి. గ్రీ శుక్లతాత్ముండన కరస్థలము విశ్వేశు,
ప్రకట వరప్రసాద కవిత్యయుతుండ”

బసవపురాణావతారిక.

ఇతియేకాక యా గ్రంథమునందే గద్య

లయందు

“చరలింగున కరస్థల విశ్వనాథ
వరకృపాందిత కవిత్య స్ఫూర్తికాబేర్పి”

అనిచెప్పినాఁడు.

“కం. మళలన్ విశ్వేశు విమలరూప హరు శరణు”

“గీ. విమలచిత్త్వీకృతిఁ విశ్వేశు వరమూర్తిఁ

వినయవతిఁ భువన విమతకితిఁ

విభు కరస్థలంబు విశ్వేశ కారుణ్య

జనిత విమతకాన్య శక్తియుతుండ”

అనుభవసారము.

విడుపల్లి సోమనాథుఁడు రచించిన పద్య

బసవ పురాణావతారికయందుఁ గూడ నీతని

ప్రశంస గలదు.

గ్రీ శంధు యా.

“కం ఆతఁడు గురువరకర సం

జాతుండై విశ్వనాథు సన్నిధిఁ గవితా

చాతురి యెఱింగి బసవ

ప్రీతిగఁ బిచ్చించినట్టి కృతులెవ్వి యనన్.”

ప.బ.పు.ప్ర.ఆ. 5 పుట.

పైవిషయముల ననుసరించి సోమనకు వీరు వ్యాకరణచ్చందోవిశేషములఁ దెల్పి యుందురు. ఈ గురుప్రశంసపైని వివరించిన గ్రంథములయందుఁ దక్క-తక్కినవానియందుఁ గానరాకున్నది. మఱియు బసవపురాణావతారికయందు శ్రీశైలమునఁగల భక్తవర్గములోఁ గరస్థలము సోమనాథయ్యఁగా రొకరుగలరు.

“ద్వి. విలసిత పరమ సంవిత్సుఖాంభోధి

నలి గరస్థలి సోమనాథయ్యఁ గారు.”

పై కరస్థలము సోమనాథయ్యఁగారికిని విశ్వనాథయ్యఁగారికినిఁ గల సంబంధము తెలియటలేదు. తండ్రి కొడుకులో? అన్న దమ్ములో?

ద్వితీయులు కట్టకూరి పోతిదేవులు. వీ రొక్క-బసవపురాణమున మాత్రమే చేర్చొనఁ బడిరి.

“ద్వి. ఖ్యాతిచే సద్భక్తిగల కట్టకూరి

పోతిదేవుని పదాంబుజ వట్పదుండ!”

ఇచటఁ బదాంబుజ వట్పదుండనని సోమన చెప్పటచే వీరు విద్యాగురువగుట స్పష్టము. వీరు సోమనకు శైవాగమములు భక్తచరిత్రములు మొదలగునవి యెఱింగించియుండ వచ్చును. తృతీయులు బెలిదేవ వేమనారాధ్యుని మనుమలు బెలిదేవ వేమనారాధ్యులు.

వీరి ప్రశంస పండితారాధ్య చరిత్రమున మాత్రమేగలదు.

“ద్వి. పేరెన్నఁబడిన శ్రీబెలిదేవవేమ

నారాధ్యులన పరమారాధ్య దేవు

మనుమని శిష్యుండ”

ఇట్లుండ నూతనముగఁ బ్రకటింపఁబడిన శతకకవుల చరిత్రమున సోమనాథుని చరిత్రము నందు * 30 వ పుటయందు వీరే పైనిజెప్పిన విశ్వనాథయ్యఁగారిని వ్రాయఁబడియున్నది.

కాని పై విశ్వనాథయ్యఁగారి గృహ నామము కరస్థలము వారని స్పష్టముగఁ దెలియచున్నది. అందుచే నిరువుర నొకటిగా భావించుట యెట్లొ తెలియకున్నది.

ఈ గురుప్రశంస బసవ పురాణాదుల యందు లేమింజేసి యీతఁడు సోమనాథుని కడపటి గురువయినట్లు కనుపట్టుచున్నది. ఏలయనఁగా, సోమన, బసవపురాణాదుల రచియింపసరికిఁ జతుర్వేద పారగుడుకాడు. ఆతని వేద వేదాంగములయందలి జానము తదితర గ్రంథములలో నగుపడునట్టి గ్రంథమున నగుపడదు. ఆరాధ్య చరిత్రమును జూచిన వారికి సోమన సాంగవేదాధ్యాయుని తెలియకపోదు. మఱియు సోమన

“ద్వి. నలిఁబాల్కురికి సోమనాథుండనంగ,

వెలయు వాఁడను వినిర్మల చక్రికుండ” అని

బసవపురాణమునను,

“ద్వి. నలిఁబాల్కురికి సోమనాథుండనంగ

వెలయువాఁడను జతుర్వేదపారగుండ” అని

పండితారాధ్య చరిత్రమునను జెప్పినాడు.

దీనిబట్టి యీ జేమనారాధ్యులు సోమ నకు బ్రథమదినములలోనే గురువైనయెడల నకు వేదగురువులైనట్లు తోచుచున్నది. వీరా స విషయము సోమన బసవపురాణాది గ్రంథ రాధ్యులగుటవలన సోమన వీరియొద్ద సాంగ ములఁజెప్పియుండుననియు, దాను జతుర్వేద ముగ వేదముల నభ్యసించి యుండవచ్చును. పారగుండనని చెప్పకొనిన గ్రంథమునందే మతియు నీ గురుప్రశంస సోమన ప్రాథవయ యీతని స్తుతించుటచే నీతఁడు వేదములు న్నున రచియింపఁబడిన పండితారాధ్య చరి నేర్చిన గురువనియు మనము నిశ్చయింప త్రలో మాత్రమే కానంబడుటచేత, సోమ వచ్చును.

నన్నయభట్టారకుడు

సన్నిధానము సూర్యనారాయణశాస్త్రి గారు

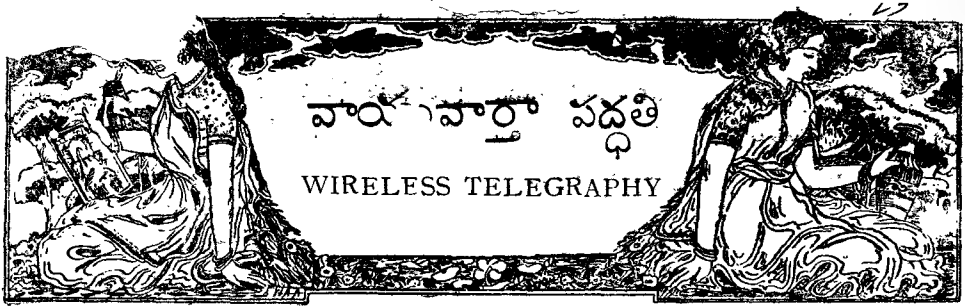
మంతంబగు భారతావ్యయమహాక్షీరప్రవాహానికిం దూముంబెట్టి తగంగ నాంధ్రమహి కా దుగ్ధంబుఁ బాటించి బ్ర హ్మమోదంబుగఁదృష్టి దీరునటు లీయాంధ్రాళిఁ ద్రాగించె నా ధీమంతుండగు నన్నపార్థునకు సరిధింతుక నమస్కారముల్.

గీ. కవితయే ముందుఁబుట్టెనో కాక నీవె, ముందుగాఁ బుట్టినావో చెప్పట యశక్య మండు కాని నీవ్రాసిన యట్టి భారతాఖ్యకావ్యంబె తొలిపంట యాంధ్రమంగ.

గీ. రాజరాజైన విష్ణువర్ధనున కిచ్చి, నావు విప్ర! త్వత్కావ్య కన్యామతల్లి సంఘసంస్కారమునకు బీజములు నాటి, నావు నీవు నన్నయ్య! యా యాంధ్రభాషి.

గీ. కెరలి గోదావరీతీర కీచకార, వంబు శ్రుతిగా నొనర్చి యీభరతఖండ పటుపరాక్రమ ధర్మ ప్రభావఘనత, లాంధ్రమునఁ బాడి లేపితి వాంధ్రజనుల.

గీ. నీడుహృదయాకరమున జన్మించినట్టి, రత్నరాజంబు విజ్ఞానరమ్యకాంతి వీచికా పరంపరలను వెలువఱచుచు, గ్రాలుచున్నది యాంధ్ర

వాయు వార్తా పద్ధతి WIRELESS TELEGRAPHY

కా నూ రు ల త్కృ త రా వు గా రు

౧

వార్తలు రెండువిధములుగా పంపవచ్చును. ఒకటి మనదేశములో ఆచరణములో నున్న తంత్రీ వార్తాపద్ధతి. దూరమున నున్న వారికి శీఘ్రకాలమున వార్తల నందజేయుటకు మన మవలంబించుచున్న పద్ధతి యిదియే. తంత్రీలేకయే కొన్ని కేల మైగ్రేడూరమునకు నైతము వార్త లంపుటకు నూతనముగఁ గనిపెట్టుచిన పద్ధతియే వాయువార్తాపద్ధతి. ఈపద్ధతివలన వార్త ను మాత్రమే కాక ఉపవ్యాసములను గూడ వివరవచ్చును. ఇంగ్లాండులో చిత్రకారుడు వ్రాసిన పటము నైతము హిందూ దేశమునకు కొన్ని నిమిషములలో నందజేయవచ్చును.

తంత్రీవార్త పద్ధతి

ఈ నూతనపద్ధతిని గుఱించి తెలిసికొనక పూర్వము ఇప్పుడు మనదేశమున వాడుకలో నున్న తంత్రీవార్తా విధానమును గుఱించి తెలిసికొనము. విద్యుచ్ఛక్తిని గుఱించి భారతీలో నిదివఱ కొకవ్యాసము వ్రాసియుంటిని. అయినను ప్రస్తుతవిషయమునకు సంబంధించినంత వఱకు దానిని సంగ్రహముగ నిట తెలిపెదను.

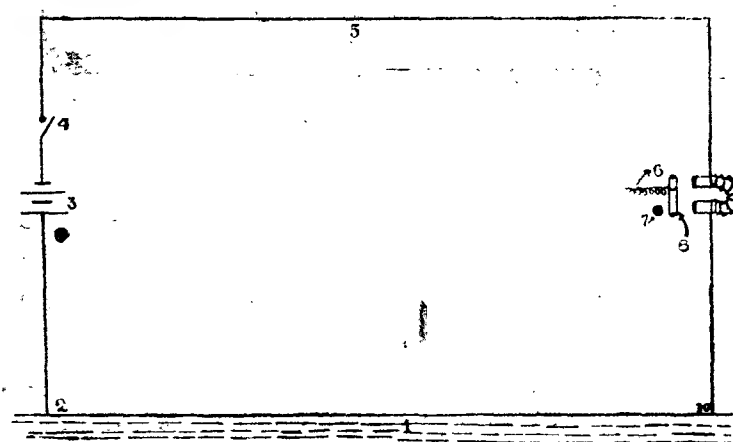
విద్యుత్తుశక్తి దాబ్బు రూపములలో నొకటి. అది అదృశ్యమైనందువలన దాని రూపమెట్టిదో తెలియదు. అది ప్రవహించు నొక ద్రవపదార్థముని యొక సిద్ధాంతముకలదు. నదీప్రవాహమునకు ఒకదారి ఒక తెన్ను ఎట్లుననరమో విద్యుచ్ఛక్తి ప్రవహించుటకు నొక మార్గముండవలయును. దానిని వ్యాపకమందురు. అట్టి వ్యాపకములలో భూమికూడ నొకటి. ఒకపాత్రిలో గంధకద్రావకము పోసి అందులో నొక బాగ్గకణిను తుట్టినాక ఒకదానినొకటి తగలకుండ ను

విద్యుత్ప్రవాహ మేర్పడును. ఇట్టి సావగ్రిని లక్లాంచి విద్యుత్కృతి యందురు. దీనిలో విద్యుత్ప్రవాహము ప్రవహించుచున్నట్లు వ్యాపకక్షేత్రమున గలుగు ఫలితముల ననుసరించి తెలిసికొనవచ్చును. కాంతీకరణము (Magnetism) అట్టి ఫలితములలో నొకటి అఁగా నొకతీగలో విద్యుచ్ఛక్తి పాటుచున్నయెడల నట్టి తీగ చుట్టును కాంతీకరణక్షేత్ర మొకటి యేర్పడును. ఆక్షేత్రమున న్నడవ నొక యినుపముక్క నుంచినచో అతీగ దాని వాకర్నించును. ఈయాకర్షణశక్తి విద్యుత్ప్రవాహం రాశి హెచ్చినకొలది హెచ్చును; లేక తీగను చుట్టులుగచుట్టినచో ఆచుట్ట ఆకర్షించుప్రదేశములో కాంతీకరణశక్తి హెచ్చుగా నుండును. విద్యుత్ప్రవాహము సులభముగ బ్రవహించునట్లు చేయు పదార్థములలో రాగియొకటి. అట్లే కాంతీకరణ క్షేత్రమున నేదైన నిసుప వస్తువు నుంచినచో దానియందు కాంతీకరణశక్తి చెల్లాచెదురుగాక కేంద్రీభవించును. అందుచేత సా యిసుప వస్తువునకు నూచంటురాయివలె నితరవస్తువుల వాకర్నించు శక్తి కలుగును. ఈశక్తి విద్యుత్ప్రవాహము పాటుచున్నంతవఱకే యుండును. ప్రవాహ మెప్పుడు తీణించునో అప్పు డాయినపముక్కను కాంతీకరణశక్తి తగిపోయి యథాస్థితికవుచ్చును. ఇట్లు విద్యుచ్ఛక్తిచే నూచంటురాయి గూఢములను ఒక యినుపముక్కను చేహుచ్చుపద్ధతిని విద్యుత్కాంతీకరణవిధాన మందురు.

విద్యుత్ప్రవాహమునకు ఒకపరిధి (Circuit) ఉండవలయును. ఆపరిధి సంపూర్తిగ నున్నప్పుడే ప్రవాహ మేర్పడును. పరిధి అసంపూర్తి చేసినచో ప్రవాహ మగిపోవును. ఈయంశములను గ్రహింపగలిగినచో తంత్రీ వార్తాపద్ధతిని వాడవచ్చును. చెన్నపట్టణము

సందర్భ ప్రధాన తంత్ర వార్తాలయము (Central Telegraph Office) నుండి యొక తీగ బయలుదేలి రాజమహేంద్రవరము వరకు తీగకలిపి ఆ తీగ రెండవ కొనను భూమిలో పాతి

తంత్ర వార్త వర్ణన

1. భూమి. 2. చెన్నపట్టణము. 3. లక్లాంబి కృతులు. 4. మీట. 5. తీగ. 6. స్పర్శము. 7. మర. 8. యినుపముక్క. 9. చుట్టు. 10. రాజమహేంద్రవరము.
- ఇది విద్యుత్ ప్రసారమునాడు పైది ఋణధ్రువము; అడుగు పెద్దగీత ధనధ్రువము.

హేంద్రవరమునకు వెళ్లును. 'లక్లాంబి' బుడ్డిలో విద్యుత్తు బహిర్భాగమున తుత్తునాగమునుండి బొగ్గుకణి కను ప్రవహించుచున్నది. ఇందులో తుత్తునాగము ధన ధ్రువమునియు రెండవదానిని ఋణధ్రువమునియు జేపె దరు. ఈరెంటిని గలిపినంతమాత్రమున విద్యుచ్ఛక్తి ప్రవహించునని తెలిపియుంటిమి. నీరు రెండవ ప్రదేశ ముల మధ్య ప్రవహించుచున్నచో ఒకటి రెండవదాని కన్న ఎత్తుస్థలమున నున్నదనియే కదా దాని యర్థము. అట్లే నిద్రుత్తు ప్రవహించుటచేత రెండుధ్రువములమధ్య కొంతయొత్తిడియుండవలయు ననుట స్పష్టము. ఈయొత్తిడి నెక్కువచేయుటకు రెండు లక్లాంబి విద్యుత్కృతుల నుపయోగించవలెను. ఒకదాని ధనధ్రువ మును రెండవదాని ఋణధ్రువమునకు గలుపుడు. అప్పుడు మిగిలిన రెండుధ్రువములకు నడుమనున్న యొత్తిడి అది వలన కంటే రెండురెట్లును. ఇట్లు ఒకవరుసలో ననేక విద్యుత్కృతులనుంచి యొత్తిడిని హెచ్చించు విధాన మునుపంకిపర్పాటు అందురు. ఇట్లు రెండు 'లక్లాంబి' విద్యుత్కృతులను పంకిలోనుంచి అందులో నొక

పెట్టుడు. ఇక 'లక్లాంబి' విద్యుత్కృతుల రెండవ ధ్రువ మును పటములోఁ జూపినట్లు మీటకు కలుపుడు. మీట యనగా రాగిపలకలకడ్డి. దీనిని నొక్కుటవలన విడివిడిగనున్న రెండుతీగల కొనలు కలిసికొని పోవును. నొక్కుటమానిన నా రెండుతీగలకొనలు వేరుగును. ఇట్టి మీటయొక్క రెండవ కొనను చెన్నపురినుండి బయలుదేరు తీగకు కలుపుదురు. రాజమహేంద్రవరమునందలి తంత్ర వార్తాలయములో నీతీగయొక్క

చెన్నపురిలో మీట నొక్కగనే వ్యాపకముగుండ విద్యుచ్ఛక్తి ప్రవహించును. భూమి వ్యాపకముగుంటచేత దానిని విద్యుత్ప్రేరిణిలోని యొక భాగ ముగ జేయబడినది. దీనికి కారణము వ్యయము తగ్గించుట కొఱకే. భూమి యుపయోగింపబడకపోయినచో చెన్నపట్టణమునుండి రాజమహేంద్రవరమువఱకు రూ. 800 లెమ్మలు ఒక తీగకు బదులుగా రెండుతీగల నుపయోగించ వలసియుండును. ఇట్లు చేయుటచేత వ్యయ మెక్కువ యగును గదా!

మీట నొక్కగనే రాజమహేంద్రవరములో నున్న యినుపకడ్డి చుట్టునున్న తీగచుట్టును సూదంటు తాయివలె కాంతీకరణశక్తి కలదిగ జేయును. ఆచుట్టు నడుమనుండు నినుపముక్క కడ్డి వర్షమున్న ఖటియే యితరవస్తువునైనను అది ఆగ్నించును. అట్లే దానియొద్ద నొకయినుపముక్క నుంచితమనుకొనుడు. దానిపై కొంత దూరమున మరలించియుండును. మీటను చెన్నపట్టణ మున నొక్కుట మానినచో విద్యుత్ప్రేరిణి అసంపూర్ణగ నేయబడుటచేత విద్యుత్ప్రేరిణిని విడిపోవును. చుట్టు కాంతీకరణ

నాకర్నించియుంచలేకపోవును. ఆయినుపముక్క స్ప్రింగ్ (Spring)నుయొక్క సహాయమున తన యధాస్థితిను నాక్రమించును. ఇట్లు వచ్చుటలో మరకు తగిలినప్పుడు శబ్దముకలుగును. ఈశబ్దమే తంతివార్తలయమున మనము వినునది.

దూరములో నున్న మనుష్యుడు మనదగ్గరకు రావలెనన్న మనము చేయి ఊపుము. రమ్మని పిలుచుటకు ఇది యొక సంజ్ఞ. ఇట్లు చేయుటచేత ఆమనుష్యునికిని రావలయునని అర్థమగును. అనగా మనము ఒకరినొక రర్థము చేసికొనవలెనన్న కొన్నిసంజ్ఞలుండవలెనని తేలును. చెప్పదున్న విషయములను త్వర త్వరగా వ్రాసికొనుటకు సంక్షేపలిపిలేఖకుడు అక్షరములకు బదులుగా కొన్నిగీతల సుపయోగించును. అట్లే 'అ' అనునక్షరమును. — ఈగుర్తులన సూచింపవచ్చును. అట్లే 'త' అనునది — ఈగుర్తు చేతను, దు అనునది — ఈగుర్తు చేతను చూపిన అతడు అనునది మొత్తము మీద. — ఈగుర్తులచేత తెలుపవచ్చును. ఇట్లు చక్కలవలననుగీటువలనను అక్షరములను సూచించు పద్ధతి 'మోర్స్ కోడ్' అందురు. ప్రస్తుతము తంతివార్తలన్నియు ఇంగ్లీషుభాషయందే జరుగుచున్నవి. చుక్కగీటు. — ఈసంజ్ఞ ఇంగ్లీషుభాషలో మొదటి అక్షరమైన 'ఏ' అనుదానికి వర్తించును. ఇట్లే ఇతరఅక్షరములను వర్తించుచేయు సంజ్ఞలను వ్యాసము చివర చూడగలరు. అతడు అనుమాటను రాజమహేంద్రవరము పంపవలయునన్న, మనము మీరు మొదట నొక్కవలయును. ఇట్లు చేయుటచేత రాజమహేంద్రవరములో యినుపముక్క ఆకర్షింపబడును. మీటును ఒక సెకన్డుకాలము మాత్రమే నొక్కిఉంచి వదిలినచో ఇనుపముక్క పైకెగిరి టిక శబ్దము చేయును. మీటును సెకన్డుకన్న ఎక్కువకాలము నొక్కి ఉంచినచో శబ్దము కొంతనేపటికిగాని కనబడదు. ఇట్లుమీటువలన శబ్దములు వెంటవంటనేగాని లేక కొంత ఆలస్యముగ గాని పంపవచ్చును. శబ్దము వెంటనే వినుబడిన అది చుక్కగాను, కొంచెమునేపు ఆలస్యమైనది గీతగాను పరిగణింపబడును. ఇట్లు 'అతడు' అనుపదమును — లలోనికి గీతలలోనికి మార్చి మీటును గాజమహేంద్రవరము

నకు కొన్ని నిమిషములలో తెలియజేయవచ్చును. విద్యుచ్ఛక్తితీగెలలోనుంచి సెకన్డుకు 60 మైళ్లు అనగా నిమిషమునకు 8,600లమైళ్లు చొప్పున ప్రయాణము చేయును. అందుచేత నిచ్చుట మీటును నొక్కుచున్న కాలముననే విద్యుచ్ఛక్తి రాజమహేంద్రవరము చేరును. అందువలన వార్తను సంజ్ఞలచే విద్యుత్సహాయమున తంతిమాలకముగ నందజేయగలము.

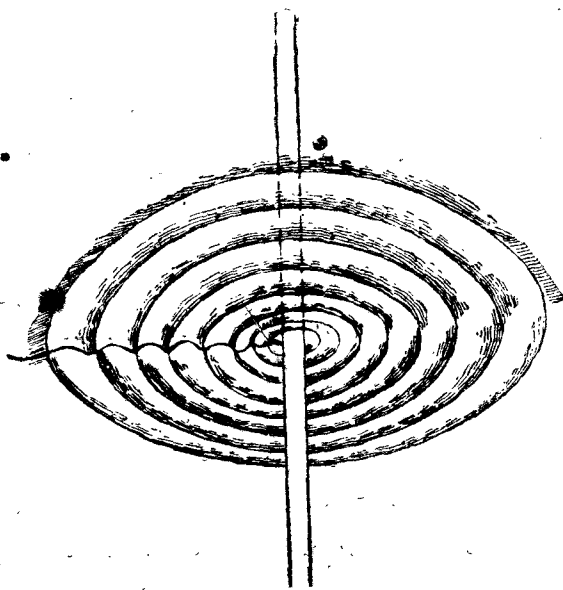
ఇది సులభపద్ధతియే యైనను దీనిని వాడుకలో బెట్టుటలో గొన్ని కష్టములు గలవు. తీగఖరీదు హెచ్చు హిందూదేశమునుండి ఇంగ్లాండునకు తంతివార్తల నంపుటకు ఒక పెద్ద తీగను కట్టుదిట్టములు చేసి బొంబాయివద్ద నుండి సముద్రపు పడకపైన జేయుచు ఇంగ్లాండువరకును దీసికొనిపోయిరి. ఇది యంతవ్యయ ప్రయాససాధ్యమైనపనియో చదువరులే సులభముగ గ్రహింపగలరు. ఇంతియేకాదు. తీగ ఏతుపానువలననో మటియేకారణముననైన తెగిపోయిన తంతివార్త లాగిపోవును. ఇంకొకవిశేషము కూడగలదు. చెన్నపట్టామనందు వ్యాపారము మందము అయినను ఇచ్చటినుండి దేశములోని వివిధభాగములకు సుమారు నూతూతీగలు పోవుచున్నవి. అందు కొన్నికలకత్తా బొంబాయిలవఱకు బోవును. అట్లు కలకత్తాకు పోవు తీగ బెజవాడనుంచి పోవునదియే యైనను బెజవాడకు ప్రత్యేకముగ నొక తీగ యేర్పాటు చేయబడినది. ఇట్లే చెన్నపట్టామనతో నెక్కువగా వ్యాపారసంబంధ మున్న ఊళ్ల కన్నిటికి ప్రత్యేకముగ నొక్కటిగాని అంతకంటె నెక్కువగాగాని తీగలు జేయుదురు. ఇందువలన నీతంతివార్తాపద్ధతి యొక్క వ్యయసాధ్యమైనదని తేలుచున్నది. తంతియుపయోగము లేకుండ సమాచారములను దెలుపుపద్ధతియేదియైనను చేయక అందువలన నీనూతన వాయు వార్తాపద్ధతి (Wireless Telegraphy) సర్వజనాంగీకారమై వెలయుచున్నది. ఇదియునుంగాక దీనివలన గొప్ప యుపయోగములు కలవు.

వాయువార్తాపద్ధతి : తరంగసంచలనము

ఇప్పుడు రెండవపద్ధతిని బరిశీలింతము. దీనిని కొలది కాలము క్రితమే శాస్త్రజ్ఞులు కనిపెట్టిరి. ఏదైన సంగతి దూరములోనున్న — దీనిని చూచుచున్నదానిని

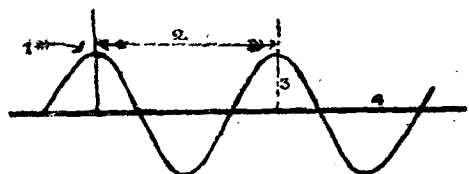
రెండువిధములుగా చెప్పవచ్చును. ఒకజానియందు మనము పయోగించుచున్న గమ్యస్థానమును జేరి మనపక్షమున సమాచారమును తెలుపును. మనము ఇంగ్లాండునందున్న స్నేహితునకు ఉత్తరము వ్రాసినచో మనము వ్రాసిన జాబు ఆతనియొద్దకు జేరును. అతనికి జేరు ఉత్తరమునకును మనము వ్రాసినదానికిని ఏమియు భేదము లేదు. అట్లునుడు గురువైన ద్రోణాచార్యుని ప్రతిఘటింపవలసి వచ్చినపుడు యుద్ధమారంభింపక పూర్వము ఒకనవసాగ్గర బాణమును వదలెనుట లోకవిదితమేకదా. ఇక్కడ అట్లునుడు వేసిన బాణమునకును ద్రోణుని పాదములమీద పడిన బాణమునకును భేదమేమియులేదు. ఆరెండు నొకటియే. ఇట్లు ఏమార్పునలేక వస్తువు తనంతట తానే ఒకస్థలమునుండి ఇంకొకస్థలమునకు పోయి సమాచారము తెలుపుట మొదటిపద్ధతి. ఇక రెండవది అట్లుకాదు. ఒక వీధిబడిపంతులు ఇంటిలో నుండి బయటకు వచ్చు సమయమైన దనుకొనుడు. ఆతడు రాకపూర్వము పిల్లలందఱు అల్లరిచేయుచున్నను ఆతడు వచ్చుచున్నాడనగానే మనసగా మార్పుదురు. అందులో ఒక పిల్లవాడు అతని చేతిలోని బెత్తమును జూచినా డనుకొందును. అట్లు చూచిన పిల్లవాడు మొదట కూర్చుండిన వాడైనను

తరంగ సంచలనము

పిల్లవాడై కదలకుండినను బెత్తముమాట మాత్రము చివ వానికి కూడ తెలియునని నిస్సంశయముగా చెప్పగలము. అచట ఏపిల్లవాడును కదలలేదు. అయినను సమాచారముమాత్రము చివరపిల్లవానివలనను ప్రసరించినది. చెరువులో నొక కట్టనునిలుపుగా పైకి క్రిందికి ముంచుచున్నా మనుకొనుడు. అప్పు డాకట్టమట్టును చిన్న చిన్న తరంగములు లేచి నలు దెసలకు ప్రాకును. అయినను నీరు మాత్రము తనస్థానమునుండి కదలదు. ఉపయోగించిన శక్తి నీటిలో సంచలనము కలిగించినది. ఆశక్తి నీటి మీదుగా నలు దెసలకు పోవుచున్నది. అంతియేకాని నీటిని ఏమాత్రము స్థానభ్రష్టుము చేయుటలేదు. ఒక కెరటము ఉప్పొంగి ప్రక్కనున్న నీటిని గొంచెము రాశిగా ఏర్పఱును. అప్పుడారాసి మట్టుప్రక్కలనున్న నీటికంటె నెత్తుగా నుండుటవలన తిరిగి క్రిందికి దిగుట ప్రారంభించును. ఇట్లు దిగుట ఇతరనీటితో సమానస్థితికి వచ్చినవెంటనే ఆగదు. దీనికి కారణమిది. మనము రైలుబండిలో ప్రయాణము చేయుచున్నప్పుడు రైలుబండి ఆగగానే ముందుకు తూలుదుముకదా. మన మేస్థితిలో నున్నారమో అది మార్పునొందుటకు కొంచెము కాలము పట్టును. శ్చణకాలములో నే మార్పును కలుగనేరదు. ఇది పదార్థవిజ్ఞానశాస్త్రములోని ముఖ్యనూత్రములలో నొకటి. ఇందువలన రాశిగా నేర్పడిన నీరు దిగుట ప్రారంభించిన పిదప అసలునీటిమట్టుముకంటె క్రిందికిపోయిన తరువాత గాని దాని వశితగ్గుదు. నీటిమట్టుముకంటె అడుగునకు పోయి తిరిగి యథాస్థానము నాక్రమింపజోవునప్పుడు తన ప్రక్కనీటిని రాశిగా నేర్పడునట్లు త్రోయును.

తరంగము

1. తరంగ శిఖరము. 2. తరంగాయతి.
3. నీటిరాశి. 4. నీటిమట్టుము.

ఇట్లునీరుమొదట రాశిగా నేర్పడి పిదప నీటిమట్టుముకంటె అడుగునకు పోయి, మరల యథాస్థానమునకు వచ్చును. నేగద్రోసియితి.

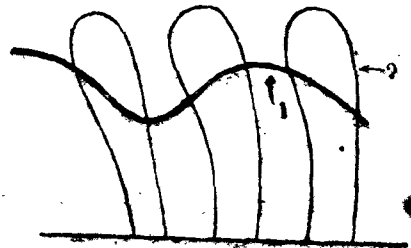
ఈస్పద్ధతిలో శక్తి తరంగముల రూపమున చాళిగారము వాతకు ప్రసరించినను నీరుమాత్రము తనస్థానమును విడిచి పోవుటలేదు. ఈతరంగములను తగిన ట్లుయోగించి నచో తరంగసంచలనమునకు కారణభూతమైన శక్తిని ఆ తరంగక్షేత్రమున తిరిగి తీసికొనవచ్చును. ఇట్లే ఇంకొక యుదాహరణము తీసికొందము. మనము నివసించు భూమి చుట్టును గాలియున్నది. రామ అని పిలిచినప్పుడు ఏమి జరుగును? కర్ర ఏవిధముగ నిశ్చలమైన నీటిలో సంచలనమును పుట్టించెనో అట్లే మనము రామ అని ఉచ్చరించి నప్పుడు మనయెదుటనున్న గాలిని కదల్చిన వారమగుదుము. ఈకదలిక గాలిలో తరంగరూపమున బోవును. రాముడు చెబిటివాడు కానిచో, అనగా ఆతనిచెబియందుండు గూబ సరిగానున్నచో నీవాయుతరంగములు వాటిని తాకును. ఈతాకుడుయొక్క ప్రతిఫలమే రామ యని యతనికి వివబధును. మనము మాటలాడునప్పుడు గాలిలో సంచలనము పుట్టించుచున్నాము. ఈసంచలనమే రూరప్రదేశములకు, తరంగరూపమున బోవుచున్నది. దీనివలన మనము ముఖ్యముగ గ్రహింపవలసిన విశేషమే మనన మనయెదుట నున్న గాలి మనయొద్దనే యున్నది. మనము మాటలాడినంత మాత్రమున వాయుదేవుడు పరుగెత్తుటలేదు. కాని మనము చేసిన సంచలనమతివేగముగా అనగా నిమిషమునకు ౧౧౭౦ అడుగులు లేక రహరమి రెండుఫర్లాంగులు ప్రయాణము చేయుచున్నది. గాలితేని ప్రదేశమున మాటలాడినచో మాటవినబడదు. పైజెప్పిన దాని ననుసరించి ఈరెండవవిధమున జలములే కుండ తరంగములద్వారా శక్తిని పంపించుటకు ఒక సాధన ముండవలయునని తేలగలదు. మొదటి యుదాహరణమునందు నీరును, రెండవయుదాహరణమునందు గాలియు సాధనములై తాము స్థానభ్రష్టత పొందకయే మనముపయోగించిన శక్తిని తరంగరూపమున నలుచెసలకు ప్రసరింపజేసెను.

సర్వవ్యాపకము (Ether)

ఈసాధనములేగాక లోకమందు ఇతరసాధనములు పెక్కుగలవు. వీటిలో ముఖ్యమైనది సర్వవ్యాపకము (Ether) ముఖ్యముగ మాడురూపము లున్నది. ఇది అని చెప్పియుండును.

టిమి. శక్తి యొకటియేయైనచో పైజెప్పినవాటికి మూలపదార్థ మేమో యొక్కటైయుండవలయును. అనగా ఒక మూలపదార్థమే ఈమూడింటికిని గారణమై యుండవలెను. ఈమూడును తరంగముల మూలముననే వ్యాపింపజేయబడుచున్నవి. వెంటవెంటనే ఒకదానినొకటి అంటి యుండు రెండు తరంగశిఖరముల మధ్యనుండు దూరమునకు తరంగాయతి (Wave length) అనిపేరు. దీని యొక్క పరిమాణమును బట్టి తరంగములు వేలువేలు ఫలముల నొసంగును. తరంగాయతి $\frac{8}{100000}$ సెంటిమీటరులైనచో వెలుతురిచ్చును. దానిపొడుగు $\frac{8}{1000}$ సెంటిమీటరులైనచో వేడిమిపుట్టించును $\frac{2}{100000000}$ సెంటిమీటరు నిడివిగల తరంగములే శక్తిప్రద్యమున నుపయోగపడుచుంజన కిరణము (XRay) అను విద్యుత్కలితము నొసంగుచున్నది. తరంగాయతిలో భేదముండుటయే యిట్టి వేర్వేరు ఫలితములకు గారణము. సూర్యుడు అనునది భగవంతుడేర్పడిన యొక సంచలనకారిణి. దానియందుండు శక్తిచే తరంగములు బయలుదేలును. వీటిలో పెద్దవాటి వల్ల వేడిమియును, చిన్నవాటివల్ల వెలుతురును కలుగుచున్నది. ఇంతియగాక పలువిధములైన ఫలితము లానే కములు కలుగుచున్నవి.

విద్యుత్ సంచలనమువలన గలుగు సర్వవ్యాపక తరంగము

1. తరంగము. 2. విద్యుత్ కిరణములు.

ఇంతవఱకు తరంగచలనముద్వారా సూర్యరశ్మి మనకు సోకుచున్నదని తెలిపియుంటిమి. తరంగములు పుట్టుటకు నీటిపంటి సాధనమేదియో యుండవలెను గదా. భూమిపైన గాలి ౨౦౦౦మైళ్ళు మాత్రమే వ్యాపించి యుండుటచే నీచలన జరుగుచున్న సంచలన

మిచటికి వచ్చుటకు మఱి యేదైన సాధన ముండవలయును. అందువలన శాస్త్రజ్ఞులు భూమి ఆకాశము అన్నిచోట్లను ఈశ్వరునిబోలి సర్వావ్యాప్తమైన ఒకసాధనమున్నదందురు. అందువలన దానినే ఇంగ్లీషున 'ఈథర్' అందురు. దీనికి సర్వావ్యాప్తము అని పేరిడితిని. ఇది సృష్టియందంతట నిండియున్నను గాలివలెనే కనబడదు. ఈసర్వావ్యాప్తములో సంచలనము కలిగించుటవలననే 'ఆయతి' భేదముకల తరంగములు బయలుదేలి పలువిధములగు ఫలితముల నొసంగుచున్నవి. కావున మనము తెలిసికొనవలసిన దేవన ఈసర్వావ్యాప్తములో నేవిధముననైన నియమితముగ ఆయతిగల తరంగములను పుట్టించినచో వాటివలన దూరప్రదేశమున గొంతి ఫలితముగలుగును. ఆఫలితరూపమున సమాచారములను దెలుపవచ్చును.

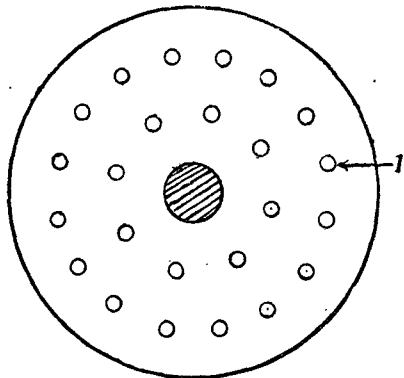
సర్వావ్యాప్తములో నీతరంగసంచలనము అతిత్వరితగతినుండును. గాలియందు మాటలు తీసికొనిపోవు తరంగములు సెకనుకు 1170 అడుగులదూరము మాత్రముపోవును. కాని యీ సర్వావ్యాప్తమునందు తరంగసంచలనము యొక్కగతి సెకనుకు 186 జేలమైళ్లచొప్పున నుండును. అనగా సర్వావ్యాప్తములో నొకానొక స్థలమందు సంచలనము గావించు మనుగొనుడు. అప్పుడు తరంగము లేర్పడుటకు బ్రారంభముగు. ఒక సెకనుకాలములో 186 జేలమైళ్ల దూరప్రదేశమున గూడ తరంగము లగుపడును. అనగా భూమిని ఆటములు చుట్టినవచ్చును.

విద్యుత్పరమాణువు (Electron)

ఈతరంగ సంచలనము గావించుటకు విద్యుచ్ఛక్తి సాయపడుచున్నది. అందుచేత దానిని గుఱించి మనము తెలిసికొనవలసియున్నది. విద్యుచ్ఛక్తి ద్రవరూపమైన పదార్థమున నొక సిద్ధాంతము కలదని, యావూతే చెప్పియుంటిమి. ప్రతివస్తువును రసాయనశాస్త్రజ్ఞుల లెక్కప్రకారము చిన్నదిచిన్నదిగ విభజించినచో కడకు పరమాణువును సంపాదించవచ్చును. లోకములోని వస్తువులన్నియు 80 మూలద్రవ్యముల (Elements) యొక్క సమ్మేళనమువలన గలిగినవి. ఇట్టి ప్రతిమూలద్రవ్యము విభజించినచో పరమాణువు అనునది వచ్చును. దానిని విభజించుటకు వీలులేదు. దీనికి గల గుణములేయే మూలద్రవ్యమునుండి అది విభజించినచో ఆపదార్థము

నకురూప నుండును. ఇది రసాయనశాస్త్రజ్ఞుని యూహ. కా ప్రస్తుతము పరమాణువును మాడ విభజింపవచ్చుననియు అట్లు చేసినచో గొన్ని వేలు విద్యుత్పరమాణు

మూలపదార్థముయొక్క పరమాణువు

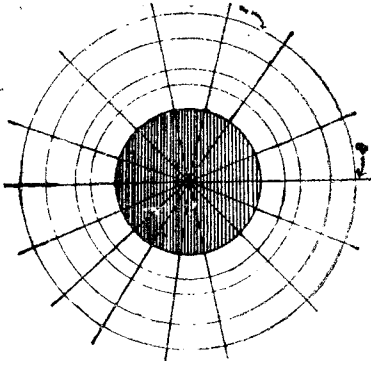

1. విద్యుత్ పరమాణువులు

వులు వచ్చుననియు నొకసిద్ధాంతము బైలుదేలినది. ఉదాజని (Hydrogen) పరమాణువునందు విద్యుత్పరమాణువులు రెండువేలు షక్రాకారముగ నున్నచో ప్రాణవాయువు పరమాణువునందు వేలకొలదిగ మఱియొకరీతి నేర్పడియుండును. అనగా పదార్థములన్నియు నొకదానినుండి మఱియొకదానిని మార్పుట కవకాశము గలదు. 20గారము ఇట్లే ఒకదానిని ఇంకొకదానినిగ జేయవచ్చును. రెండుకు అసంఖ్యములైన విద్యుత్పరమాణువుల సమూహమే. ఈవిద్యుత్పరమాణువుల నిర్మాణవిధానములను బట్టియు సంఖ్యనుబట్టియు అసంఖ్యమూలద్రవ్యము లేర్పడుచున్నవి. ఇక విద్యుత్పరమాణువు వనగా నూత్యైతిహాత్యమైన యొక కణము. దానికి ఒక ముఖ్యగుణము కలదు. దానియందు శక్తి విద్యుద్రూపమున నుండును. ఈ పై సిద్ధాంతమునుబట్టి విద్యుత్పరమాణువులు ఒకప్రదేశమునుండి ఇంకొకప్రదేశమునకు గడలుటయే విద్యుద్రవ్యాహ మనబడుచున్నది.

ఒకపదార్థమున నీ విద్యుత్పరమాణువులు సహజముగ నుండవలసిన సంఖ్యకన్న నెక్కువ ఉన్నవనుకొనుడు. అప్పుడు దానిచుట్టును సర్వావ్యాప్తమునందు ఒకఫలిత మేర్పడును. 1. తొలి - 2. కణమున గట్టివేసి రెండవకొ-

త్రాడు తనసహజస్థితిలోనికి వచ్చుటకు బ్రయత్నించు నుగాని చునము దానిని అట్లురాకుండ త్రిప్పిన అది మనకు లోబడినను దానిని మనచేతినుండి వదలివేయ గనే అది మెలియంతయు విప్పికొని యథాస్థితికి వచ్చును. అట్లే పైపదార్థమునందును పరమాణువు లెక్కు వయున్నందువలన జాట్టునున్న సర్వవ్యాపకమునందు విద్యుత్ పరమాణువుల నెక్కువగాగలపదార్థము

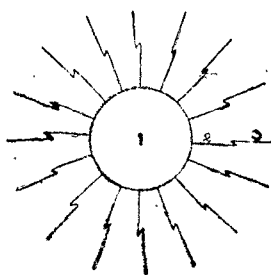

1 కాంతీకరణ రేఖలు. 2. విద్యుత్ కిరణములు.

ఒక మెలియేర్పడును అనగా ఆపదార్థము చుట్టును గొంగళిపురుగుయొక్క వెండ్రుకలవలె కిరణము లేపుడును. సూర్యకిరణములవలె నివి మన చర్మసేత్రములకు గానరావు. కాని సూర్యకిరణము లెట్లు వెలుతురిచ్చుచున్నవో అట్లే యివికూడ విద్యుత్స్థితిముల నొసంగుచున్నవి. ఈ పైజెప్పిన పదార్థము ఒక ప్రదేశమునుండి మఱియొక ప్రదేశమునకు బోవుచున్న దనుకొనుము. ఆప్పుడు దానిచుట్టునున్న విద్యుత్కిరణములుకూడ దాని ననుసరించిపోవుచుండును. విద్యుత్తు + చలనము = కాంతీకరణము. అందువలన కాంతీకరణక్షేత్ర పైజెప్పిన పదార్థము పోవుచున్నప్పుడు దానిచుట్టు సాలి పురుగుయొక్క గూటివలె రేఖలుగ నేర్పడును. అనగా విద్యుత్స్థితిములకు కాంతీకరణఫలితములు సమకొనుముగ నుండును. ఈపైజెప్పిన పదార్థమునందు విద్యుత్పరమాణువులు ఒక సెకనుకాలమున దీని వేసితిమనుకొనుము. అప్పుడు జరుగునదియేమి? ఫలితములన్నియు వెంటనే నశింపవు. గుఱ్ఱముమీద చాఢిచేయున్న రాతు ఎంతనిపుణుడైనను ముందుకు తూలకుం

దునా? అట్లే పైనిజెప్పిన రేఖలన్నియు నశింపుకుండ ముహూర్తమాత్రము నిలిచియుండును. అంతలోనే మఱి ఒక దుర్బలత్వమున ఆపదార్థమున బ్రవేశపెట్టితి మనుకొనుము. అప్పుడు రేఖలన్నియు మఱి నేర్పడును. కాని పూర్వపువాటికిని వీటికిని గొంచెము భేదముండును. తగరపు రేకు దాక దానిని తీసికొని ఇటునట్లు త్రిప్పి మఱిమఱి వంచినచో నేమగును? తునిగిపోవునుకదా? విద్యుత్పరమాణువులు త్వరితగతినీ ఉండుమఱి బోవును నుండుట చేత పై జెప్పిన రేఖలు పదార్థమునుండి విడిపోవును.

విద్యుత్ ప్రవాహముయొక్క మార్పువలన తునిగిపోవు కిరణములు

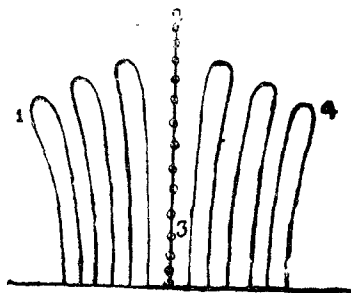

1. పదార్థము 2. రెండవకిరణము. 3. మొదటికిరణములు.

అనగా సర్వవ్యాపకమునందు సంచలనము గలిగించిన వార మగుచున్నాము. ఒక పదార్థమునందుగాక ఒక పొడుగుపాటి తీగెయందు విద్యుత్ప్రవాహము నొకదాని నేర్పించి ఆప్రవాహమును క్రిందికి పైకి వానపామువలె బగవిడునట్లు చేసినచో సర్వవ్యాపకమునందు విద్యుత్ కిరణములను ప్రసరింపజేసినవార మగుచున్నాము. ప్రతిక్షణము ప్రవాహము చంద్రబింబముమాదిరి మార్పు నందుచు వచ్చినచో మేరలేని సంచలనము కలిగింపవచ్చును. ఈసంచలనమే తరంగరూపమున గొన్నివేల మైళ్లు పరుచెత్తును.

ఈకిరణములమూలముననే అనగా నీవిద్యుత్స్థితి మును గలిగించు సర్వవ్యాపక తరంగముల (Ether waves) మూలమున సమాచారమును న్నాల్గదిశల బంపవచ్చును. ఒక రెండునిమిషములు తరంగము లుద్భవించునట్లుచేసి మఱియొక నిమిషమాగి మఱి న్నాల్గనిమిషము లుద్భవించునట్లు చేసి నచ్చో నిది మార్పుకోడ్లులోని

చుక్క గీతను సూచించునుగదా. అనగా ఇంగ్లీషులో
ఏ అను అక్షరమును బంపుచున్నాము. ఈతరంగములు
త్రుంచబడిన కిరణములు నలుదెసల పర్యెత్తుట

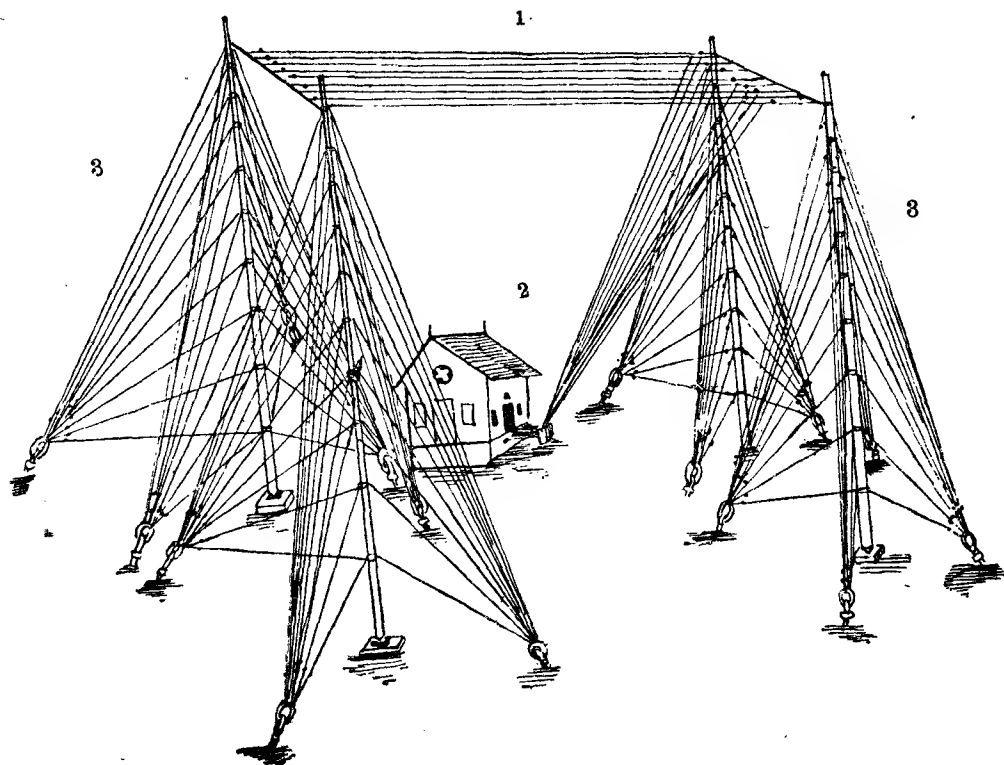
1. త్రుంచబడిన విద్యుత్ కిరణములు. 2. పొడవైన తీగ.
3. విద్యుత్ కిరణములు. 4. విద్యుత్ పరమాణువులు.

దూరముననున్న యొక రాగి తీగ నెదుర్కొనినచో

దానియందు విద్యుచ్ఛక్తి పుట్టునట్లు చేయును. ఇట్లు
పుట్టిన విద్యుద్ద్రాశీకరణ పంపబడిన సమాచార
మును దెలిసికొనవచ్చును. ఈవిషయము ముందు వివ
రింపబడును.

సముద్రముమీద బ్రయాణముచేయు వాణికులకు
రాత్రులు భూమిని సూచించుటకు ఒక దీపస్థంభము
(Light house) చెన్నపట్టణమునగలదు. దానియందలి
కాంతిపుంజము రాత్రులందు గిట్టిన గుండ్రముగ చక్ర
మువలె తిరుగుచుండును. ఇట్లుతిరుగుచున్న వెలుతురు కిర
ణములను ఒకానొక ప్రదేశమున నొకనియమితపద్ధతి
ననుసరించి పడునట్లు చేసినచో సమాచారములను ఈదీప
స్థంభమువద్దనుండి ఆప్రదేశమునకు దెలియునట్లు చేయ
వచ్చును. వాయువార్తాపద్ధతియు నిట్లే ఒకవాయువా
ర్తాకార్యాలయము (Wireless station) నుండి యగో

వాయువార్తా కార్యాలయము

1. విద్యుత్ ప్రవహించు తీగలు. 2. కార్యాలయము. 3.

చరమైన విద్యుత్కీరణములు నియమితపద్ధతిని ప్రసరిం
చునట్లు చేసెదరు. వీటినే దూరప్రదేశమున ముగ్గు
కార్యాలయమున సంగ్రహింతురు.

ఇంతవఱకు ప్రధానాంశపరికరములను సవరిం
చుకొనుట తోడనే సరిపోయినది. ఇల్లులుకుట మొదలు

గాగల యెన్నిపనులలో ముందుచేసిననే గదా పండుక
వచ్చుట. అట్లే ఏకాన్త్రవిషయమైనను దెలిసికొనదల
చినచో ముందుముందు గొన్ని సంగతులు నేర్చు
కొన వలయును. తంతిలేని వాయువార్తాపద్ధతిని దెలిసి
కొనుటకు పైనంగతులు నేర్చుకొనిన జాలను. మిగిలిన
చంతయు సులభసాధ్యమే.

చాటూక్తులు

నడకుదుటి వీరరాజుకివి గారు

౧. జీడిమావిడిపండు

లలితంపు జిగిగుల్కుకలికివాతెఱఁ దళ్ళు, లొత్తునారుణరోచు లొక్కచోట,
ఘనవంపుఁబస నింపుపడఁతిచెక్కుల సొంపు, లొలుకుపాటలశోభ లొక్కచోట,
చెలువంపువగఁ జిల్కువెలఁదినెమ్మెయి బెళ్ళు, లొప్పుకాంచనదీప్తు లొక్కచోట,
మురిపంపుసిరి నించు ముగుదచూపుల మించు, లొలయుమేచకకాంతు లొక్కచోట,
వెలయు నిను శీతసురభిశవిమలసరస, మధురరుచులఁ బోలియుఁ దనమనసు మృదువు,
గామికిఁ దపించు నలసహకారఫలము, మాయురే! ధన్యమవు! జీడిమావిఫలము!

తే. గీ. పసుపుఁజాయల నిగ్గులు మిసిమిదేఱఁ, గూరిమినిసుగు నొడిఁ జేర్చికొనుచు తీవి,
నలరుఁగొమ్మలనడుమ నుయ్యాలలూఁగు, నీవిభవ మెన్ననగు! జీడిమావిఫలము!

* * * * *

చ. పుడమి సమస్తవృక్షఫలముల్ దమగర్భములందు బీజముల్
గడుకొని దాఁచిప్రోవ—నధికత్వముఁ జూపనొ నీదుగింజఁ బై
నిడుకొని తంచు—ముద్దుమెయి నిట్టెనినుం గొఱుకంగ నయ్యయో!
అడరుచు జీడిమావిఫలమా! నను గొంతుకఁ బట్టుకొందువే?

తా నొకటి తలచిన దైవ మొకటి తలచును

ను సర్ల సూర్య ప్రకాశము గారు .

“అబ్బబ్బా!! బడిబడియని మాయమ్మ నన్ను జంపితినివేయుచున్నది. బలవంతముగఁ బుస్తకములు చేతిలోఁ బెట్టి ప్రతిదినము నన్ను బడికి సాగనంపుచుండును. ఆమె కేమి తెలియును నాకష్టము. బడికిఁబోవుట యనఁగా గోలీలాడుటా? గోపురాలెక్కుటా? లెక్కలఁట. పాఠములఁట. ఛీ ఛీ! వాటి మాటయన్న నాకుఁ దలనోప్పి. పూర్వమొకటి కవియు రెంటికనియు వంకఁబెట్టుకొని వీధులలోఁ దిరుగు జతగాళ్లతో దాగుడు మూతలాడుకొనుచుండెడివాడను. ఇదియేమి కర్మమో యాదొంగతనము కనిపెట్టి కాఁబోలట్టిటు కదలకుండఁ బట్టుపట్టికూర్చుండఁబోయిచున్నారు. ఆయ్యో! ఈమాయ చదువెక్కడినుండివచ్చెను నాయనా! ఇకనేను వెళ్లను. ఈరోజు మొదలుకొని బడికిఁబోయినఁ గోమటి కొడుకునుకాను” అని యొట్టుబెట్టుకొని చేతిలోని పుస్తకము లొకరి దొడ్డిలో మూలనున్న మునగచెట్టు మొదట జాగ్రత్తపెట్టి తల్లిదండ్రులతోఁ జెప్పకుండఁ తనయక్కగారి యారికిఁ బ్రయాణమై పోవుచుండ నొక కోమటికుట్టువాడు.

పిల్లవాడు చేరవలసిన గ్రామము చేరకమునుపే సూర్యుఁ డస్తాద్రి గ్రుంకెను. బాలకుఁడు దారితప్పి యక్కగారియారికి మారు చిత్రాడయను పల్లెటూరు వచ్చేసెను. తనవారి

యూరుకాదని తెలిసికొనినతోడనే దిగులుపడఁజొచ్చెను. ఆకటిచేఁ గడుపు నకనకఁబడుచుండెను. నిద్దుర ముందువెనుకలకు జోగాడించుచుండెను. తిరిగితిరిగి తుదకొక యూరి వెలుఁలి మేడయరుఁగుపైఁ బండుకొనియుండెను.

“ఓసీ! తెల్లవారిపోవచ్చెనే! నీకైన మెలకువ రాకపోయెఁగదా! జామురాత్రియైనలేదు. ఇప్పుడెక్కడ ప్రయాణము. తల్ తాణము వంట ప్రయత్నము చేయుము. భోజనముచేసియే ప్రయాణమయ్యెదను” అని యొకకా పాతని భార్యతోననెను.

“వంటయన నెంత? కూరయేమియుఁగానరాకున్నది.” అని యాతనిభార్య పలికెను.

“అట్లయిన బట్టనపుఁ బిల్లను బలియిచ్చెదను” అని చేతఁ గత్తిబట్టుకొని దొడ్డిగోడలో నమర్చబడిన కోళ్ల గూటిని సమీపించెను.

“నన్ను చంపకు బాబూ! నన్ను చంపకు! చంపకు” అని కేకలువేయుచు గూటిలోనుండి యొక కుఱ్ఱవాడు బైటఁబడెను. కాని కోళ్ల చప్పుడేమియు వినఁబడుటలేదు. ఆకాపువాని జూచినతోడనే “ఓరి కోళ్లదొంగా! దొరకితి విరా! దీనిలోని కోళ్ల నేమిచేసితివో చెప్పుము. లేకున్న నీ ముక్కు, చెవులు. కోసివేయదును” అని యతఁ

బాలకుడు:—నేను దీనిలో దూరు
నప్పుడు పారిపోయినవి.

కాపు:—దీనిలో నేల దూరవలెను?

బాల:—నీవు చంపెదనన్నావుకాదా?

కాపు:—ఛీ!దొంగా! నీవు నా కెప్పుడగ
పడితివి?

బాల:—అగపడలేదు. పట్టణపుబిల్లను
బలియిచ్చెదనని నీవు యింటిలోననుచున్నావు.
ఆమాటవిని నన్ను చంపెదవని యిక్కడ
దాగికొన్నాను.

కాపు:—(కొంత గ్రహించి) మీదే
యూరు?

బాల:—పితాపురము.

“ఓహో యిదియూ కారణము. ఓ వెట్ట
పిల్లవాడా! భయపడకు. నిన్నే మియుండేయను.
మీయూరినంతలో నీన్ననొక కోడిపిల్లను
గొనితెచ్చితిని. నేడు దానిని గూరచేసికొనఁ
గోరి పట్టణపు బిల్లను బలియిచ్చెదనని యం
టిని. నీవును బట్టణపువాడవగుట నిన్నుఁ
జంపుదునని భ్రమించితివి. రమ్మ” అనేచోరదీసి
వాని వృత్తాంతము నవిస్తరముగఁజెలిసికొని
యాబాలకుని తలిదండ్రుల దాపునకుఁ దర
లించెను.

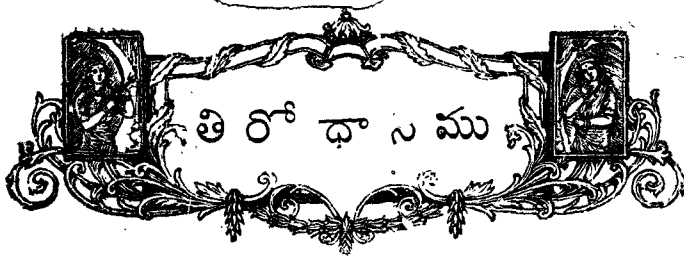
గీ. ఒకని నిర్దోషవాక్యంబు నొకడు కపట
వచనముగ నెంచి యాత్మను వండు రొక్కడు
కయ్యమును బెంచు నొక్కడు కష్టవిలేతిఁ
గాంచు విభ్రాంతమతిని నిష్కారణము

పూలకన్న

ఏనుగు తమ్మిరాజు గారు

చిన్ని చిన్ని పూలు
చిన్నారిపూలు
సొగసైనపువ్వులు
సొంపైనపూలు
గోరింటపువ్వులు
గొబ్బిపువ్వులు
బ్రమియించజేసెడు
పసిడిపువ్వులు
అందమైన మంచి
చందనపూలు
మందానగలుగురు

పువ్వులన్ని పైడి
బుట్టలోఁబెట్టి
బుట్టచేతఁబట్టి
పొలఁతియిటురాగ
పొలఁతి యందచంద
ములు తిలకించి
కలవరపడసాగె
గాంతునిమనము
మనమునందెంతటి
మహిమలుండునో
మహిమలు దెలియంగఁ
మనకు వశమానె?

విశ్వనాథ సత్యనారాయణ గారు

మహాశ్వేత సహజసుందరి. ఆమెసౌందర్యము మన్మథామృతాలమధురము. ఆమె కెందుచేతనో కృత్రిమసౌందర్యము నెడల వైముఖ్యము. తస్మాత్ నగలమీద నామెకు నిరాకరణ.

నిరాభరణసుందరమైన యామె శరీర చ్ఛాయను చూచి లోకము మెచ్చుకొన లేక పోయినది. పో. అమంగళవాక్యములు కూడ నది. పాప మది యామెకు తప్పక తగిలినవి.

నీలలోచనుడు బ్రదికియున్నపుడు మహాశ్వేత సుమంగళవలె కన్పించలేదు. నేడు భర్తృవిహీనవలెను కన్పించుటలేదు. సౌమంగల్యము కన్న వైధవ్యముకన్న విభిన్నమైన యొకలక్షణమామె మొగమున నిండియున్నది. అది సౌందర్యమేమో! ఆమెవంక చూచిన నడ విపూవులు వికసించినట్లుండును.

మహాశ్వేత కృత్రిమసౌందర్యము నెడ నెంతవిముఖయో బ్రదికియున్నపుడు నీలలోచనుడు ఆసౌందర్యము నెడ నంత సుముఖుడు. అతడు శ్వేతకక్కఱలేనన్ని నగలు చేయించినాడు. రకరకములు చీరలు కొన్నాడు. అవన్నియు పెట్టెలో మూల్గుచుండును. జరియించుగల తెల్లని పట్టుచీర కట్టుకున్న శ్వేత యువస్సతి వోలె ప్రకాశించును. నీలలోచనుని కన్నుల

కది కంటగింపు. ఎప్పుడైన భర్త బలవంతముగా నామె రంగుచీరకట్టి, నగలుపెట్టుకొనున యతడు కాలు గడపకదివిన పెంటనే నలన్నియు తీసి తన తెల్లపట్టుచీర కట్టుకుని శరీర స్థేమముచాటు చంద్రశలకవలె పూదోటలో విహరించుచు నూపిరి తీసికొనును.

మహాశ్వేత గొప్పయింటిబిడ్డ. ఆమె తండ్రి యామెను సంస్కృతాంధ్రములయందు చక్కని పండితురాలిని చేసినాడు. ఆమె రసగ్రహణ పారీణ. విద్యావికాసముచేత, శరీరముతో పాటు, ఆమె మనస్సుకూడ క్రమక్రమముగ లేతయరటియాకువోలె సాకుమార్య సీమయై నది. ఆమెమనస్సు భావతరంగములలో చిటు నావ వలె విహరించుచుండును.

ఆమెకు నామెభర్తకు మధ్యనున్న ప్రేమ సూత్రములు మృణాలసదృశములు. సౌందర్యవిషయమున నిద్దరిభావము లేకీభవించలేదు. ఈమెకు మల్లెపూవలెన యిష్టము. అతనికి మందారపుష్పముమీద నభిమానము. ద్విధా స్రుతంబులగు వాణిజీవనవాహినులు, పాపము, కలియలేదు.

ఇప్పుడు మహాశ్వేతకు పదునెనిమిదవ యేడు. ఆమెకు పదునారేడులు రాకమునుపే నీలలోచనుడు గతింగి

త్సరమువరకు, శ్వేతజీవితము ప్రశాంతగంభీర
యైన నదివలె ప్రవహించినది.

ఒకనాడు శ్వేత పూలతోటలో నొంట
రిగా తిరుగుచున్నది. తాను పెంచుచున్న
లేడికూన పెంటనే వచ్చుచున్నది. నడచుచు
నడచుచు పోయి యామె యొకచోట నిలువ
బడినది. ఆ ప్రక్కనే యొక మందారవృక్షము
న్నది. అది యాపాదమస్తము పూచి తంగే

లేడు. ఆమందారమువంక చూచినతోడనే
శ్వేతకు కన్నులు తిరిగినవి. ఆరక్తశోభలో
నేమోయున్న దనిపించినది. ఆయెట్టిని కాంతు
లకుతాళలేక శ్వేత నిలువెల్ల వణకిపోయినది.
కన్నులు మూసికొన్నది.

ఆహా! అదియేమి? అదియేమి? కన్నులు
మూసికొన్నంత నెవ రా యెదురుగా ప్రత్య
క్షమైనది? ఆహా! నీలలోచనుడా! ప్రసన్నదీన
మైన యావదనము మహాశ్వేతవంక
కనుకెప్ప వాల్చుక చూచుచున్నది.
ఆ ప్రసన్నదీనతా మాధుర్యమున
కాగలేకపోయినది శ్వేత. కన్నులు
తెరిచినది. ఎదుట మందార
వృక్షముప్రక్కన లేడిప్పిల్ల.

మనస్సునకు భారము తగ్గలేదు.
ఆమెపైకి యేదో మార్పు వచ్చినది.
తనగదిలోనికి పోయి ప్రక్కమీద
పరున్నది. శ్రమచేత కనులు మూత
పడినవి. అహా! కట్టెదుట నదియేమి?
మరల నా నీలలోచనుని వదనము.
శ్వేతకు భయము వేసినది: కనులు
తటాలున తెరిచినది. ఆమెకేమియు
తోచలేదు. గది నాల్గువంకలు చూ
చినది. లేచిపోయి, యచ్చటనున్న
బీరువా తీసినది. నీలలోచనుడు,
సంవత్సరముక్రింద కొన్న, యెర్రని
పట్టుచీర బీరువా యడుగుభాగమున

డువలె సంధ్యాసతివలె కొట్టవచ్చినది. ఆమె
క్క, నీలలోచనుడు, శ్వేతసౌందర్యాభిప్ర
యములను భేదించుటకుగాను, రెండుసంవత్స
రముల క్రింద నాటినది. నేటి కది కుసుమిత
యైనది

నేవియో పుస్తకములక్రిందనలిగిపోవుచున్నది.
అదితీసినది. కట్టుకొన్నది. ఆతీసికొనుటకు కట్టు
కొనుటకు గంటసేపుపట్టినది. శ్వేతతల్లి యానా
డామెవంక నివ్వెటవోయి చూచినది. ఆ చూ
పునరిగా నీలలోచనుడు చూచినట్లున్నది.

ఆరాత్రి యామెకు నిదుర పట్టలేదు. కళ్లు మూసుకొన్నచో నీలలోచనుడు. ఇంక భయముచేత శ్వేత కన్నులు మూయలేదు. ఏరాత్రి వేళనో కనులమూతకన్న నిద్రయే ముందుగా వచ్చినది కాబోలు.

మఱునా డామె ప్రొద్దెక్కి లేచినది. తగి నంతకాలము నిద్రించుటచేత నామె దేహము కొంచెము తేలికగావైనది. అదిమొదల యామె కు సౌందర్యవిషయమున నభిప్రాయములు మారినవి. రంగుచీరలు తక్కునామె యిష్టము మఱొక్కచీర కట్టదు. తల్లి వలదన్నకొలది, యూరివారు చెప్పకొన్నకొలది, నగలు ధరించు చున్నది. ఇందుకు కారణ మున్నది. కనులు మూసినచో నామెకు నీలలోచనుడు ప్రత్యక్షమగుచున్నాడు. ఆతడు కనపడకున్న బాగుండు నని యున్నదామెకు. ఆమె యేమి చేయ గలదు. నిస్సహాయయై పోయినది. కనులు మూసినా అతన్ని సాక్షాత్కారము.

అతడు కనబడినపుడెల్ల నామె కమిత భయము వేయుచున్నది. ఆమె యెట్లచీర కట్టుకుని, యెడలెల్ల నాభరణములు తాల్చి నపుడు, కనులు మూసికొనుట తటస్థించెనా, అప్పుడును నీలలోచనుడు కన్పించుచున్నాడు; కాని, యామె కెందుచేతనో భయముగా నుండదు. విగతభూషణయై తెల్లచీర తాల్చి యున్నపుడు, కర్మము చాలక కనులు మూసిన దనుము, పాప మ్మామె కేకొండయో విడిగి వచ్చి నెత్తిపై పడునన్నంత భీతి కలుగు చున్నది.

ఈమార్పు జరిగి నేటికి సంవత్సరమైనది. శ్వేత కిష్టము పడునెన్నిదవయోడు. ఈసాయం కాలమున నామె యభ్యంగనము చేసి సర్వా వయవములయందు మనోజ్ఞ భూషణములు తళ తళలాడ, సంజయెటుపు బంగారుపువ్వుల బరారసుచీరకట్టి తోటలోనున్న చలువరాతి పై తల విరియబోసికొని యారఁబెట్టుకొను చున్నది.

అప్పటి యామె యాసాకుమార్యమును ఆనందమును ఆ దృగంతవిన్యాసవైఖరులును చూచినవారి కామెవానకనజ్జికవలె తోచును. అపు డొక్క మలయపవనకిశోర, మా పుష్ప వాటికాసుగంధాకృతి, మెల్లగా నామె మీదకు వీచినది.

దూరమున నెవరో వచ్చుచున్నట్లైనది. శ్వేత అటుచూచినది. మందార మటుపోయినది. ఎదురుగా రాధారాముడు కనబడినాడు. ఇరువురు నొకరి వంక నొకరు నిశ్చలముగాఁ జూచుకొనిరి. అరనిముసమ్ము ప్రపంచకము మాట వారికి తెలియలేదు. మరల నొక్క గాలికెరటము వచ్చినది. శ్వేత యలికిపడి చీర నద్దకొని చలువతాతిమీదనుండి లేచి తొలగి పోయినది.

రాధారాముని శ్వేత యిదివరకు సరిగా చూడలేదు. కాని యాతని నామె యెటు గును. 'అతని పేరు రాధారాము. ఇతడును శ్వేత యన్నగారగు మధుకారమును నేనెఱిగి తులు. రాధారాముని బాబులలో నొకడు త్రిశ కథిపతిగా నున్నాడు. మధుకారముని చూచి పోవుటకు వచ్చినా

వెళ్ళి భక్తినిగానె యతనికి తెలియును. అతడును ఇదివర కామెను పరీక్షగా చూడోను. నేడమెయంద మాతని సమ్మోహితుని చేసినది. రాధారాం తత్త్వజ్ఞానసభవాడు (Theosophist) ఇతవరకు బ్రహ్మచారి.

ఇరువురును ఎవరిదారిని వారు వెళ్లిరి. దీపములు వెట్టువేళకు శ్వేత తాను క్రొత్తగా నాటిన మందారమునకు, తోటమాలి నీళ్లు పోసినో లేదో చూచుటకు తోటలోనికి వచ్చెను. ఆమందారము తానింతకుముందు కూర్చున్న చలువరాతికి దగ్గరలో నున్నది. శ్వేత చూచినది. మందారము బోడెలోపోసిన

నీళ్లు పీల్చుకొనుచున్నది కాని లేడిపిల్ల దాని చివుళ్లన్నియు కొరికి తిన్నది. శ్వేతకు విసువు పుట్టి చలువరాతిమీద కూర్చుండబోయినది.

శ్వేత కాశ్చర్యమైనది. ఆచలువరాతి మీద రెండు తెల్లగులాబిపూవు లొకటిగా కట్టి యూచబడెను. శ్వేత యాపూవులవంక నిశ్చలముగాఁ జూచినది. ఒక్క యరనిముస మామె యచోట నిలుచుండి నెమ్మదిగా నిటిలోనికి పోయినది.

సంజచీకటులు వచ్చినవి.

రాతిరి పదిగంటలు కావచ్చినది. శ్వేత తనగదిలోనికి పోయినది. దీప మెక్కించి తన

శయ్యకు దగ్గరగా నుంచి చదువుటకు కాదంబరితీసినది. ప్రక్కవైకూర్చుండ బోసరికి యామె యలోచనా నిమగ్నయైనది. ప్రక్కమీద నా రెండు గులాబిపూవుగూత్తియు కనబడినది. ఆమెహృదయము నేదియో తాకినట్లైనది. ఆమె కొంచెమునే వట్టి నిలిచి ఆ పూగుత్తి నెమ్మదిగా దీసి దూరముగానున్న బల్లవైనుంచి పరుండి చదువనారంభించెను. చదువు సాగలేదు. విసిగి చివరకు దీపము తగ్గించి యటుతిరిగి కనలు మూసికొనెను. నిరంతరము ప్రసన్నదీప ముగాజూచు నీలలోచనునిమెగము నే డేలాతో తేజోహీనముగా నున్నది. తేజోహీనతకాదు, ప్రసన్నదీపముగానే యున్నది కాని మానుపటి యంతగా లేదు.

రాధారాం మఱునాడు వెళ్లి నాడు. అతనితో మధుకాంతుడును వెళ్లి నాడు. మూడవ రోజున మధుకాంతుని చిరునామాతో రాధారాం సంపాదించుచున్న పత్రిక మధుకాంతుని యింటికివచ్చినది. ఇదివర కాపత్రిక యిచ్చు టికి వచ్చుటలేదు. తపాలావానివద్దనుండి శ్వేత యాపత్రిక సందుకొన్నది.

ఒకనాడు శ్వేత తోటలో తిరుగుచున్నది. లేడిప్పిల్లి పిగులు కొరికివేసినందున కాబోలు ఆమందారపుమొక్క చచ్చిపోయినది. అచ్చటి నుంచి వెమ్మదిగా మూడుసంవత్సరముల క్రింద నీలలోచనుడు నాటిన మందారము వద్దకు పోయినది. అది శిశిర్సపు. మందార మింకను కొంచెముగా పూయచున్నది. పూద్దు గ్రంథినంతనే చలివేసి యామె నేలువ కప్పుకొని పోయి పడుకున్నది. తలనిండు ముసుగువైచుకుని కళ్లు మూసికొన్నది. నీలలోచనుడు దూరదూరముగ పోవుచున్నట్లైనది. ఇంతలో నెవరో వెనుకనుండి తన్నుతాకి నారు. వెనుతిరిగి చూచినది. లేడిప్పిల్లి. ముద్దుగా లేడిప్పిల్లిను దగ్గరకు తీసుకుని దాని మూతి చేతితో పట్టుకున్నది. గిన్నెవలె నున్న మందారపూవులో లేడి మూతిపెట్టినది కాబోలు దానిముట్టె యంతయు మందారకుసుమకింజల్కములే. శ్వేత లేచి కూర్చుండి తన పైట చెఱుగుతో దానిముట్టె తుడిచి శుభ్రముచేసి దానిని కొగిలించుకుని దానికి గూడ నేలువ కప్పెను. అది మూసి రాడక పదలించుకుని పారిపోయినది.

రాధారాం దగ్గరనుంచి శ్వేతకూతురు చు7 నుత్తరములు వచ్చుచుండెను. ఆమె మాత్రము నూటికి కోటి కొక్కసారి జవాబు వ్రాయుచుండెను. శ్వేతలో మరల నేదియో యింకొకమార్పు గోచరించుచున్నది. అది హఠాత్తుగా నొక్కసారి కలిగినది కాదు గాన నదియేమో తెలియుటలేదు. అది క్రమక్రమముగా సువ్యక్తమే యగుచున్నది.

ఆమె యిప్పుడు ఒత్తురంగుచీరలు కట్టుట మానివేసినది. గులాబిరంగు గోడుమర్దంగు మొదలగు లేతరంగులచీరలు కట్టుచున్నది. ఒడలిమీద భూషణములు కొద్దిగా తాల్పుచున్నది. మునుపటికన్న నామెమొగములో నుత్సాహము ద్యోతక మగుచున్నది. ఆమె శరీరసౌందర్య మంతంతకు వెల్లువూపువలె మొగలిపుప్పొడివలె తెల్లలనలె నొండు విరిగిపోయిన కాలువవలె మల్లెపూవువలె నిగనిగలై సొగసు మీఱుచున్నది. చకితములైన యామె లోచనములు అంతంతకు నిశ్చలములగుచున్నవి.

శిశిరము వెనుక బట్టినది. మందారము పూయట మానినది. మల్లెతీవ విరియఁబూసినది. ఆపూతోటలో శ్వేత యొక యుత్తరము చదువుకొనుచు నడచుచున్నది. ఆమె చేతులకు నన్ననిబంగారు మురుగులును మెడలో నొక బాగరుగొలుసును మాత్రమే యున్నవి. జరిపోగులుగల తెల్లనిపట్టుచీర యామె యొడలిపై శరత్కాలమేఘశకలమువలె వాయుధూత మగుచున్నది.

రాధారాం వచ్చి నాడింతలో. ఒకరొక్క నాటి మధ్యాహ్నము తమ పెండ్లి వేళ నామె దు కొగిలించుకొన్నారు. తాను చదువుచున్న న స్త్రీ వేషము సంతరించుకొమ్మని చెప్పినాడు.

శ్వేత కొంచెము లజ్జా వనతవదనయైనది. రాధారామున కా లజ్జామధురిమవలన నానందమై యామె నుకొగిలించుకుని యామె చుబుకమునెత్తి యా యెఱ్ఱని పెదవులపై నొక చుంబనము చేసినాడు. అప్పటి యానంద పారవశ్యమున నస్త్రయ త్నముగా శ్వేత కనులు మూతపడినవి. శ్వేతకు చప్పున తెలివి వచ్చినది. నీలలో చనుడు కనంబడలేదు. ఆమె కాశ్చర్యమైనది. అది నిజమో అ బ ధ మో అ ని

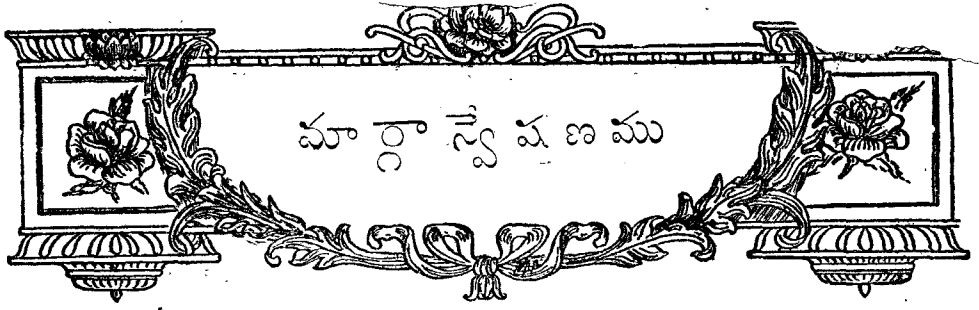
య్యశ్చరమును శ్వేత మాటుచేసినది. రాధా తరువాత పదిని మేషములలో నామె రాం దానివంక చూచి యామెకు తెలియు యొకవందసార్లు కనులుమూసికొన్నది. నీల నట్లు నవ్వినాడు. రాధారా శ్వేతవంక నిలు లోచనమని చిహ్నముకూడ లేదు. అది మొదలైన చూచి యామె యానాటి వేషము లంమె జీవితాంతమువరకు మరల నామెకు మిక్కిలి రమ్యముగా నున్నదని చెప్పి మఱు నీలలోచనమని హాసము కనిపించలేదు.

నెలపూళ్ళమ్మ

స వ రణ

భారతి సంపుటము ౧. సంచిక ౧౨.

ఈ సంచికయందు “భారతీవందనము” అనుపద్యమున (రచన పుట కెదుర) “జ్ఞాన ముక్తి” గారుగ “జ్ఞాన ముద్రాయక్తి” అని చదువునది.

చదువుచుంటి నీతారాచు శర్మ గారు

గనభాగంబు మేఘసంకలితమగుట
గాఢతిమిరంబు దిశలెల్లఁ గ్రమ్మకొనుటఁ
గన్గొనఁగ లేక దుర్గమగహనసీమఁ
జిక్కితిని గమ్యభవనంబు నేరుటెటులొ!!

గీ. అజ్ఞనిర్గతకరకాస్త్రహారములను
శీతవాతతరంగ సంఘాతములను
గొయ్యవడి బిగువెల్లను గోలుపోయి
బడలి తనువెల్లఁ గంపింపఁదొడఁగె నకట!

గీ. స్రుతిపుటకఠోరమై ప్రతిస్రుతుల నీని
వనమృగాశావము ల్విసవచ్చుచుండ
మృదులనవసీతహృదయంబు చెదరదొడఁగె
నక్కటా! ముక్తిమార్గంబుదక్కుటెటులొ?

గీ. కంటకఛరీతమై కాచుకదలుపుటకుఁ
గూడ నళుకొడమించె నీ జాడలెల్లఁ
గచ్ఛములపాలుగాక సౌ ఖ్యముగ గమ్య
గృహము నేరంగ సత్పథం బెయ్యదియొకొ!

గీ. కారుచీకటి నెద్దియఁ గానరాదు
మెఱపుఁదీగ నిశ్చలముగా మెఱయఁబోద
మొగులుచాటున దాఁగిలిమూతలాడు
మించు నాసింఁచిపోవ నూ హించునెడల
మధ్యమార్గంబునం దేమి మాయ కలదొ!

గీ. మారుతో ద్వేషమున రూపు మాసిపోక
వర్షధారాహతిని గాంతివాసి చనక
ధ్వారాతవిశ్వసంపై శాశ్వతప్రభులను
గలుగుదీపిక నెన్నఁడు కాంచఁగలనొ!

గీ. కడలు తెలివొందుజాడయే కానరాదు
పూర్వదిశ నేగుఁజిక్కియే పొడమలేకు
లోకబాంధవదివ్యావ లోకనమున
కగ్గమై కృతకృత్యుక నగుట యెపుడొ!

గీ. ప్రమదభవనాంతరమునపూఁబాన్ముమీఁద
నచలితాత్ముండ నగుచు నే నధిసనించి
శ్రమమువాయంగనమృతగానమునువినుచ
గాలమంతయు హాయిగాఁ గడపు టెపుడొ

కాశీనాథుని భైరవమూర్తి గారు

[మొదటి సంపుటము—పదునొకండవ సంచిక తరువాయి]

శ్లో. ఐందేవాగ్భవస్తైందవాత్మ్యసదృశం వేదాదివిద్యాగిరో, భాషా దేశకముద్యవాఃపశుగతాః ఛందాంసినస్తస్వరాకా,
తాళాకాపంచమహోధ్వనీన్సృకటయ త్యాత్మప్రసారేణయ, తద్ద్విజంపదవాక్యమానజనకం శ్రీమాత్యకేతే షరమ్.

(దేవీమహిమ్న సప్తమో)

ఇంతకుఁబూర్వము మూర్ఖునా వివరము లుదాహరింపబడినవి. ఈమూర్ఖునలందు గల్లు తానభేదవివర మిందు వ్రాయబడును.

శ్లో. తానా స్వ్యః మూర్ఖునా శ్చుద్ధాః,
షాడవౌడవశ్చతాః.—(సం॥ రత్నాకరం)

తన్యతే=విస్తార్యతే, అనగ విస్తరింప జేయబడునట్టిదిగనుక 'తాన' మనబడుచున్న దని శార్ఙ్గదేవ ప్రణీతసంగీతరత్నాకరమునకు వ్యాఖ్యానకర్తలగు కల్లినాథులనువా రుదాహరించియున్నారు. మూర్ఖునలలో శుద్ధము లగునట్టివి తానములనియునిరూపించిరి. వీటిలో స్వరముల విస్తరింపు లేక గుణించుటయనియు గలదు. దీనియందు రెండువిధములు : శుద్ధ తానము, కూటతానము. ఒక్కటే రాగమును ప్రకాశిల్లునా చూపించుటయే శుద్ధతాన మని రిచేననగ రెండు

రాగములు ప్రకాశిల్లునట్లు చూపించుటయే కూటతానమనియు గలదు. దీని కుదాహరణ ముగ సుబ్బరామదీక్షితులవారు తమసంగీత సంప్రదాయప్రదర్శినియను గ్రంథరాజమందు కాంభోజియనురాగమున కాకలినిపాదమును అవరోహణమందు (స ని ప ద సా) అను ప్రయోగమందు మాత్రము పట్టుట ఆచార ముగ నుండినందున తానముగూడ నట్లే సంచారము చేయవలసియుండవలయును గనుక నిది. రెండురాగములుగ ప్రకాశింపచేయుట మాత్రము గలుగనేరదనియువ్రాసియున్నారు. ఈతానభేదములలో షాడవౌడవము లని యు గలదు. కొందఱు, తానసంఖ్య మున్నూట ముప్పదియారు యనియు భరతులు చతురశీతి యనియు, ఉత్తరవ్యాఖ్యయందు “షడ్జగాన్యస్త, మధ్యమే సప్త” అను సంఖ్యోపపాదన మనుప పన్న మగుచును. ఇ. కనుక శుద్ధములనగ

“కాకల్యస్తరహితత్వ” మనియు “వ్యక్త-
మణో చ్చారిత స్వరహితత్వం” అనియును
కల్లినాథులు వ్రాసియున్నారు. సప్తస్వరము
లలో పక్షముతక్క శేషించిన ఆరుస్వరముల
యం దొక్కొక్కస్వరలోపముచే పాడవము
లగుచున్నవి. పక్షముమాత్ర మేలలోపమనగ
అదిశ్రుతియగుటచేతను శ్రుతిలేనిపాట సమ్మతి
కాదు గనుకను పక్షవర్జము మాత్రము నిషి
ద్ధము. ఇట్లే నియతస్వరద్వయలోపమువలన
నౌడవము లగుచున్నవి.

శ్లో. పక్షగా సప్తహీనా శ్చేత్ క్రమాత్
సరిశస ప్తమైః, తథాఽష్టవిశతి స్తానాః
మధ్యమేసరిగోఙ్ఘ్రతాః; సప్తక్రమాద్యదా
తానా స్సృష్టదా త్యేకవిశతిః, ఏతేచై
కోసపంచాశ దుభయే పాడవామతాః;
(యతాః)

సపాభ్యాం ద్విశ్రుతిభ్యాంచ రిపాభ్యాం
సప్తసరితాః, పక్షగ్రామే పృథక్తానాః ఏక
విశతి రౌడవాః; రిపాభ్యాం ద్విశ్రుతి
భ్యాంచ మధ్యమగ్రామగాస్తు తే, హీనా
శ్చతుర్ద్వైవ స్వః పంచత్రింశత్తుతే
యతాః; సర్వే చతురశీతి స్వః మిళి
తాః పాడవౌడ వాః.

(రత్నాకరం, పం|| దర్పణం)

ఈ మూర్ఖనాదికములం దుత్పన్నము
లగునవన్నియు తానములనియో కూటతాన
ములనియో యనవచ్చునుగాని, తానము
లన్నియుమాత్రము మూర్ఖనలని చెప్పగూ
డదు. బ్రాహ్మణుల కందఱుకును జందెమున్నది
గాని జందెమున్నవారెలరు బ్రాహ్మణులే

యని చెప్పగూడదు. ప్రథమమున పక్ష
గ్రామసంబంధములగు మూర్ఖనాదులందు నొ
క్కొకదానియంగనను శుద్ధతానములందు
వికృతస్వర వర్జము గావలెను. దీనియందు
పాడవములు సరిశనియను స్వరములవరుసగ
వర్జముచేయ (4 × 7 = 28) నిరువది ఎనిమిది
పాడవతానములు వర్జము తొచున్నవి. ఇట్లే
మధ్యమగ్రామమునందు స, రి, గ, ముల వలన
వర్జములను పాడవము లిరువదియొకటి (3 ×
7 = 21) యగుచున్నది. యీరెండును చేరి
(28 + 21 = 49) నలువదితొమ్మిది యగు
చున్నవి.

మరియు పక్షగ్రామమున రెండుశ్రుతులు
తగ్గించుటచే నౌడవములు గల్గుటచే, సశ,
గని, రిశ, ఈ స్వరములు శుద్ధతానములందు
వర్జనీయములు గనుక 3 × 7 = 21 శుద్ధతా
నము లేర్పడుచున్నవి.

ఇట్లే మధ్యమగ్రామమున రిధ, గని
ఈ రెండువర్జనీయము తొటచే, 2 × 7 = 14 శుద్ధ
తానములు; గనుక నీగ్రామద్వయమున చేరి
21 + 14 = 35 అగుచున్నవి. అన్నియు
పాడవబౌడవములు చేరి 49 + 35 = 84 భర
తులవారి మతానుసారము చతురశీతియని
యేర్పడుచున్నదని తాత్పర్యము. ఇక కూట
తానవిషయము:

శ్లో. అసంపూర్ణాశ్చ సంపూర్ణాః వ్యక్త-
మోచ్చారితస్వరాః, మూర్ఖనాః కూట
తానా స్సృష్టి రితి శాస్త్రవినిర్ణయః.

అనగ సంపూర్ణములనియు, నసంపూర్ణ
ములనియు, పూర్వ

లనియు కూటతాన భేదములని శాస్త్ర నిర్ణయము.

శ్లో. పూర్ణాఽపూర్ణాదిసంఖ్యాశ్చ పునరుక్తాప సారణాః మూర్ఛనాః కూటతానాస్సస్య స్తేషాం సంఖ్యాభిదీయతే.

(సం॥ రత్నాకరం, దర్పణం.)

అనగ సంపూర్ణాసంపూర్ణ సంఖ్యాదిక ములందు కొన్ని పునరుక్తములంటి స్పష్టము; సులభవేద్యము. మూర్ఛనలందలి పునరుక్తి గల్గునట్టివి కూటతానములు. వీటిసంఖ్యా పరిగణన వివర మెట్లనిన :

శ్లో. పూర్ణాః పంచసహస్రాణి, చత్వారింశ ద్యుతానితు, ఏకైకస్యాం మూర్ఛనాయాం కూటతానా సహక్రమైః; షట్పంచాశత్ మూర్ఛనాస్థాం పూర్ణాః కూటాస్తు యోజితాః, లక్షద్వయం సహస్రాణి ద్వ్యశీతి ద్వేశతే తథా; చత్వారింశత్తు సంఖ్యతా అథాఽపూర్ణాన్ ప్రచ ఙ్మహే. సం॥ రత్నాకరం, దర్పణము.

అనగ నొక్కొక్క మూర్ఛనయందు నను పూర్ణకూటతానము ఏడుస్వరములుగల వని తాత్పర్యము. సంఖ్యక్రమముగ నైదువేల నలువది (5040) యగుచున్నది. గనుక 56 సంపూర్ణమూర్ఛనలందు $56 \times 5040 = 282240$ గల్గుచున్నవి. ఇది సంపూర్ణ కూటతానవివ రము. పిమ్మట అసంపూర్ణముల సంగతి వ్రాయ బడును.

శ్లో. ఏకైకస్యాన్త్యవిరహాత్ భేదా ష్షట్పన్వ రాదయః, ఏక స్వరోఽత్ర నిర్భేదోఽస్మే.

అనగ మూర్ఛనాన్త్య స్వరలోపక్ర మమున నారుభేదము లేర్పడుచున్నవి. నిషాద వర్జమువలన, (1) సరిగమపద, యను, పున రన్త్యస్వరలోపమున (2) సరిగమప, యు, నిట్లే (3) సరిగమ (4) సరిగ, (5) సరి, (6) స ఇట్లారు గల్గుట స్పష్టము. దీన నారవదియగు ఏకస్వరము నిర్భేదకమగుటచే నష్టతాన సంఖ్యాసిద్ధికై తోడ్పడుననియు, గలదు.

శ్లో. క్రమా త్కూటతానత్వే ప్యుక్త స్తేషూప యోగినః, స్యు ష్షాడవానాం వింశత్యా సహసప్తశతానిచ; ఔడవానాంతు విం శత్యా సహితం శత ముచ్యతే, చతుస్స్వ రాణాం కుటానాం చతుర్ద్వింశతి రీరితాః; త్రిస్వరాష్టత్ ద్విస్వరా ద్వా షేకస్త్యైక స్వరో మతః.

(సం॥ రత్నాకరం, దర్పణం.)

వీటి సంఖ్యను గూర్చి ఇట్లు చెప్పి యున్నారు. షాడవ కూట తానములు (6 స్వరములు గల్గినవి) 720 అనియు, ఔడ వములు 120 అనియు, చతుస్స్వరయుత ములు 24 అనియు, త్రిస్వరయుతములు 6 అనియు, ద్విస్వరయుతములు 2 అనియు ఏకస్వరతానము నిర్భేదకమై అనియు వ్రాసి యున్నారు.

శ్లో. ఆర్చికో. గాధిక శ్చైవ సామికోఽథ స్వరాంతరః; ఏకస్వరాదితానానాం చతు ర్ణా మభిధా ఇమాః.

ఏక, ద్వి, త్రి, చతుస్స్వరయుతములగు తానములకు గ్రమముగ, ఆర్చిక, గాధిక, సామిక, స్వరాంతరములని పేర్లు. “యజ్ఞ

ప్రయోగేషువ్యచమేకః స్వరాశ్రయత్వాత్ ఆర్చిక" అనియు "తదా గాథా సంబంధాత్ గాథిక"యనియు, 'సామసంబంధాత్ త్రిస్వర స్థానః సామికః' అనియు, నీయేడుతానములకు మధ్యనుండుటచే స్వరాస్తరమనియు సంజ్ఞలు గల్గిన వనిరి,

శ్లో. ఉక్తా శ్శుద్ధాదిభేదేన నిగయుక్తా శ్చతుర్విధాః, తయోరేకైకహీనా స్తే ద్వేధామూలక్రమా మతాః.

(సం|| రత్నాకర దర్పణములు.)

శుద్ధాది భేదమువలన గాథార నిషాద స్వరయుక్తతానములు నాల్గు విధము లనిరి. ఎట్లనిన:

1. నిసరిగమప శుద్ధస్వరములు

2. ని(కాకలి)సరిగమప సకాకలి

3. నిసరిగ(అంతర)మప సాంతర

4. ని(కాకలి)సరిగ(అంతర)మప సకాకల్యస్తర

ఉదాహరణము షడ్జగ్రామము మధ్యవగ్రామము

1. సరిగమ పదని మపదనిసరిగ

2. నిసరిగమపద గమపదనిసరి

3. దనిసరిగమప రిగమపదనిస

4. పదనిసరిగమ సరిగమపదని

5. మపదనిసరిగ నిసరిగమపద

6. గమపదనిసరి దనిసరిగమప

7. రిగమపదనిస పదనిసరిగమ

ఈ గ్రామమూర్చన లందున నొక్కొక స్వరవర్జముచే షాడవము లౌ చున్నవని

సందుల కుదాహరణము:

షడ్జగ్రామషాడవములు మధ్యవగ్రామషాడవములు

1. స రి గ మ ప ద × మ ప ధ ని స రి ×

2. ని స రి గ మ ప × గ మ ప ద ని స ×

3. ధ ని స రి గ మ × రి గ మ ప ద ని ×

4. ప ద ని స రి గ × స రి గ మ ప ద ×

5. మ ప ద ని స రి × ని స రి గ మ ప ద ×

6. గ మ ప ద ని స × ధ ని స రి గ మ ×

7. రి గ మ ప ద ని × ప ధ ని స రి గ ×

పై నుదాహరించినటుల × ఈ గుర్తు

అస్త్యస్వరలోపమని తెలియునది. పదునాలుగు

మూర్చనలలో మొదటిదానియందు షాడవ

మగుటకు నిషాదలోపమువలన నైనది. ఇట్లే

మధ్యాదిషాడవ తానమునందు "గ." లో

పమువలన నైనదనుట స్పష్టము. పైనుదహ

రించిన నాల్గుమార్గముల ననుసరించి రెండు

గ్రామములందునను $4 + 4 = 8$ మార్గములు.

పదునాల్గింటిని నీ నాల్గుమార్గములు ప్రయో

గించిన $4 \times 10 = 40$. మొత్తముచేరి $40 + 8$

$= 48$ అని సంఖ్య తేలుచున్నది.

శ్లో. సమిశతి స్సప్తశతిః ప్రాగుక్త గుణితాః

క్రమైః, చతుస్త్రింశత్సహస్రాణి షష్ట్యా

పంచశతానిచ. ఇతి షాడవసంఖ్యా స్యాత్

అథపంచస్వరాక బ్రువే.

(సం. దర్పణం)

పైన షాడవసంఖ్య 720 అనిచెప్పబడి

నది. వీటినిక్రమముగ నిపుడుచెప్పిన 48 మా

ర్గములచే గుణించ $48 \times 720 = 34560$ షాడవ

కూటతానసంఖ్యయని తేలుచున్నది. ఇక

నౌడవతాన. లేక పంచస్వరతానసంఖ్యగూర్చి

చెప్పబడుచున్నది.

3వ. ఆంధ్రదేశాన్ని స్మరించుచున్నాడు. దీనిలో లక్షకలలనగ్రుచ్చు
చిహ్నమునకు 2య: పుస్తకాధికారి, శ్రీరాగ ఏవ తు.

రక్తోత్పలం హస్తతే నదానా, విభావయన్తి తమ దేహాద్భుతి;
రసాల పృథ్వీ తలే నివర్ణా, స్వాకర్షితా సా తీ మాళవక్రీ.

ప్రతి స్వకాంత ప్రాంతమునందును ముఖ్యముగా వివిధ ప్రకారమున
సంకేతములు వినిపించుచున్నవి.

ప్రతి స్వకాంత ప్రాంతమునందును ముఖ్యముగా వివిధ ప్రకారమున
సంకేతములు వినిపించుచున్నవి.

శ్లో. గాద్యో ధాద్యో నిపాదాద్యో చతుర్థే
దా షడౌడవాః, అష్టా వన్యే ద్విధే
త్యేపం చత్వారింశ దిమే క్రమాః.
(సం॥ దర్పణం)

షాడవతానమార్గములందువలెనే వీని
లోగూడ $4 \times 6 = 24$, $24 + 16 = 40$ మార్గ
ములనియుగలదు. దీనివివరము ముందుసంచిక
యందు విస్తృతముగ వ్రాయబడును.

శ్లో. సంవిశతౌ శతే తైశ్చ గుణితేఽష్టా శతా
నిచ, చత్వారిచ సహస్రాణి సంఖ్యాః
పంచ స్వరే ప్వితి.
(సం॥ దర్పణం)

పైనుదాహరించినట్లు షాడవతానభేద
ములు 120 యందునను నీనలువదిమార్గముల
ప్రస్తారముచేయుటచే $40 \times 120 = 4800$ అని
తేలుచున్నది.

శ్లో. చతుస్స్వరేషు న్యాయో ద్వౌ చతుర్థా
ద్వాదశాపరే, క్రమాద్విధేతి ద్వాత్రింశ
చ్ఛతుర్వింశతి తాడితాః. శతాని సప్తా
ప్తషష్ట్యో న్యాయో చ్చతు స్స్వరసమ్మితి;

నాల్గుస్వరములుగలతానభేదములకు
మార్గములు 32. దీనికి చతుస్స్వరకూటమగు
“24” చే నెచ్చించగ $= 24 \times 32 = 768$ గల్గు
చున్నది.

శ్లో. త్రిస్వరేషుతు మాద్యోద్వా వభేదా
ద్వాదశాపరే; ద్విధా పద్వింశతిరితి క్రమా
స్తే షడ్భి రాహతాః. షట్పంచాశ
చ్ఛతంచ స్వ్యోద్విస్వరేషుపున ర్ద్విధా, రిగ
ధన్యాదతాః ౨౪ స్వ్య శ్శుద్ధాత్త దితరే
క - చైవం చత్వా

రింశద్ధి తాడితాః, ఏకస్వర స్వభేద
త్వా న్మూలాపవ చతుర్దశ.

త్రిస్వరకూటతాన భేదములు 26×6
 $= 156$ అనియు, ద్విస్వరకూటతానభేదములు
 $22 \times 2 = 44$ అనియు ఏకస్వరకూటతానభేద
ములు పదునాల్గనియు (14) చెప్పియున్నారు.

శ్లో. షడ్జాద్వై శ్శుద్ధమధ్యాయా భేదకం పం
చమం వినా, చతుస్స్వరే క్రమద్వంద్వే
ష్టాచత్వారింశ దీరితాః; తానా త్రిస్వర
యో స్త్యేతే ద్వాదశద్విస్వరే ద్వయమ్,
ఏకఏకస్వరస్తే త్రి షష్టి రాత్తరమంద్రతైః;
పునరుక్తామతాస్తానైః న్యాదిమార్గక్రమా
పునః, పంచస్వరా యే చత్వారిః తత్తా
నానాంచతుశ్శతే; అశీత్యభ్యధికాచాతుస్వ
రేషణ్ణవతిర్భవేత్, ద్వాదశ త్రిస్వరద్వంద్వే
చత్వారిద్విస్వరద్వయే; ఏకఏకస్వరస్తాన
స్తేషాంపంచశతీ త్వియమ్, త్రిణవత్యాయు
తా తానై రభిన్నా రజనీగతైః; ధ్రువతాదే
స్తుపౌరవ్యా శ్చత్వారి షట్స్వరాః క్రమా
త్, తత్తానానాంతు సాశీతిః శతౌష్టావిం
శతి ర్మతాః; షాడవానాం చతుర్ణాం ప్రా
గుక్తా సంఖ్యా శ్చతుస్స్వరాః, త్రిస్వరా
ద్విస్వరా వేక స్వరః ప్రాగుక్తసంఖ్యకాః;
పంచవింశతినయ్యుక్తా చతు త్రింశచ్ఛతీ
త్వియమ్, తానానాం సదృశాకారా సన్ధి
తానై రాత్తరాయతైః; ఇ త్యేకాశీతి సం
యుక్తం సహస్రాణాం చతుష్టయమ్, తానా
నాం పునరుక్తానాం పూర్ణాపూర్ణై స్సహ
క్రమైః; అపనీయేత చేదేషా కూటతానో

మతి ర్భవేత్, లక్షత్రయం సప్తదశ సహ
స్రాణి శతానిచ; నవ త్రింశత్యుతాసీతి జ్ఞానో
పాయోఽత్ర కథ్యతే.

(రత్నాకరం, దర్పణం)

ఈతానభేదము లేయేమూర్ఖనలందు
పునరుక్తము లగు చున్నవో దానిసంఖ్య నిట్లు

వివరించియున్నారు. వీటివివరము నీచక్రమున
గమనింప స్పష్టమగును. దీనికిపిమ్మట నష్ట
సంఖ్యాపరిజ్ఞానవిషయము, కూట ప్రస్తారము,
ఖండమేరు ప్రస్తారము మొదలగునవి ముందు
సంచికయందు వ్రాయబడును.

పొనరుక్త కూట తాన సంఖ్యా నిరూపక చక్రము.

జాతి	పొరవియందు (ఉత్తరాయతా)	నూర్గియందు (రజనీ)	శుద్ధమధ్యయందు (ఉత్తమంద్ర)	నూడింటి మొత్తం	పూర్ణాఽపూర్ణ క్రమసంఖ్యా	క్రమ పునరుక్త సహిత కూట తానసంఖ్య
పూర్ణాః	—	392	2,82,341
వట్స్వరాః	2580	2881	48	34,560
పంచస్వరాః	480	480	...	960	40	4,800
చతుస్వరాః	48	96	48	192	32	768
త్రిస్వరాః	12	12	12	36	26	156
ద్విస్వరాః	4	4	2	10	22	44
ఏకస్వరాః	1	1	1	3	11	14
మొత్తం	3425	593	63	4081	571	3,22,582

పునరుక్త తానభేదములు

4081

పూర్ణాఽపూర్ణ క్రమం

571

పూర్ణాఽపూర్ణ సహిత కూటతానములు

4652

క్రమ పునరుక్త సహిత కూటతానములు

322582

పూర్ణాఽపూర్ణ సహిత కూటతానములు

4652

కూటతానముల మొత్తం

శేషం

30

ఇందు శ్రీరాగకుటుంబము అనగా పంచభావ్యా సహిత శ్రీరాగముయొక్క స్వరూప ధ్యానాదికము లుదహరింప బడుచున్నవి.

శ్రీరాగము

శ్లో. పడే పాడే సముద్భూతం శ్రీరాగం స్వల్పపంచమమ్, సన్యాసాంశగ్రహం మన్ద్ర గాంధారం తారమధ్యమమ్; సమశేష స్వరం వీరే శాస్తి శ్రీకరణాగ్రణీ.

(సం. రత్నాకరం.)

శ్లో. శ్రీరాగ స్సగ్రహః పూర్ణ శ్చారోహే చాల్పదైవతః; అవరోహే గవక్రం స్యాత్సాయంగేయ శ్శుభావహః.

(చతుర్దండిప్రకాశిక.)

శ్లో. శ్రీరాగ స్సచ విఖ్యాత స్సత్రయేణ విభూషితః, పూర్ణ స్సర్వగుణోపేతో మూర్ఛనా ప్రథమా మతా; కేచిత్తు కథయం త్యనం ఋషభత్రయ సంయుతమ్.

(సం. దర్పణం.)

శ్రీరాగము

రాగధ్యానము:—

శ్లో. అపాదశాబ్ద స్మృతచారుమూర్తిః ధీరో లసత్సల్లవకర్ణపూరః, షడ్జాదినేవోఽరుణ వస్త్రధారి శ్రీరాగ ఏష క్షితిపాల మూర్తిః.

(సం. దర్పణం.)

రూపము:—పద్మమునుగాని లేక వీణను గాని చేతబూని స్ఫటికాక్ష మాలాధారియై శ్వేతారుణ వస్త్రములధరియించి పదునెనిమిదేండ్ల పాడవ మన్మథునివలె

శోభిల్లుచుండుననియు, ఉద్యాన వనమందు హాయిగ గూర్చుని గానము జేయుచుండి నట్లును, గలదు. మరికొందఱు మతమున, రత్న కిరీటము ధరించి చేత కరవాలముబూని సింహాసనాసీనుండై యున్నట్లును గాయకులు గానముజేయుచుండ చక్కనిస్త్రీ లాతనితో సల్లాపములాడి సంతోష పెట్టుచున్నట్లును గలదు. ఈరాగము సాయంకాలమున పాడదగిన దనిరి. మఱికొందరు పగలు రెండవ యామమునందు గానముచేయవలెననిరి. యీ వాడుకనుబట్టి ప్రస్తుతముగూడ ఉదయము 9 గంటలుమొదలు మధ్యాహ్నము 12 గంటల వరకు గానముచేయుట గలదు. కాని ఎప్పుడు పాడినను సర్వమంగళకరమనియు గలదు, దీనికి స్వరము:—సరిగమపదనిస. అథవా:— రిగమ పదనిసరి.

(సం. దర్పణం.)

మాళవశ్రీరాగిణి

శ్లో. సమస్వరా తారమంద్ర షడ్జాంశన్యాస షడ్జభావ్.

(రత్నాకరం.)

శ్లో. మాళవశ్రీరాగాంగా, పూర్ణా సత్రయ భూషితా, మూర్ఛనోత్తరమంద్రా స్యాత్ శృంగారరసమండితా.

(సం. దర్పణం.)

ధ్యానము:—

శ్లో. రక్తోత్పలం హస్తతలే దధానా విభావ యస్తీతనుదేవావల్లి, రసాలవృక్షస్య తలే నిషణ్ణా స్తాకస్మితా సా కిల మాళవశ్రీః.

(సం. దర్పణం.)

రూపము:—

ప్రియోయోగిని యయుష్మ వృక్షచ్ఛాయ
యందు విశ్రమించి చేడియతో హాస మొన
రించుచున్నట్లును, అప్రతిమానమగు సౌంద
ర్యము గల్గి రక్తాంబరముల దాల్చి పీతవర్ణపు
మేలిముసుగు ధరించినట్లును నుడివియున్నారు.
మఱికొందఱు పద్మహస్తయై, చూతతరు
మూలమున సింహాసనముపై నధిష్ఠించి, తన
కట్టదుర నాడుచు పాడుచున్న తన చేడియల
తో కాలక్షేపము చేయుచున్నట్లు వ్రాసి
యున్నారు. దీనికి స్వరము:—సరిగమపదనిస.

(సం. దర్పణం.)

మాళవిరాగిణి

శ్లో. బౌడవా మాళవీ జేయా, నిత్రయా రిప
వర్జితా, రజనీ మూర్ఖనా చాత్ర కాకలీ
స్వరమండితా.

ధ్యానము:—

స్వకాంతసంచుంబిత వక్త్రపద్మా శుక
ద్యుతిః కుండలినీప్రమత్తా, సంకేతశాలాం
విశతీ ప్రదోషే మాలాధరా మాళవికేయ
ముక్తా.

రూపము :—సు వర్ణ చేలాంచలము
ధరించి, పుష్పైకాభరణభూషితయై సాంకేతిక
నిర్దిష్ట సలోపవిష్టయై సంపూర్ణమోహావేశము
తో చుంబనోత్కుడుగు భర్తను తదేకదృష్టిని
విలోకించుచున్నట్లు వర్ణింపబడినది. కొందఱు,
పత్యాగమనమునకై నిరీక్షించు చున్నట్లును
మరికొందఱు తన ప్రభునితో రహస్యగోష్ఠి
సల్పుచున్నట్లును వర్ణించియున్నారు. స్వరము
=నిసగమధని.

(సం. దర్పణం.)

ధనాశ్రీ=ధనాసరి=ధన్యాసి

శ్లో. దూర్వాదళశ్యామతను ర్మనోజ్ఞా కాంతం
లిఖన్తివిరహేణదూనా, శ్వేతేకపోలే దధతి
దృగమ్బు నివ్యందినీ ధౌతకుచా ధనాశ్రీ.

రూపము:—దూర్వాదళ శ్యామకాంతిగ
ల్లుమైచాయతో సుందరమగు మోముతో
ప్రియ విరహకులచిత్తయై కాంతుని విగ్రహము
లిఖంపుచు కన్నుల రాల్పున శ్రువులు పొండుర
మగు కపోలముల దడిపి ఆనంతరము కుచము
లను ప్రక్షాళనము చేయుచున్నట్లు వర్ణించిరి.
మరియు రక్తాంబరముల ధరించి యుపవన
మందు మోరశ్రీ (?) తరుఛాయోపవిష్టయై
ప్రియగమనోత్కంఠయై యున్నట్లు వర్ణించి
యున్నారు దీనికిస్వరము:—సగమపదనిస.

(సం. దర్పణం.)

వసన్తి=వసన్త=వసన్తము.

శ్లో. వసన్తి స్యాత్తు సంపూర్ణా సప్తమా కథితా
బుధైః, శ్రీరాగ మూర్ఖనైవాత్ర జే
యా రాగవిశారదైః.

(సం. దర్పణం)

ధ్యానము:—శ్లో. శిఖండిబహోచ్చయబద్ధచూ
డా, కర్ణావతంసీ కృతశోభనామ్రా, ఇండి
వరశ్యామతను స్సుచిత్రా వసంతికా స్యా
దళిమంజుళశ్రీః.

రూపము :—ర్భుమ్మను తుమ్మెదలచే
నావరింపబడి, మమూర పింఛాలం కృతమగు
శిరోచూడము గల్గి, లేమామిడి చిగుళ్లను
పుష్పములను కరపల్లవమున ధరించి, శ్వేత,
రక్తాంబరములఁ దాల్చి, హరిద్రాచూర్ణము
బూర్ణముగ మైనలఁది, ఉపవన తరుఛాయం
దుపవిష్టయై భర్తృహృదయాకర్షణ సంశో
షజనకోపాయానే య ని

వర్ణించి యుండిరి. కొందఱు శ్రీకృష్ణునితో
వసనోత్సవము (హాళిపండుగ) జరుపుచున్న
ట్లుహించి మఱికొందరు తనచేడియలతో
నాటపాటలయందు నిమగ్నచిత్తయై యుండి
నట్లును దెలిపిరి. వసంత ఋతువునందు గానము
సేయదగుననిరి.

దీనికిస్వరము :— సరిగమపదనిస.

(సం. దర్పణం.)

అసావరీ=అశావరీ= అసావేరీ.

శ్లో. అసావరీ గనిత్యక్తా ధగ్రహంశాచ ఔడ
వా, న్యాసస్తు ధైవతోజ్ఞేయః కరుణారస
నిర్భరా.

అథవా, శ్లో. కుకుభాయః స్సముత్పన్నా ధాం
తా మాంశగ్రహ మతా, పంచమేనైవ
రహితా పాడవాచ నిగద్యతే.

(సం. దర్పణం.)

ధ్యానము:— శ్రీఖండశైలశిఖరే శిఖింఛవ
స్త్రా, మాతంగ మాక్రికమనోహర హార
వల్లి, ఆకృష్య చండనతరో రురగం వహా.

(సం. దర్పణం.)

అనుతాపము

మండపాక పార్వతీశ్వరశాస్త్రిగారు

శ్రీ కల్యాణగుణాకరుండ వయి నిర్మిద్వైతభావుండవై
లోకానందముఁ గూర్పువాండవయి మేలుం గీడుఁ గల్పించి నా
వాకుల్ నేరనివోట నిల్తువుగదా వర్ణింపఁగా శక్యమే
నీకారుణ్యపుండ్రోవ యిట్టిదని తండ్రి! దీనచింతామణీ!

మ. బహుశార్థి బడియున్న యష్ట డది నైఋత్యేక నిన్నును న
న్యహముక నిది యొనర్చుచుండు నది చింతాకంఠ చల్లారినక
విహంగు దమి మోహపారినిది నున్విఘ్నరుచిత్తంబుతో
నాభరిత్ర మిది తండ్రి! దీనచింతామణీ!

న నీచుండ నటించు నొక్కవరి నన్నిందించుకొందు భయా
దీనస్వాంత్యుడనై మహామరణవార్ధింగూలిన్ శ్లేంతయో
గ్గానిరేందుడు దత్తరక్షణమునక్ మృతక్రముం ద్రిష్టగా
నేనే చాలెడనంచు నిక్కెదను తండ్రి! దీనచింతామణి!

అనందాకృతి దాల్చి లోకములలో వ్యాపించియున్నావు నీ
యానం దాల్చి పీపీలికాదికము బ్రహ్మాంతంబు నొసృష్టి య
గ్గాని బుట్టుచు గిట్టుచున్నయది యేలా నాకుగర్వంబు? హా!
నేనెవ్వండను గార్యముల సలుపఁ దండ్రి! దీనచింతామణి!

కల్పంబుల్ గతియించె సృష్టిగతు లక్షయ్యంబుగా మారె బె
వేల్పుల్ పుట్టిరి గిట్టి కట్లయిన నీపెం పొక్కడై నిల్చె హా!
యల్పజ్ఞుండ నెఱుంగలేను నిను నా కారాటమేలా మది
నిల్పంజేయుము నిన్నుఁ జాలునది తండ్రి! దీనచింతామణి!

అకల్మాషుడు నీవనుజ్ఞ యిడకే యాపత్తో సంపత్తో యే
దో కల్పింతువు నీదుసృష్టి కది యెట్లొయ్యును నూహించుట
నీకే చెల్లును జెల్ల దింకొకనికీ నేనెవ్వడన్ మూఢుడన్
నీకుం జెప్పగనేర్తునే జడుడఁ దండ్రి! దీనచింతామణి!

అప త్తేదియొ యేదిసంపదయొ యావంతైన రూపింపగా
నోపన్ సంపదకల్పి నప్పు డదియెంతో యాపదేయండు బె
ల్లప తైనపు డద్ది సంపదయటం చట్టిట్లు భావించి నా
యేలం గొల్పడుచుందు వ్యర్థముగఁ దండ్రి! దీనచింతామణి!

వానిం జూచెద వానిఁ గొల్చెదను నేవానిం బడంద్రోతు న
వ్యానిం జీల్చెద నంచు డంబముల నల్పంబొగతిం బల్కుదున్
హా! నీచుండను నే నొనర్పగలనే యందొక్కడై నం గటా!
యీ నాగర్వమడంప వేమిటికిఁ దండ్రి! దీనచింతామణి!

గర్వంబేకద మూలమంత్రమయినన్ గహ్లాపాల్ నేనె దృక్
పర్వంబై గునీదుసృష్టి నెదుటన్ గన్పట్టు నీనేర్పు దు
స్సర్వజ్ఞత్వముచే నెఱుంగక మహా శాస్త్రముల్ చేపిల్చి
నిర్వాణంబును జేర్తు వేట్లు నమఁ దండ్రి! దీనచింతామణి!

మును జూడన్ వెనుజూడ లేను వెన్నుజూపున్ నిల్చు మున్ జూడలే
ను నిమిషార్థమునం క్షణం చేదను మిన్నున్ మన్నుఁ గల్పంగ న
ల్పుని నమ్మిం గన నెట్టిహాస్యపు దంధ్రులన్ శిథిలం జాలినాం
దీనచింతంబున్ జూడజూడ తండ్రి! దీనచింతామణి!

నాటకములు

జనమంచి కేపాద్రి శర్మ గారు

కావ్యములు శ్రవ్యదృశ్య భేదములచే రెండువిధములు. అందు శ్రవ్యకావ్యములు భారత భాగవత రామాయణాదులు. వీనియందుఁ బ్రధానముగ వర్ణింపఁబడునది కథాభాగము. దృశ్యకావ్యములు నాటకములనం బ్రఖ్యాతి నొందినవి. ఇవి మాలకధను బ్రథానము చేసికొని విచ్చలవిడి మార్పునొంది సదాచారము మొదలగువానిని బోధించు చుండవలయును. నాటక కర్తకుఁ గథనుమార్చునధికారము కలదుగాని యామార్పులచే మూల కథాపారమునకు మార్పు గలుగఁగూడదు.

నాటకమునందు భావపోషణము ప్రధానము. పొండిత్యమునుజూపి కవితచెప్పుటమాత్రము గాక శుభోద్దేశమగునట్లు భావమును బోషించి తడుపయుక్తముగఁ బాత్రప్రవేశముల సమమార్పవలయు. ఇదియే ప్రధానము. రసమును బోషింపక నాటకమువ్రాసినచో నది సజ్జనాదృతిం గాంచదు.

నాటకమున ఇరువురుచే నాకాలపు లోకాచారములు స్పష్టముగఁ దెలియవచ్చును. అదియే నాటకమునుజూచువారు నేర్చుకొనదగినది. కాని యింతటి పాటలు లోనగుకావలసి విని యానందించుట మాత్రముగాదు. అం జేకాలపు నాటికలను కేంద్రమునకునో ఆమహాపురుషుని యాదార్యముల, ఆకుటుంబములోని యాచారములు. ఆకాలపుజనుల వాక్యమర్కృతి, అగ్నిప్రాణవి శేషములు లోనగునవి కరణకామలకము లగుచుండవలయు. అట్లుకాదేని యానాటకము లోకమున కుపకరింపదు.

ర్శింపఁదగవుగాన నాని నవాంతరపాత్రసంభాషణమునఁ జేటపడఁజేసి ముఖ్యకథాభాగమును బ్రబర్ధింపఁజేయవలయు. దానద్రష్టలకు నాటకవస్తువు బోధపడును. ఎట్టిపామరులైనను అట్టి నాటకమును జూచివుడు దాని సారమును గ్రహించి నీతిని నేర్చుకొందురు.

సావిత్రికవిత్రమును వాచకముగా వ్రాయునపుడు సావిత్రికభర్త రైతెగల ప్రేమను బెంచివ్రాయునమాని ఆమెపతిభక్తి, అత్తమామలయందుండిన ప్రేమ ఆమె శుభముద్యభాగమున యముని దర్శించినపుడామె మువోదైర్యాదులు, విశేషించి సమర్థాచారము వ్రాయఁదగవచ్చే కాని మామగారి గుడ్డితనము మొదలుగా నానిని వచించుటలో నెంచి వ్రాయఁదగవచ్చు. వాచకపితృగృహమున కుత్సర్ధించిన శుభములనుగాని, అదియలలో వామె పడిన యిడుములనుగాని వ్రాయఁదగవచ్చు. సావిత్రి నాటకమునుజూచువారు నేర్చుకొనదగిన నీతులు, పతిభక్తి, భార్యము శుచితత్వ తత్సంసమత్వకదా! కాబట్టి యానీతులు స్పష్టమగునట్లు నాటకవస్తువును నిర్వచింపవలయు. ప్రాచీనరాజుచరిత్రములలోపములే యుండవని యెవ్వరు చెప్పఁజాలరుగాని నాటకము వ్రాయునపుడు, కవి యారాజుటుంబాచారములనుబట్టి ద్రష్టలు చక్కని యలవాటులు నేర్చుకొనవచ్చు వ్రాయవలయునేకాని యాచరిత్రమునందున్న లోపములను జూపి యిట్టి దురాచారములు పూర్వపరిత్రములందుఁ గలవుకదాయని తోషఁజేయరాదు.

నాటకమున వలయునన్ని మార్పులు చేసికొనునధికారము కవితగలదుగాని నాగధామయ్య కే కావ్యము నిర్వచనమునఁ దనభక్తి సుపయోగింపవలయునే కాని నాటకము ప్రధానముగా నుండునట్లు సాగంగదరచరిత్రమును

ప్రవేశములు యధేష్టముగనుండక లక్షణములు గలవలెను. పాత్రప్రవేశములు నిర్వచనమునఁ దనభక్తి సుపయోగింపవలయునే కాని నాటకము ప్రధానముగా నుండునట్లు సాగంగదరచరిత్రమును

నాటకముగా వ్రాయఁదలఁచుచో నందుఁ జిత్రాంగిరాజు పత్ని యనువిషయమును మఱువక, గొప్ప రాజకుటుంబమునందుఁ బుత్రుని మోహించునట్టి కుచరిత్రయుండె నని లోకులకుఁ దెలియకుండునట్లు చెప్పవలయు గదా యను బుద్ధిని నశింపఁజేయక యేదోయొక కారణమును గల్పించి యా చిత్రాంగి స్వబుద్ధిచే నట్టి యనుచిత కృత్యమును జేయఁబూనలేదనువిషయము ద్రష్టలకుఁ దోచు నట్లు వ్రాయుట న్యాయమును నింతయు గలిగి తన చమత్కృతిని జూపవలయునేకాని యంతఃపురమున నిట్టి వారు గలగని లోకులకుఁ దోచఁజేయునట్లు వ్రాయరాదు. ఇట్టివిషయములయందుఁ గవి తనశక్తిని వినియోగింపకున్న నదియొక నాటకముకాదు. భాషకది గౌరవము నొసంగదు. నాటకములే భాషకు గౌరవమునీయఁజాలియుండును. ఈకాలమున నెవరాక్షేపించునన్న ను భవిష్యత్కాలముననైన బుద్ధిమంతులు నాటకమును జదివినపుడు చప్పరింపరాదు. కాఁట్టియే “కాలోహ్యాయం నిరసనీ ద్విపులాద పృథ్వీ” అని మహాకవులు వచించిరి. ఒకప్పుడు కవియందున్న యనునాచిత నాటకమును బ్రదర్శింపకున్నను నెవరైన బుద్ధిమంతులు మాచి మెచ్చుకొన్నఁ జాలునని కవి సదాభిప్రాయముతో నాటకమును వ్రాసి భాషాగౌరవమును బోషింప వలయును. నాలుగుచోట్ల నాటకమాడి చప్పట్లు కొట్టినంతమాత్రమున నది నాటకముగాదు; ఆమెప్పు మెప్పుకావు. అట్లే యైనచో జెంచునాటకము ప్రశమతాంబూలార్హముగును.

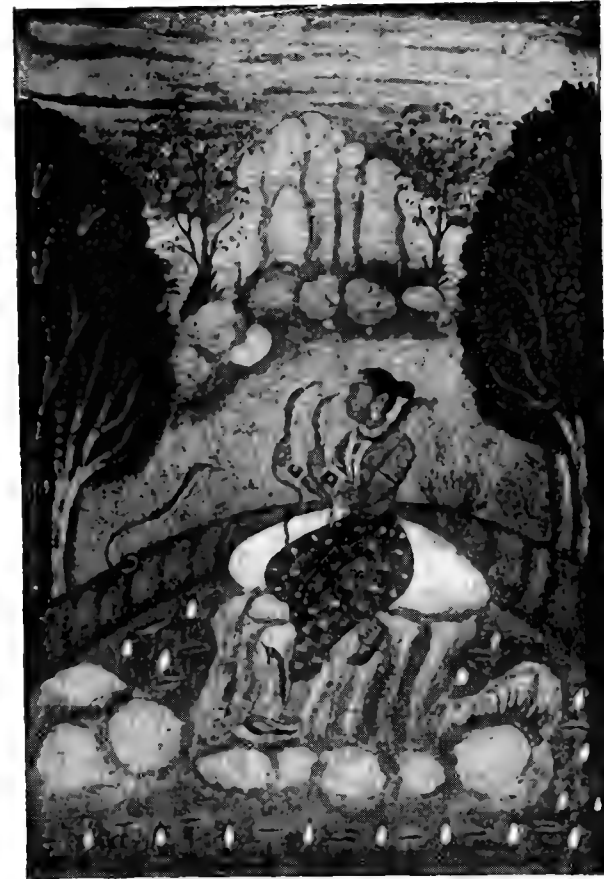
ఇపుడిపుడు నూత్రభారుడుకూడ లేకుండునట్లు నాటకములు వ్రాయుచున్నారు. పదిమంది దానిని మెచ్చుకొనుచున్నారు. కాలము మాటిసకాలది నాటకలక్షణములు మాటవలయుననువాద మొకటి బయలుపడెదనినది. కాలముమాటిసంతమాత్రమున సదాచారముల మార్పబూనరాదు. నాటకోద్దేశముః పూర్వచరిత్రములు

ప్రదర్శింపఁగా వానింజూచి చక్కనినీతిని నేర్చుకొనవలయుననియేకాని రంగుపూసికొన్నవారిని జూచి యానంగింపవలయునని కాదు.

భావము లనేకవిధములుగా మాటుచుండునుగాని దాని ప్రగమోద్దేశము మాటదు. రాజు మంత్రితో “భోజనమునేయఁబోవుదము రమ్మ” అని పక్కినచో నారాజుగౌరవ మెల్లుండునో మనము చెప్పనక్కఱయే లేదు. మార్పులనఁగా నిట్టివికావు. ఇవిమర్యాదను నశింపఁజేయునని. రాజు ఆస్థానముండవము నలంకరింపఁబోవుమండ నంతకుముందు దాని ప్రశంసయేలేకుండఁజేసినచో నవి రాజగౌరవము నశింపఁజేసినట్లే కాని వేలుగాదు. ఏకాలమునఁగాని మర్యాదలు శాశ్వతములు. కాలానుసారముగ మార్పులనఁగా రాజు భృత్యునికృత్యముల జేయునట్లు, భృత్యుఁడు రాజకృత్యములు చేయునట్లు కాదు. ఇట్టి నాటకము లాభాషాగౌరవమును దువముట్టు నశింపఁజేయునేకాని భాషాగౌరవమును గాపాడనేరవు. కాపాడనిచో నట్టి నాటకము లుండియు లాభములేదు.

నాటకమున భాషపాత్రోచితమై యుండవలయు ననువాదము ఇపుడు త్రోసివేయఁబడుచున్నది. ఐనను నీసపాత్రములకు సంస్కృత బహుళముగాక దేశభాషాపదములలో దేశ్యపదముల నుపయోగించి వ్రాయుట సముచితమని తోచెడి. కాని యిదియే శాస్త్రీయమార్గముకాదు. పాత్రోచితమున భాష నుపయోగించుటయే యత్యుత్తమమార్గము. పూర్వమార్గముల బాటింపరాదనువా రింతమాత్రమైన నంగీకరింపకుండురాయని వ్రాయవలసివచ్చినది. కాళిదాసాదులు పాత్రోచిత భాషనే కాపాడిరి. ఈ కాలపు మహాకవులుగూడ నాటకములగౌరవమును గాపాడి యాంగ్రభాష దేశభాషలలో గౌరవార్హమైనదన్న భ్యాతిని బోషింతురుగాక యని వారిని ప్రార్థించుచున్నాఁడను.

శ్లో. శిఖండిబహ్మద్యయ బద్ధమానా, కర్ణావతంసీకృతశోభవామాః
ఇందీవరశ్యామ తను స్ఫుచ్చిత్రా, వసంతికాస్యా దళి మంజుళశ్రీః.

శ్లో. శ్రీఖండైలశిఖరే శిఖిసంచవస్త్రా, మాత్రంగ పాక్షిక మనోహరవరవల్లి;
అప్రమ్య చందనతరో రురగం మానీ, అనావరీ పలయ ముజ్జలనీల కాన్తి.

ఈశ్వర ప్రసన్నత

డా. నేలకండ్ల రామకృష్ణ గారు

శ్రీమంతులు

శ్రీయనోచి నలంబో, నమస్తుభ్యం నమో

కాన్పింజీ పరిమార్చి గోమృతాం,
కాన్పింజీ పరిమార్చి, కన్పించి కేతంది
నీలంబు నీ కెంతో ముగ్ధ వినుచు,
నీలంబు నీ కెంతో, నీలంబునీ

నీలంబు నీ కెంతో, నీలంబునీ
నీలంబు నీ కెంతో, నీలంబునీ

ప్రశ్నోత్తర నిర్మల పరిమార్చి గామ
తల్లి ! కలహం మాకు నీ కెంతో
గామ పరిమార్చి, నీలంబునీ
నీలంబు నీ కెంతో, నీలంబునీ

ప్రాచీనాంధ్ర తెవ్వరు? ఆర్యులుకారా?

చిలుకూరి వీరభద్ర రావుగారు

(మొదటిసంపుటము. ౧౧ వ సంచిక తరువాయి)

అంధఋషి (దీర్ఘ తమస్సు) నిజముగా గ్రుడ్డివాఁడు కాఁడు. జాత్యంధుఁ డనఁగాఁ బుట్టుగ్రుడ్డివాఁడని యిటీవలి వ్యాఖ్యాత లర్థములు వ్రాసియున్నారు. జాత్యంధుఁడనగా సంభజాతివాఁడని యర్థముచేసికొనవలయును. అట్లర్థముచేసికొనని యెడల నాగ్రంథకర్తల వ్రాత లస్వాభావికములు నప్రామాణ్యములై హాస్యాస్పదంబు లగుటయేకాక మానవుని నై సర్గిగుణవిశేషంబులు నెఱుంగఁజాలనంతటి పశుప్రాయులని గ్రంథకర్తలనుగూర్చి తలంపవలసివచ్చును. కాని యట్టిమహాగ్రంథములను రచించి ప్రఖ్యాతిఁగన్నవారు వ్రాసినకథల భావమును మనము సరిగా గ్రహించలేక పోవునట్టి దోషము మనదికాని వారిది కాదు. అనేకపురాణములు వీనిచరిత్రమును వాఁగొని యున్నవి. చిత్రవిచిత్రములై జ్ఞానద్యోతకము లగుచున్నవి. ఈతఁడు పుట్టుగ్రుడ్డివాఁడైనను అంధత్వము చిరకాలము నిలువంబడియుండలేదు. తరువాత దృష్టికలిగినదనియు “దీర్ఘ తమస్సు” అనునామమునకు బదులు గోతముఁడు లేక గౌతముఁడను నామమును వహించెనని బృహ

చున్నవి. మఱియు వీనిసంతానము బాలేయక్షత్రియులు, బాలేయబ్రాహ్మణులు నైరఁట. మఱికోన్నిట నీతఁడు ఔశీనరియను శూద్రస్త్రీని వివాహము చేసికొని బిడ్డలను గాఁచి తనబిడ్డలతోఁగూడ మగధరాజధానియైన శిరివ్రజపురమునకుఁ బోయి యచ్చట తాత్పర్యములమునను, కర్మసంస్కారముల మూలమునను బ్రాహ్మణులై రని చెప్పఁబడియుండెను. వీనికుమారుడైన కాక్షీవంతుఁ డనేకులను కొమాళ్లను గనెను. వారెల్లరు క్షాష్మాండగౌతము లనంబడుచుండిరట. వాయుపురాణము ప్రతులలోఁ గొన్నిటమాత్రము పారు కృష్ణాంగగౌతములనివక్కాణింపఁబడియుండిరి. అన్నిటికంటె నితఁడు గావించిన మహత్కార్యము నొక్కటి వివరింపవలసి యున్నది. ఆనేతఁడు హిమాచల మధ్యస్థమైన యీభూభాగమునకు నెవ్వని నామముచేత భరతవర్షమని పేరుగలిగెనో యట్టి మహాచక్రవర్తియైన భరతునకు (దాప్యంతి) మంత్రియై మహాపట్టాభిషేకము గావించినవాడే దీర్ఘ తమస్సుని యైతరేయ బ్రాహ్మణమున వక్కాణింపఁబడినది. (ఐ. బ్రా. ౮, అ. ర. ౨౩). ఇక్కడ

నీతఁడు కన్యాపుత్రుఁడని వక్కాణింపఁబడి యుండెను. వినియుక్కయ, వినిసంతతిలోని వారియుక్కయ, బేర్లతో, బెక్కుమంతములు ఋగ్వేదమున సంపుటికరణములు గావించఁబడినవి. అనగా బెక్కండుమంత్ర ద్రవ్యలుగ నున్నారు. అంగీరసుఁడును, గోతముఁడను నామాంతరమునుగల యీ దీర్ఘతమస్సు దీర్ఘకాలము. బ్రదికి యుండెనని ఋగ్వేదమున వాకొనఁబడినది. (ఋ.వే.మం. ౧.౧౫౩.౬). అంధఋషి యెట్టిజన్మ గాంచి నను శైశవావస్థ నెట్టిపరిస్థితులలో బెఱిగినను, బాల్యమున నెట్లు ప్రవర్తించినను, యౌవనమున నెట్టిమదోన్మత్తుఁడై తిరిగినను, వయస్సు గడచినకొలది బుద్ధిమంతుఁ డగుచు, తపోమహిమ గలిగి, వివిధసంస్కారములచే పూతుఁడై, మాంధాత మొదలగు రాజన్య వరులకుఁగర్తృపదేశకుఁడై దాప్యంతియగు భరతునకుఁ బట్టాభిషేకముగావించి, వానిచే నశ్వమేధయాగమును జేయించి, వాని మంత్రియై వానికి జగత్ప్రఖ్యాతి గలిగించి మంత్రద్రవ్యయై తుదకు దనపరిణామ చరిత్రమునందే యంధజాతివారి పరిణామచరిత్ర మిమిడియున్నదను జ్ఞానమును మనకుఁ బ్రసాదించుటకుఁ గారణభూతుఁడై, నేటికిని చిరంజీవియై మనమనస్సున నాకర్షించుచున్నాఁడు. అతఁడెంతటిసుకృతాత్ముఁడోకదా! ఇమ్మహానీయుని చరిత్రమును గూర్చి యెంతచెప్పినను తనివిటికదు. గొప్ప రాజనీతివేత్తగ నున్నవాఁడు. గ్రంథవిస్తర భీతిచేత విరమించుచున్నాను. ఈ చరిత్రకథ ధమువలన మనము చెలిసికొనఁదగినది యీ

దేశమునకు భారతవర్ష మను పేరు రాక పూర్వమే. యాంధ్రు లీదేశమునఁ బ్రాతఃకాపులై యున్నట్టు స్పష్టమగుచున్నది. "అంధ-అంధ్ర" అనుమాటలు శావికొకటేమోస్తరుగ నుండునట్లు కనుపించుట తక్క మఱి యే సంబంధ మీ రెఱికిలేదు" అని శ్రీ వేంకట రంగయ్యగారు వ్రాసియున్నారు. కాని యీ చరిత్రాధ్యాయకునకు అంధ్ర-నిపాదశబ్దము లకు దగ్గిఱ సంబంధము గన్పట్టి అంధ్ర-అంధ్ర శబ్దములకుఁ గనుపట్టకపోవుట యొక యద్భుత విషయమే. కాని, అంధ్రశబ్దమునకు నిపాద శబ్దము పర్యాయపదముగాఁ జెప్పఁబడియుండ లేదు. బహుప్రాచీనకాలమునుండియు అంధ్ర నిపాదశబ్దములు రెండును వాఙ్మయమునందు గానంబడుచుండినను పర్యాయపదములుగా కుండుటకుఁ గారణమేమి? అదియునుగాక యాంధ్రశబ్దము జనరంజకమై శిష్టులవలనఁ గూడ వ్యవహరించుకొనఁబడుచున్నది. మన మాలలు మొదలగువారు తామాదిమాంధ్రులమని చాటుచున్నారుగాని తామాదినిపాదులమని చెప్పకొను చుండలేదు. మఱియు నాంధ్రు లిట్టివారని నిరూపించి చెప్పటకు వారిస్వరూప స్వభావాదులను వర్ణించు ఘట్టములు ప్రాచీనవాఙ్మయమునందు గానరావు. నిపాదులను వర్ణించిన ఘట్టములు గలవు. ఆవర్ణనములు పొందికలేనివియును, నేకాభిప్రాయములు లేనివియు నైయున్నవి. వానిని విని పిఠు వినుడు. శ్రీ వేంకట రంగయ్యగారు శ్వేతవర్ణులయిన యెరోపియనులే యార్యులనియు, ఆంధ్రులు

నివాసులనియు వచించిరికదా! అంధు లాదిమ
నివాసు లనిరి;* అంతియ చాలు. దీని నేల
యొప్పుకొనరాదని మాచదువరులు ప్రశ్నింప
వచ్చును. ఇది యెంత హాస్యాస్పదమయిన
సిద్ధాంతమో యీ క్రిందివిషయములను బరికిం
పుడు. “ఐరోపియనులు తెల్లనివారు; భార
తీయులు కృష్ణవర్ణులు;” అని వ్రాసిరి. శరీర
ముల వర్ణములనుబట్టియే వర్ణాశ్రమ ధర్మము
లేర్పడినవనుపక్ష మొకటియు, గుణకర్మము
లనుబట్టి యేర్పడినవనుపక్ష మొకటియు మన
దేశమునందేర్పడిన రెండుపక్షములవారును చిర
కాలమునుండి పోరాడుచు తమతమ వాదోప
వాదములతో వాఙ్మయమంతయు నిడివఱకే
నిలిపియున్నారు.

౧. శంకరాచార్య స్వామునివారివంటి
మహానుభావులుగూడ ‘సర్వసిద్ధాంతసంగ్రహ’
మను గ్రంథములో నొకచోట వ్యాసమత
మిదయని నిరూపించుచు “విప్రశ్శుక్లో నృపో
రక్షః పీతో వైశ్యోఽంత్యజోఽనితః” అనగా
బ్రాహ్మణనివర్ణము తెలుపు. క్షత్రియనివర్ణ
మెఱుపు, వైశ్యనివర్ణము వసుపు, అంత్యజుని
వర్ణము నలుపు” అని వ్రాసియున్నారు. శ్రీ
వేంకటరంగయ్యగారి సిద్ధాంత మంగీకరింతు
మేని బ్రాహ్మణులను వైరోపియనులు, భారతీ
యులయిన శూద్రులనెడు నిషాదులను నిర్జించి
యీదేశమున వైరోపియనుల నాగరికత నెల
కొల్పినారనుట ధ్రువపడంగలదు. తమ గొప్ప
తనము చాటుచున్నారని యొకవేళ బ్రాహ్మ
ణులు సంతోషించిన సంతోషింపవచ్చునగాని

యియ్యది బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేతరులకు మును
ముందు మృత్యు పాశమగునని యెఱుంగ
వలయును.

౨. యాజ్ఞవల్క్యమహర్షి తనస్మృతిలో:—
“విప్రాన్ మూర్ధావశీక్తోహి క్షత్రి నూయాం విశక్త్రిని
యామః అంశ్చక్షుశ్చాద్రాం నిషాదో జాతః పార
శవోపివా.”

అని విప్రునికి శూద్రక్షత్రియందు బట్టిన
వాడు నిషాదుడని చెప్పియున్నవాడు. దీనిని
బట్టి యాదిమనివాసులు బ్రహ్మ క్షత్రియ
వైశ్య శూద్రు లగుచున్నారు గాని వేంకటరంగ
య్యగారు చెప్పినట్లు నిషాదు లగుచుండలేదు.
అటువంటి స్వచ్ఛదేహులకు సర్వాంగసూదరు
లగువారికి నల్లనివారు, ఎఱ్ఱని కన్నులవారు,
కురుచ చేతులవారు, గూనియొడలువారు, ఎత్తు
బుగ్గలవారు, చితుకముక్కులవారు నేప్రకృతి
శాస్త్రము ననుసరించి పుట్టెదరో?

3. హరీతుడు తనస్మృతిలో:—

“క్షత్రి నూయాం వైశ్య శూద్రౌ వందిషాదౌవైశ్యా
యా శూద్రః పుల్కసాన్”

అని క్షత్రియక్షత్రికిని శూద్రునకు బట్టిన
వారు నిషాదులని పై యాజ్ఞవల్క్యునికి భిన్న
ముగాఁ జెప్పినాడు.

ఇట్లే వ్యాసవచనమున:—

శూద్రాన్నిషాదో మత్స్యః క్షుః
క్షత్రి నూయాం వ్యతికమాత్.

అని నిషాదుడనగాఁ జేపలహింసించు
జాలరివాడని చెప్పినాడు ఇట్లే. క్షత్రియక్షత్రికి
శూద్రునకు బట్టినవారు నిషాదులని మఱి

కొందఱు వ్రాసియున్నారు. ఈ వ్యాసవచనమునకు భిన్నముగా ఆదిపురాణమునః..

మూర్ధా నసి క్రివిప్రాధ్యః క్షత్రియా యాంఘ్రనూయతే; సకలౌతి మనుష్యాణాం చిక్త్వాం రోగిణామపి. బ్రాహ్మణా చూర్ణకన్యాయాం భవేత్పారసవస్తుసః; నిషాదో మత్స్యఘాతిత్వం చక్రే రాజాజ్ఞయా సదా.

అని బ్రాహ్మణునకు శూద్రస్త్రీయందుఁ బుట్టినవాఁడు నిషాదుఁడనియు సతఁడే మత్స్యఘాతుకుడగు జాలరివాఁడనియు నక్కాణింపఁబడియుండెను.

మొదటి యాక్షిపణములు పీనియన్నింటికిని బట్టును. పీనికి భిన్నముగా జాతివివేకమను గ్రంథమునందుః—

క్షత్రియా శూద్రసంయాగాత్ క్షత్తరంజనయేత్సుతమ్ నిషాద ఇతివిఖ్యాత స్సర్వవర్ణ బహిష్కృతః; వాగురాపాశపాణిస్తు మృగవింధవకోవిదః అరణ్యపశుశాతీనా మంతకశ్వవనేచరః క్రోధాన్వితో మాంసవృత్త్యా తయా జీవే త్సదైవహిః ఘంటాంపాపర్థికాం కుర్యా ద్రాత్రో విస్మయకాఽజిమ్ ద్వితాచమృగయాప్రాక్తా వ్యోహభూచాణా మిహ శ్చక్రయౌ మిథునః కుర్యా ధనమిచ్చన్ సమృద్ధయే.

అని యున్నది. అనఁగా క్షత్రియజాతిస్త్రీయందు శూద్రునికిఁ బుట్టినవాఁడు నిషాదుఁడనఁబడును. సర్వవర్ణములకు వెలిమైనవాఁడు వలలు నురులుపట్టి మృగముల వేటాడుచు నరణ్యమృగముల కంతకుండై యడవినుండుచు క్రోధన్వభావముతో రాత్రియందాశ్చర్యమగు నట్లు ఘంటవాఁయించుచు పక్షులను మృగములను బట్టుచు జీవించును. మఱియు న్రవ్యలాభమునకు పట్టులుగొట్టి తేనెనమ్మును. ఇందు సృష్టిభేదము మాత్రమే నక్కాణింపఁబడి

యెను గాని తక్కినవిషయములఁ బైవానింబోలియే యున్నది.

౪. పై ధర్మశాస్త్రపురాణవచనములకు భిన్నముగా సాయనాచార్యులవారై తరేయ బ్రాహ్మణములలో పంచమాసపులను వారెవరనుదాని వివరించుచు బ్రహ్మ క్షత్రియ వైశ్య శూద్రులను నైదవవారు నిషాదులనుఁ జేర్కొని నిషాదులను చాతుర్వర్ణ్యేతరులనుగఁ జెప్పియున్నారు. (వి. బ్రా. సం. ౪. అ. ౪. ౨౩) కొన్ని ఋగ్వేదమంత్రములలో పంచజనులు లేక పంచకృషులు పంచచర్షణులని పేర్కొనఁబడిన యదు, ద్రుహ్యు, తుర్వుసు, అను, పూరులకు బదులుగా సాయనాచార్యులవారు పంచమాసపులనఁగా నిషాదులని చెప్పట కేవలము విరుద్ధముగా నున్నది. అమరకోశములో మనుష్యులకు పంచజను లను నామము చెప్పఁబడినది. వీరివాక్యమైనను బ్రహ్మ క్షత్రియ వైశ్య శూద్రులకుఁ బూర్వము నిషాదు లున్న వారని తెలుపదు.

౫. శ్రీమద్రామాయణము నాంధ్రీక రించి యాంధ్ర వాల్మీకి యని బిరుదుపహించిన శ్రీ వావిలకొలను సుబ్బారావుసంతులువా రీ నడుమ నెల్లూరునఁ బ్రకటింపఁబడు పినాకిని పత్రికయందు నిమ్మ జాతులవారిని గూర్చి వ్రాయుచుః

“చండాలప్లవమాతంగ దివాక్తిర్జనంగమాః నిషాదశ్వసభాం తే వాసి చాండాలపుల్కసాః.”

అనువాని నుదహరించి చండాలనిషాదాదు లార్యులేకాని బహిష్కృతాచార్యులనియు అర్యులు పైనుండి

యనియు నుడివియున్నారు. వీరివాక్యములు శ్రీవేంకటరంగయ్యగారివాదమును ఖండించుచున్నవి. వీరు నిజముగా బహిష్కృతులైనవారు కారనియు లింగాభట్టగారు వీరి కారోపించిన దోషములు సరియైనవి కావనియు, ఈ తెగలవారు పురాతనాచారములకే బద్ధులైనూతనపరిస్థితుల కనువుపడలేకపోయినందునఁ బురాతనాచారములు భ్రష్టములుకాఁగా తోడి సంఘములలోనుండినిలిచిపోయి యారీతిదుస్థితికి వచ్చినవారని నా యభిప్రాయము. వీరిని గూర్చి బ్రహ్మశ్రీ కావ్యకంఠము గణపతి శాస్త్రిగారు వ్రాసిన యభిప్రాయములు చాలవఱకు నాకు సమ్మతములుగా నున్నవి. వీరెల్ల రామ్యులనియు నాంధ్రులనివారే యున్నదిగాని వీరిలో నొక్కనిపాదులను మాత్రమే యాంధ్రులని వక్కాణించుటకుమాత్రము సేనొల్లను. ఈ కారణము చేతనే నిపాదశబ్దము నాంధ్ర శబ్దమునకుఁ బర్యాయపదముగా గ్రహించుట కిష్టపడలేదు. అంతియకాని ద్వేషముచేతకాదు. ఇంతియకాక దీని కంఠకు ముఖ్యకారణము వేటొకటి యున్నది.

౬. మహాభారతములో నీ క్రిందికథ చెప్పబడినది. పూర్వము వేనుడను రాజు దుష్పరిపాలనముఁ జేయుచుఁ బ్రజలను బాధించుచుండ బ్రహ్మవాదినులగు ఋషులు మంత్రములచే వానిసంహరించి వానిమెడమతోడను మధింప నందుకొని నల్లని ప్రాస్వాంగుడైన యొక

ఋషులు 'నిషీద- కూర్చుండుము' అనిరట. శ్లో. శిష్యాక నిషాదాసంఘాతాః కూరాత్తైలవనశ్రయాః యేచాశ్చ్యేవింశ్యులయా ఘ్నేచ్ఛాశ్శతసహస్రశః.

అనగా నతనినుండి కూరులును తైలవనాటులలో సంచరించు నిషాదులు మాత్రమేకాక వింధ్యపర్వతములలో నివసించు శతసహస్రముల మేచ్ఛులు సహితము నుద్భవించిరి. శ్రీవేంకటరంగయ్యగారు శారదాపత్రికి యందుఁ బ్రకటించిన నిషాదవర్ణనముగల యీ క్రింది

“కాకకృష్ణోఽత్రిహిశ్వాగో హిస్వభాహు ర్భుహాహుః, హిస్వపా నిమ్నవాహగో రక్తాక్షస్తామిమార్ధః”

అనుశ్లోక మీ కథాసందర్భమున భాగవతము నందు వ్రాయఁబడియుండెనని జ్ఞప్తికలదు. ఈ పృథు చక్రవర్తికథ పురాణేతి హాసములలో నవీనముగాఁ జేర్చబడినది. వేనుడనురాజు తోడ మధింపగా నిషాదులు పుట్టినారనుట వట్టికల్ల. ఈ వేనుడనువాడు 'వోనోనీకో' (Vononese) అను పట్టావ (పార్థియన్) రాజు. ఇతఁడు ఇరాన్ లోని సూర్యభాగము పార్థియాను బరిపాలించు కడఁగటి పార్థియనురాజు. హిందూదేశముపై దండెత్తివచ్చెను. ఈతని సంతతివారయిన పార్థియను రాజులు పంజాబులోఁ బరిపాలించిరి. ఇది నవీనముగా మహాభారతములోను భాగవతములోను జేర్చబడినది. ఇదంతయు క్రీస్తుశకము మొదటిశతాబ్దములో జరిగినదిగనుక సంతకుఁ బూర్వమే బహుశతాబ్దములనుండియాంధ్రులు నిషాదులుభారతవర్షముననుండియే యున్నాఁ గావున సీకథను మనమెంతమాఁక విశదించినాదు. అవన

రమైనయెడల మఱియొకమాటు దీనిని జర్చింపఁదలంచి ప్రస్తుతము విరమించుచున్నాను.

ఇన్ని యనందర్భవిషయములతోఁగూడుకొన్న యీనిపాదశబ్దమును గైకొని వీరే ప్రాచీనాంధ్రులని చెప్పట యెంతరసవత్తరమైనదిగా నుండునో యోజింపుఁడు. ఇప్పుడాంధ్రదేశములో నేతెగవారైననునరే, ఏకులమువారైననునరే తాము నిపాదులమని చెప్పుకొందురని నేను తలంపఁజాలను. మేము స్వచ్ఛవర్ణులమని గర్వపడుచుండినవారు తమ ప్రతిపక్షులపట్ల ససహ్యతను దెలియఁజూచునట్టి శబ్దమిది. ఇట్టిద్వేషము చూపుటచేతనే యీ నిపాదులు తమది విష్ణుకులమని చెప్పుకొనుచు వచ్చిరి. ఈ నిపాదులయొక్క దేవుఁడే విష్ణువు. ఇదియుఁగూడ స్రత్యేకముగాఁ దెలిసికొనవలసినవిషయము గావున ప్రస్తుతము విరమించుచున్నాను. కాబట్టి నిపాదశబ్దమును మఱచి పోవలయును. ఆంధ్రులలో బెక్కుశాఖలు గలవు. మనలో మూలు మొదలగువారు కూడ నిపాదశబ్దమును తలవను తలంపరాదు. వారాంధ్రులమని బాహటముగాఁ జెప్పుకొనవచ్చును.

ఇంక, అంధులను ఆంధ్రుని యెట్లందువని ప్రశ్న. అవును. ఇదియొక దేవరహస్యమే; దేవభాషారహస్యము దేవతలకుఁ దెలియవలయును; లేక భూదేవతలకుఁ దెలియవలెను. ఐంద్రజాలికుని ఐంద్రజాలవిద్య ఐంద్రజాలికునకే బోధపడవలయునుగాని తదితరులకు బోధపడుట దుస్సాధ్యము. ఏపిచ్చిసంగతి వక్కాణించినను నిది “మనటి” కాలము

పోయినది. దేవత లెప్పుడును పరోక్షప్రియులఁట. అనఁగాఁ దమ నిజనామములతోఁ బేర్కొనఁబడుట కెప్పుడు నిచ్చగింపకుండెరట! తమ విషయములపట్లనే కాక తమ ప్రతిపక్షుల విషయమునఁగూడ నట్లే ప్రవర్తించిరి. ఇందుకుఁ గారణముగూడ స్పష్టముగఁ దెలుపఁబడినది. ఐతరేయోపనిషత్తులో ప్రథమాధ్యాయము తృతీయఖండము చివర నిట్లున్నది.

“సవితమేవపుష్పం బ్రహ్మ తత మమ పశ దివ మదర్శతి, తస్మాదిదంధ్రోనామేదం ద్రోహవైనామర మింద్రం సంమితమింద్ర మిత్యాచక్ష తే పరోక్షేణపరోక్ష ప్రిచూ ఇహిదేవాః.

ఇంద్రునకుఁ దొలుత యింద్రుఁడని పేరుగొడట. దేవతలు పరోక్ష ప్రియులు గావున ‘ఇదంద్ర’ శబ్దమును ‘ఇంద్ర’ శబ్దముగ మార్చి ఇంద్రుఁడని వ్యహరించెరట! దీనికి శంకరాచార్యస్వాములవారు “పరోక్షేణపూజ్యత్వాత్ సత్యక్షో నామగ్రహణభయాత్” అనఁగా నిజమయిననామము చెప్పుకొన్నందున భయముగలుగుటవల్లను, మాటుపేరు చెప్పుకొనుటవలన గౌరవము కలుగుటవల్లను నట్లు చేయుచుండిరినియును దమభాష్యములోఁ దమభావమును వెల్లడించుచున్నారు. జరాత్తుష్టు, జెండా అవేష్టాలో ఇంద్రుని వారు అంద్రుఁడనియె వచించియున్నారు. అంద్రుని దయ్యవనిది. దీనిని బురస్కరించుకొనియే మఱి కొందఱు పండితు లిట్లుచెప్పిరి:

“అనంధారయత్కేవ జేశ తైల్లూకృతిం తతః, అనంతస్రస్స ఏవాంధ్రః పరోక్షేణేంద్రవస్కృతః. అనగా తైలస్వరూపముతో నుండు అనంతుని సోదేశమున దీని

కనంత ధ్రువేశమను పేరువచ్చెనట. అదియే అంగ్రమని చెప్పబడుచున్నదని. ఇంద్రునకు దొలుత ఇదంగ్రుడని పేరు గలదు. దేవతలు ఋషీక్షప్రియులు గావున నింగ్రుడని యతనిని జెప్పిరి. అట్లే అనంత ధ్రువమునకు అంగ్రమను పేరు కలిగెనట !

మన కోయదొరలవంటి సంఘములవారాకాలమున తమదేవుని తురారాట్ అని పేరు పెట్టి, నేమిచుచుండ నే కారణముచేతనైన నేమి వారికంటె నాగరికులై వారిలోనుండి వేటుపడిపోయి స్వర్గభూముల సధిగమించి యే కారణముచేతనైన నేమి మరల జిగిరివచ్చి నపుడు పూజ్యతఁగాంచనలె నన్నచో దేవతలమని చెప్పుకొన్నప్పుడు సంఘములో గౌరవముండునుగాని మీవారమే యని చెప్పుకొన్నవారికి నేమిగౌరవము లభించును? ఐశ్వర్యప్రాభవములను మైపూఁతులుగలిగి జాత్యహంకారగర్వితులగు వారు తమ సోదరమానవులను, పేదవారిని సమదృష్టితోఁ జూచు వారు నాఁడును నేఁడునుగూడఁ గానరారు గదా. ఇంద్రునకు తురాష్ట్ర అను నామాంతరము గూడఁ గలదు. దీనిబట్టి మనము తెలిసికోఁదగినదేమన్న దేభాషా వాఙ్మయమందును, సంస్కృత గామా వాఙ్మయమందును వ్యవహరింపబడిన నామములు చాలవఱకు గూఢమయినవిగ నున్నవి. కథలుగూడ గూఢములనే తెలుపును. అసలు వస్తుస్వరూపము మెఱుంగుపెట్టి లేనిది కల్పనచేసి యదియోయిదియని చూపించు పద్ధతికిఁ దొ

హస్యతత్త్వము.

ఇదంతయు నాత్మసంరక్షణార్థము చేసికొనవలసివచ్చెను. “ఎఱుకుజేడు” అనునది పేలవముగను తక్కువజాతులలోఁ దమవారిలోఁ గూడ ప్రభుత్వముచేసిన ప్రభువులున్నారనుభావమును పుట్టించి వారిని గర్వితులను గావించి తమసత్త్వము నపహరించు నట్టివారినిగఁ జేయునేమో యన్న భీతిని బుట్టించునదిగ నుండుటచేత దానినే ‘ధర్మరాజు’ అని ప్రయోగించినచో నెంతో గూఢమును గాంభీర్యము గలదియు నై పై బాధవంటిబాధలేనిదై నిమ్మకు నీరై త్తినట్లు హాయిగ నుండును గదా! దేవభాష యనునది మొట్టమొదట దేవతలకొఱ కుద్దేశింపఁబడినదిగాని మానవులకొఱకు గాదు. మానవులకొఱకు వచ్చునప్పటి కది సంస్కృతము గావలసి వచ్చినది. ఇంక దీనిమహిమ చెప్పనక్కరయేలేదు. ఎవరి కంశుచిక్కనీభాష. ఇట్టి పరిస్థితులందు ‘అంద్రుని’ ఇంద్రునిగ మార్చి వ్యవహరింపఁగలిగినవారు అంద్రుని అంధునిగ మార్చి వ్యవహరింపలేరా? మనము దోషారోపణము చేయుటకాదు. అప్పటిపరిస్థితు లట్టివి. పూర్వకాలమున బ్రాహ్మణమత మవలంబించిన భార్గవులకును క్షత్రియులుగనుండిన హైహయ లకునుచిరకాలము పోరాటముజరుగుచుండెను. అయ్యది భయంకరమైన విప్లవముగఁ బరిణమించెను. హైహయులలోనివాడగు కార్తవీర్యార్జునచక్రవర్తి యనేక యజ్ఞములను గావించి ధనధాన్యములనన్నింటిని తన గురువులును పురోహితులును వేదవిదులునైన భార్గవులకుఁ భాగపాసి స్వర్గస్థుడయ్యెను. అందువలన భార్గవులు

ధనవంతులైరి. ఊత్రియులు ధనవిహీనులైరి. అందువలన ఊత్రియులు వీతహవ్యులైరి. పై హాయలును తత్సంతతివారయిన తాళజంఘలును భార్గవులును ధనమిమ్మనియేడిగిరి. భార్గవులు తమధనమునంతయు భూస్థాపితము గా వించితేదుపొమ్మనిరి. కొందఱుమాత్రము ఊత్రియుల భయముచేత తమధనమును నొసంగిరి. కాని యొకప్పుడు ఊత్రియు లొకభార్గవుని యిట్లు ద్రవ్యచునం దవారమైన ధననిధిని గనుపెట్టిరి. భార్గవులు తమ్ము మోసముచేసిరిని యాగ్రహ మహోదగులై ఊత్రియులెల్ల రేకమై శస్త్రాస్త్రపరంపరలచే నాభార్గవుల నెల్లర సంహరింప మొదలుపెట్టిరి. స్త్రీలగర్భములలో నున్న శిశువులనుసంతము క్రూరకర్ములై సంహరింప మొదలుపెట్టిరి. అప్పుడు పెక్కండు భార్గవస్త్రీలు భీతచిత్తులై హిమవద్గిరులకుఁ బారిపోయిరి. దీనిసంతయును గ్రహించి గర్భవతియగు నొకస్త్రీ కులసంరక్షణార్థము తనగర్భములోని పిండమును తనయూరువులో దాచిగొనియెనట. ఊత్రియు లాతేజస్విని యగు స్త్రీయొక్క గర్భమును ఛేదించుటకై యామెను జాటుముట్టినప్పు డామెతోడలోనుండి మధ్యాహ్న భాస్కరుని బురుడించుచు నొకబిడ్డ బయలువెడలి ఊత్రియులకన్నులు మిఱుమిట్లు గొనునట్లు తీవ్ర దృష్టివలన చూచెనట. అంత నా ఊత్రియులెల్లరును జాత్యంధులై పోయిరట! ఇట్లు సంపూర్ణముగా దృష్టినంతయుఁ బోగొట్టుకొన్న వారయ్యను సంచారమున కర్హములుగాని గిరిదుర్గములలోఁ ద్రిమృదులై తిరుగుచుండిరట! అంధు లయిపోయినందుకు

మిగుల దుఃఖించుచు నా ఊత్రియులెల్లరు దమ దృష్టిని మరలఁ బ్రసాదించుటకై శరణార్థులై యామెకడకుఁ బోయిరట! చూడుఁడు.

“మహాక దృష్టిః క్షత్రిమాణాం మధ్యాహ్న ఇవాభాస్కరః, తతశ్చక్షు ర్విహీనాస్తే గిరిదుర్గేషు బభ్రుముః, తత స్తే మోహ మాపన్నా రాజానో నైష్టశృష్టయః, బ్రాహ్మణీం శరణం జన్యః దృష్ట ర్థం తా మనిందితామ్.

(మహాభారతే, ఆదిపర్వం చర్చర చైత్రధిపర్వణి, అశీత్యధికశతతమాధ్యాయః).

అట్లు వారు పోయి యామెను శరణువేడఁగాఁ బ్రసన్నురాలై యిట్లు పలికెనట:

“బిడ్డలారా! నేను మిమ్మంధులను గావించలేదు. నాకు మీయెడఁ గోపమును లేదు. భృగువంశీయుడైన మీబిడ్డకు మీయెడఁ గోపము గలదు. తనవంశమువారిని నాశనము చేసినందుకు నీబిడ్డ కోపించి మీదృష్టి నవహరించిన మాట సత్యము. భృగువంశీయులకుఁ బ్రియమును గలిగించుటకే యాతఁడు గర్భస్థుడై యుండునపుడే పడంగములతోఁ గూడ వేదములు వచ్చి యాతని నాశ్రయించినవి. తన తండ్రులను హత్య గావించినందుకుఁ గ్రద్ధుడై మిమ్ముజంపనన్నవాడు. అతని దివ్యచక్షువుల మూలముననే మీదృష్టి నాశనము గావించబడినది. కనుక బిడ్డలారా! నాయూరువునం బట్టిన యానా దివ్యశిశువును శరణువేడి నమస్కరించి ప్రార్థించినయెడల తప్పక మీకు దృష్టిని ప్రసాదించు” నని పలుకగా వారట్లు గావించి యాదృష్టినవలన దృష్టిని బడయఁ

త్యమేమి?

వైదికమత మవలంబించిన యాంధ్రులలో నొక శాఖవారయిన భార్గవులకును వైదికమత విరుద్ధప్రవర్తనముగల ఊత్త్రయులకును విరోధము కలుగగా భార్గవులు తమ ప్రతిపక్షులను అంధులని వ్యవహరించుచుండిరనియు, అంధ ఊత్త్రయులు బలాభ్యులై తమ్ము జయించి బాధించు చున్నప్పుడు వారి బాధపడలేక స్వర్థచే గోబృందములను గాచుకొనుచు వ్యవసాయము చేసికొనుచున్న ప్రజలలో (వైశ్యులు) నుండి కొందఱను వేదవిదులనుగఁ జేసి బ్రహ్మోపేత ఊత్త్రయులను గావించి తమకు విరోధులయిన అంధ ఊత్త్రయుల కిరు పోటిగానిలిపి వారిని జయించి తమ మతములోనికి దొపుకొనిరని యర్థముచేసికొనవలయును. ఈకథలోఁ జెప్పఁబడినట్లు హైహయాది ఊత్త్రయులు నిజముగా దృష్టిని పోగొట్టుకొన్న గ్రుడ్డివారేయైనయెడల గిరిదుర్గములలో విచ్చల విడిగా సంచరించుచుండిరని ప్రకృతిస్వభావమునకు విరుద్ధముగా గ్రంథకర్తయెట్లు వ్రాయఁగలఁడు? కాఁబట్టి యీ ఊత్త్రయులెల్లరు నంధజాతివారే. వీరాంధ్రులే. రామాయణములో వీరిని జాత్యంధులనియే వాల్మీకి చెప్పియున్నాఁడు. అంధు లాంధ్రులగుదురో కారో ఖాధవాజ్ఞయమును బరిశీలించినవారికి తేటపడకమానదు. అంధశబ్దమునకు అంధశబ్దమునకు దగ్గఱసంబంధమున్నదని వ్యాసాంతమునఁ జూపింతును. ధృతరాష్ట్రుఁడంధుఁడని భారతమున వ్రాయఁబడియుండుటచేత నిజముగా మనవా రంధుఁడనియే తలంచుచున్నారు.

నావ్యామోహ

ములోనే పడిపోయి సత్యమును గ్రహింపలేక పోయిరి. కొంతకాలము క్రిందట మనదేశములో కురుపాండవదాయభాగ నిర్ణయవిషయమై యొకచర్చజరిగినది. ధృతరాష్ట్రుఁడా, పాండురాజా, ఎవరురాజు? అను ప్రశ్నము పుట్టినది. ధృతరాష్ట్రుఁ డంధుఁడగుటవలన రాజ్యాస్వాతలేకపోయినదని యొకవల్లవనాటి బ్రాహ్మణపండితుఁడును పాండురాజు శ్వేతకుష్ఠురోగముగలవాఁడుగావున సతఁడు రాజ్యాస్వాద్యుఁడు గాకపోయెనని యొక తెలగాణ్య బ్రాహ్మణపండితుఁడును, చర్చకు దిగి యుభయులును తమతమవాదములును సమర్థించుకొనుటకై భారతమునుండి ప్రమాణములను జూపమొదలుపెట్టిరి. ఆవాదములయొక్క పట్టుదలలను జూచినప్పుడు వారికిని వీరికిని పూర్వజన్మములలో నేమైన సంబంధముండునా యని తోచినదిగాని వారివంటి పండితుఁడను గాక పోవుటచేత నందేమియు జోక్యముకలిగించుకొనక వినోదించుచుండటస్థముగానుంటిని. కాని నేఁడు పరిశీలించిచూడ వారిరువురి వాదములును గూడ సత్యమునకు దూరములయినవిగానే కన్పట్టాచున్నవి. ఏమన ధృతరాష్ట్రుఁడు గ్రుడ్డివాఁడు కాఁడు. పాండురాజు శ్వేతకుష్ఠము కలవాఁడును గాఁడు. ధృతరాష్ట్రవిదురపాండులను గుఱించి మహాభారతమున నిట్లు వర్ణనముగలదు.

“జన్మప్రభృతి కీష్కేణ పుత్రస త్వరిపాలితాః, సంసారై స్సంసృతాస్తేతు తతోఽధ్యయన సంయతాః, శ్రమవ్యాయాపకుశలాః సమపద్మంత యావనమ్, ధమర్వేదేవ వేదేవ గదాయుద్ధేఽసికర్మణి, త

శ్రేష్ఠ గజశిక్షాయాం నీతిశాస్త్రేషు పారగాః, ఇతి హాస పురాణేషు నానాశిక్షాసు బోధితాః.

అనఁగా జన్మప్రభృతి భీష్మునిచేత స్వపుత్రులవలెఁ బెంపఁ బడుచుండిరి. కులోచిత సంస్కారములచే సంస్కృతులై యధ్యయన సంయుతులై యొప్పుచుండిరి. క్రమముగా యశావనవంతులై శ్రమవ్యాయామకుశలులై, ధనుర్వేషమునందును, గదాయుధములందును, కత్తిసాము మొదలగు వానియందును నిపుణులగుటయేకాక గజశిక్షాది విద్యలయందును, నీతిశాస్త్రములయందును పారగులై యుండిరి. ఇతియకాక వేదవేదాంగ విద్యలయందును పురాణేతి హాసములను నేర్చుటయందును సుతీయు నానావిధములయిన శిక్షలయందు నాటి తేజీనవారుగ నుండిరి. నిజముగా ధృతరాష్ట్రుఁడు పుట్టుగ్రుడ్డియే యైనయెడల ధనుర్విద్యయందు నిపుణుఁ డెట్లయ్యెను? గదాయుధములయందు కత్తిసాములందు, కుస్తీపట్లయందు, గజశిక్షలందు, అశ్వశిక్షలయం చెట్లు ప్రవీణుడయ్యెను? ఇతఁ డంధజాతివాఁడు గాని నిజముగా గ్రుడ్డివాఁడు కాఁడు. అంధజాతులవారిరాజ్యము మొట్టమొదట ప్రజాసత్తాక రాజ్యముగ (Republican Government) నుండెను. అంధుడయిన ధృతరాష్ట్రుఁ డిన్ని విద్యలయం దాటితేజీనవాఁ డననేమి? అంధజాతి వారయిన రాష్ట్రీకు లిన్నివిద్యలయందు నాకాలమున నిపుణులై యన్న వారను మాట మహాభారతములో “ధృతరాష్ట్ర స్వచ్ఛత్యుష్ట్యా ద్రాజ్యంన ప్రత్యవద్యత” అని అంధుఁ డగుట ధృతరాష్ట్రుఁడు రాజ్యమును బొందలే

దని చెప్పినకారణ మంధజాతులవారి కాకాలమున ప్రజాసత్తాక రాజ్యమునం దుండెడి యభిలాషచేతనేకాని మఱి యొందుకాదు. తామొకరాజుయొక్క నిరంకుశ పరిపాలనమున నుండునిచ్చలేనివారుగ నుండిరనుట. అంధులలో నిది యొకశాఖ. కాని అంధుఁడైన ధృతరాష్ట్రునకు శ్రీ కృష్ణభగవానునియొక్క కరుణాకటాక్షముచేత దృష్టిగలిగి విశ్వరూప సందర్శన భాగ్యము లభించినదట. పాండవుల కడనుండి ధార్తరాష్ట్రులకడకు శ్రీ కృష్ణుఁడు రాయబారిగ వచ్చినప్పుడు ధృతరాష్ట్రుఁడు శ్రీ కృష్ణభగవానుని గాంచి యిట్లు పలికెనట.

“త్వమేవ పుండరీకాక్ష! సర్వస్య జగతో హిరః, తస్మాత్త్వం నూదవశ్రేష్ఠ! ప్రసాదంకర్తు మర్హసి. భగవ! న్యను సేత్రాణా మంతర్ధానం వృణే పునః, ధనంరం ప్రప్టుమిచ్ఛామి నాన్యంప్రప్టుమిహోత్సహే”

ఓ పుండరీకాక్ష! లోకము సంతకును మేలుచేయువాడవు. ఓ యాదవశ్రేష్ఠుఁడా! నన్నాశీర్వదింపుము. ఓ దేవా! నిన్నుమాత్రమే నేను చూడఁగోరుచున్నాను. అన్యమంతో నాకు నిమిత్తములేదు. నాకు మరల దృష్టి నొసంగి నీదివ్యరూపమును జూపుము. ఇట్లు ప్రార్థింప ధృతరాష్ట్రునకుఁ గరుణించి శ్రీ కృష్ణభగవానుడు వానికి దృష్టిని బ్రసాదించి దివ్యరూపసందర్శన భాగ్యము లభింపఁ జేసెను. ఈయంధుఁడు విశ్వరూపము నెప్పుడు సంకల్పించెనో యపుడుమెటనే భూమండలము కంపించెను; సముద్రము సంకల్పభిత మయ్యెను. పార్థివు లందఱు నద్భుతపడిరి.

అంధశబ్దముయొక్క యర్థము వర్ణింపఁ బడినవిధము ననుసరిం

జెప్పబడినదో కేవలము గ్రుడ్డియను నర్థము బోధించు సందర్భమునఁ జెప్పబడినదో బుద్ధి మంతులకుఁ దెలిసకొనుట కవకాశములు లేక పోలేదు. ఎప్పుడో యుగములనాఁడు కూప కూర్మములవలె నున్నవారు నేఁడును కూప కూర్మములవలె నున్నవారని భ్రమించి యా కాలమునందును వలె నీ కాలమునందును పరోక్షనామములతోఁ గాలము గడువ సాధ్య పడదు. సందర్భవశమున ధృతరాష్ట్రుని కథ తలపెట్టితినిగాని దీని గుఱించి విశేషముగాఁ జెప్పవలసిన సందర్భము వేటొకప్పుడు రాఁగ లదు. ప్రస్తుతము దీని నిట్లుండనిండు. మన పురాణేతిహాసములలో సత్యుత ప్రాచీనము లైన చరిత్రాంశములను జెలుపు గాథలు కలవుగాని వాని గూఢార్థములను మనము గ్రహించఁగలుగు నపుడే మనకాకాలము నాఁటి సత్యచరిత్రము చక్కగా బోధపడును. కాని లేనియపు డయ్యవి పిచ్చకథలుగాఁ గాన్పించును. అతియ కాదు. వాని వ్రాసిన గ్రంథకర్తలయెడ దురభిప్రాయము లుదయించి వారివాక్యములందు విశ్వాసము తొలఁగిపోవును. వానినమద్బుద్ధితో విచారించి వాని రహస్యచరిత్రము తెలిసికొన్నప్పుడు నిజమైన యానందమును బొందఁగలుగుదుము గాని యస్వాభావికములై ప్రకృతివిరుద్ధము లుగ నుండి విశ్వాసార్హములు కాని వాని లోకమునకుఁ బ్రదర్శించిన నేమి యానందము గలుగును? వానివలన సంఘమునకుఁ గలుగ వలసిన ప్రయోజనము గలుగునా? ఒక్క రామ

తులు సంస్కృతము మాట్లాడునా? బట్టలు కట్టుకొనునా? అలంకారములు పెట్టుకొనునా? వీరందఱు హీనమానవులని శ్రీ కాశీభట్ల బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారు వక్కాణించినారు. పై పెచ్చు ఆ అంగుళముల తోఁకలుగలమా నవులని వ్రాసినారు. (శారద సంపుటము, 3. సూచిక ౧౧) త్రివేదములు నేర్చినవారివలెను, సంస్కృతమున నొక్క యశశబ్దము నైన లేకుండ మాట్లాడ నేర్చినవారినలెను మాట్లా డగల వాఁడును, సుగ్రీవునికడను పేర్కడయ రుగ(పైగడ) నున్న హనుమద్దేవుఁడు హీనమా నవుడగునా? ఆంధ్రపహ్లావ లేక ఆంధ్రపహ్లావ యొక్క ప్రాకృతభాషారూపమే ఆంధ్రపహ్లావ యనునది. రామాయణములో హనుమంతుఁడు పహ్లావపుత్రుడనియే వక్కాణింపబడియుండెను. వాలిసుగ్రీవు లంధ్రులె. ఇదియు రామాయణ ములో గ్రంథకర్త యొకవిధముగా సూచించియే యున్నాఁడు. శ్రీ రాముఁడు చాటున దాగొనియుండి తన కేయకారము చేసియుండని తన్ను బాణముతోఁగూల్చినందుకు ఫేద పడి యాతని దూరఁగా రాముఁడు మరల వాని దుర్నితి నుగ్గడించు సందర్భమున శ్రీ మద్రామాయణములో, కిష్కింధాకాండమున, అష్టాదశసర్గమున,

“చపల శృపలై స్సార్థం వానరై రకృతాత్మభిః;
జాత్యంభ ఇనజాత్యంధై ర్యంత్రయన్ ద్రక్ష్యసేష కిమ్”

అను శ్లోకము గానంబడుచున్నది. ఈ శ్లోకమునకు రెండర్థములు చెప్పకొనవచ్చును. ఏయర్థము చెప్పకొన్నను నేదో యొకనిధ ముగా వాలి జాతరంధుడని సూచింపవలెనని

గ్రంథకర్త యభిప్రాయమై యతఃశిట్లు సూచించెనని నాయభిప్రాయము. కనుక వాలిసుగ్రీవు లిరువు రంధజాతివారని తలంపవచ్చును. వాలి సనాతనధర్మపరాయణుడు. సుగ్రీవుడు నవీనాచారతత్పరుడు. మహాభారతములో భీష్మ పర్వములో భూమిపర్వములోఁ బదునొకండవ యధ్యాయములో శాకద్వీపము ౧ మృగదేశ మనియు ౨ మశక దేశమనియు, ౩ మనస దేశమనియు ౪ మందగ దేశమనియు నాలుగుభాగములుగ నుండెననియు, మృగ దేశములోని మృగాలు బ్రాహ్మణులుగను, మశక దేశములోని మశకలు క్షత్రియులుగను, మనస దేశములోని మనసులు వైశ్యులుగను, మందగ దేశములోని మందగులు శూద్రులుగను నూడి వారివారి విధ్యుక్తధర్మములను నిర్వర్తించుచుండిరని వక్కాణింపఁబడియుండెను. విష్ణు పురాణాదులలో మృగాబ్రాహ్మణులు మృగాబ్రాహ్మణులని వక్కాణింపఁబడిరి. మర్రియానా, పార్థియా, మేదియా మొదలగు దేశములయందు పురోహితకార్యములను నిర్వర్తించు వారిని మగీ లేక మగా లనుచుండిరి. ఈ శాకమృగాలు బ్రాహ్మణులయినను రామాయణములో శాఖామృగములని వక్కాణింపఁబడిరి. శాఖామృగము లనఁగాఁ గోతులని యర్థముకదా! వాలిసుగ్రీవులు శాక బ్రాహ్మణులే. గోతమ శాఖలోని గోతములై యుండ వలయును. ఆ కాలములోఁ గొన్ని తెగలకు వీరు ప్రభువులై యుండుటచేతనే వీరిపేరిట మగండు అనుశబ్దము పుట్టినది. మగ + అండు అనఁగా మగజాతి వారి ప్రభువని యర్థము.

అందువలననే తెలుఁగు భాషలో మగండు (మగండు) అనఁగా; (౧) పురుషుండు (౨) భర్త (౩) రాజు (౪) శూరుండు మొదలగు నర్థము లేర్పడినవి. సుగ్రీవుడు బ్రాహ్మణుఁడగుటచేతనే శ్రీరామచంద్రు (అయోధ్య రెడ్డికులక్షత్రియుండు) నివంటి క్షత్రియుండు స్వకార్యనిర్వహణార్థము శరణాగతుఁడయ్యెను. వాలిసుగ్రీవులు బ్రాహ్మణు లగుదురా కారా యని మనము సంశయింప నక్కరలేదు. ఏమనఁగా సనాతనధర్మపరాయణులయిన బ్రహ్మ శ్రీ కాశీభట్ల బ్రహ్మయ్య శాస్త్రిలవారు శారద పత్రికలో వ్రాసిన యీ క్రిందివాక్యములను జిత్తగింపుడు. “కిష్కింధా రాజ్య మందుఁగల వానరులు కొందఱు సంస్కృతమునఁ బ్రవీణులైయుండెడివారు. సంస్కృత భాషను బాగుగ నభ్యసించెడివారు. హనుమన్నామకవానరుని సంస్కృత పరిజ్ఞానమును గూర్చి శ్రీరామచంద్రుండు లక్ష్మణునితో నిట్లుచెలిపి యుండెను:

ఏతద్భుత్వా వచస్తస్య రామో లక్ష్మణ మ్మహావీర్, ప్రహృష్టవచన శ్రీమాన్ భౌతరం పార్శ్వతః స్థిని తమ్ సచివోఽయంకపిండ్రస్య సుగ్రీవస్య మహర్ష్యహః, తపేన కాంక్షమాణస్య మహంతిక ముపాగతః. అభి భాషస్య సౌమిత్రే! సుగ్రీవ సచినం కపిమ్, వాక్యజ్ఞం మధురై ర్వైకైః స్నేహాయుక్త మరిందమ! నాన్వ గ్యేవివీరస్య నా యజుర్వేద ధారిణః, నాసామవేద విదుష శృక్యమేవం ప్రభాషితం. నానం వ్యాకరణం కృత్స్నమ్ నేన బహుధా శ్రుతమ్, బహువ్యాపారతా నేన నకించ దపశబ్దితమ్.

(శారద. రెండవసంవత్సరము. సంపుటము ౧. సంచిక ౫.) వీరి గలదిబిందిన

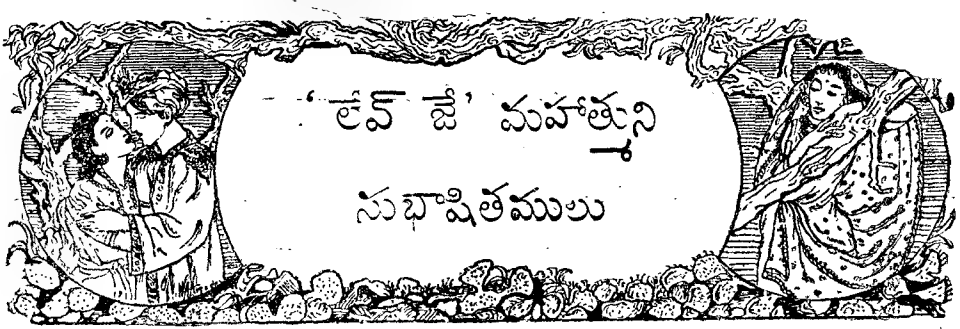
య]

ప్రాచీనాంధ్రులెవ్వరు ఆర్యులుకారా?

వారని వీరినాగరికతను బెక్కువిధముల నుద్ఘోషించుచు వ్రాసిన శాస్త్రులవారే వానరులు కారని వక్కాణించుచు హీనమానవులని వక్కాణించుచున్నారు. ఇది యాశ్చర్యము కదా! వీరు వానరు లెప్పుడు కాకపోయినారో రామదండులో జేరిన తక్కినవారు కూడ వానరులుకారని చెప్పకతప్పదు. అప్పుడు పల్లె కాపులను కపులనియును, ప్లవులను ప్లవగులనియు మరక్కాడులను (పల్లెనావికలు) మర్కటములనియు మనమర్థము చేసికొనవలయును. బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యులను హీనమానవులని యనలేముగదా. ఇంక మిగిలినవారుశూద్రులు. మున్నొకప్పుడు నేను మనలోని రెడ్డి, కమ్మ, వెలమ, బలిజ, తెలగ మొదలగు తెగలవారిని మనము శూద్రులనరాదనియు, వారిని వైశ్యులుగను, క్షత్రియులగను భావింపవలసి నదనియు శూద్రులపవిత్రులుగావున శూద్ర శబ్దము వీరికి వర్తింపజేయరాదనియు నాంధ్రులచరిత్ర మొదలగు వానిలో వ్రాసియుండగా శూద్రులు పవిత్రులే యని వక్కాణించిరి. శ్రీవత్సవాయ నీలాద్రిరాజ కవిరాజ విరచిత మైన 'ఆంధ్రక్షత్రియు' లను గ్రంథమునకు వీరి వ్రాసిన సీతికమాడుడు. ఇంక మిగిలిన హీన మానవు లెవ్వరయి యుందురు? నిన్ను

జాతులవారా? ఈవైదికమత మవలంబించిన హీనమానవులు నిన్ను జాతులవారనియూ వీరి యభిప్రాయము. శతపథబ్రాహ్మణములో “పద్యహవా ఏతచ్ఛ్రావణం యచ్ఛాద్రః” శూద్రుడు పాదములతోఁగూడిన అనంగ మనుష్యాకారముతోనున్న శ్రావణము గనుక నపవిత్రుడు. వానికికర్మాధికారములేదని చెప్పఁ బడియుండెను. శూద్రులగతియే యిట్లుండఁగా నిన్ను జాతులను గూర్చి వక్కాణింప నక్కర లేదు. కాబట్టి దేవాంశసంభూతులమని చెప్పకొనెడు భూదేవత లింతటనైనను తమ దేశము యొక్కయు, తమసంఘముయొక్కయు గౌరవమును నిలుపుకొనఁదలంచిరేని వంకరటింకర మార్గములను విడిచి సత్యమునకును, ధర్మమునకును గట్టువడి సరళ మార్గము నాంధ్ర సంఘాభివృద్ధికి దోడ్పడుదురు గాక యని ప్రార్థింతును. శ్రీరాముడును, సుగ్రీవహనుమదాదులును, తక్కిన శ్రీరామదండంతయు నాంధ్రులే యని తెలిసికొనవలయును. మన యాంధ్రదేశీయులెల్లరు శ్రీమద్రామాయణమును బరమ పవిత్ర గ్రంథముగాను చరిత్ర గ్రంథముగాను భావించి నిరంతరము పారాయణము చేయు చుండవలెనని కోరుచున్నాఁడను.

‘లేవ్ జే’ మహాత్ముని సుభాషితములు

అదిపూడి సోమనాథరావు గారు

భూచంబులుగల్గి పొదలకపూర్వమే
నర్తిల్లుచుండెను వస్తువాకటి
నిశ్చలబును మఱి నిర్వికారబయి
బుద్ధిక గ్రాహ్యమై పాలుచుచుండె
సుస్థిరబును మఱి శుద్ధమై చెల్వొంది
యత్తమోత్తమమయి యొప్పుచుండె
దీనిపేరేదియో తెలియదుగాని నే
దేవుడగుదును దీనిఁ దెలుపుటకును

సర్వశ్రవులకును శరణము నాతండ్రి
ధార్మికులకు నెల్ల ధనమతండ్రి
గీ. పాపులను నుద్ధరించు పాపనుడతండ్రి

అన్ని యాతనిలోనుండి యవతరించు
అతఁడు గల్గుట కొకమూల మనఁగలేదు
తనకుఁ దా నాదిమూలమై తనరుచుండు

గీ. పేరుగలదెద్దియునుగూడ విశ్వమునకు
నాదిమూలమ్ము గాఁజాల దన్నిటికిని
పేరులేనిదె మూలమై వెలయుచుండు
విషయములఁ జిక్కకుండెడు వీరవరుండె
దీని నీయాదిమూలముఁ దెలియఁగలండు

గీ. ఏదియును దనది గాదని యెంచి తాను
బూర్ణవైరాగ్యమును బొంది పూతభక్తి
నతని శరణాగతుండయి యలరుఁగాన
నన్నియునువచ్చిఋషిబొందునదృఢముగ

నీ. దేవుఁడు ప్రకటమై తేజరిల్లఁదొడంగ
వెంటనే యతనికిఁ బేరుగల్గె

నీ. పరిపూర్ణవృద్ధిని బడసినవెంటనే
ప్రతిజీవుఁడును మూలపదవిఁ జేరుఁ
దన మూలపదవిని దాఁజేరు నననేమి

అవ్యక్తఁడయ్యెన్న యంతకాలమ్మును
నొక్కపేరైనను నుండదయ్యె
అతిశక్తిమంతుఁడై యలరుచునుండెను
యతనియాధీనముగ నచ్చి యుండె

పరమశాంతాత్ముఁడై పరఁగుచుండు
పరమశాంతాత్ముఁడై పరఁగును నననేమి
తనవిధి నెరవేర్చి తనరుచుండు
తనవిధి నెఱవేర్చి తనరారు నననేమి
నిత్యాత

౯

గీ. కూరపురుషుని గడుమేదకుండు గెల్చు
బలముగలవాని నిలను దుర్బలుడుగెల్చు

౧౦

అతికఠినుడైనవానిని నతిశయముగ
లొంగువాడె జయించు నీ లోకమందు

౧౧

మాటలాడక బోధించు మార్గ మెదియొ
శుద్ధనిష్క్రియయందలి సుగుణమెదియొ
యిలను దెలిసినవారలు గలుగు టరుదు
అందఱకు వీనిదెలియ శక్యంబుగాదు

౧౨

సీ. ఆకులుపడుమూడు నతిభద్రముగఁగూడుఁ
జక్రనాభికి జుట్టు సక్రమముగ
వానిమధ్యఁజేలంగు వట్టితావునుబట్టి
యరదంపుగతిమెల్ల నమరియుండు
కుండకు నాకృతిఁ గూర్చుమ్మత్తికగాని
వట్టితావేకద వచ్చుబనికి ?
గృహమునకుండును గిటికీలుద్వారమ్ము
లింటికి నుపయోగ మివియెకావె?

గీ. వట్టియీతావులట్లుండ వలయుఋషియు
దేనియందును మమకారదృష్టిలేక
అపుడెగా యర్విలోపలి వన్నిగూడ
నన్నివైపులవచ్చి తన్నా శ్రయించు

౧౩

గీ. వెలుపలికిఁబోక కిటికీల మెటంగనక
స్వాంతమునఁజూడవచ్చు నా స్వర్గపథము
తెలివిన శోలఁగుకొలఁది

గాననే ఋషి యిటునటుఁ గదలకుండు
దివ్యచక్షువుచేతను దెలియుచుండు
చూడకయె పేళ్ల చేతను జూపుచుండుఁ
బాటుపడకయె సిద్ధిని బడయుచుండు

౧౪

గీ. ఏదియో యొకమతమున నేగువాడు
కార్యరతియందునానాఁడు కరముఁ బెరుగు
ఈశ్వరాద్వితచిత్తుడై యేగువాడు
కార్యరతియందునానాఁడు కరముఁదఱుగు
అనఁగస్వాత్మకకార్యమ్ము లన్నివీడి
చిట్టచివఱకునిష్కర్మ శీలుఁడగుచు
నేమి సేయకయుండి సర్వేశ్వరణి
విశ్వనాథుండు దానయి వెలయుచుండు
కార్యరతిలో మునింగిన కర్మరతుండు
విశ్వనాథుండు గాలేడు వెలయలేడు

౧౫

గీ. హృదయమునఁబట్టుదలలేదుఋషివరునకుఁ
దనమదిని లీనపఱచును జనులమదిని
నదయఁడై చూచు సుజనదుర్జనుల నెల్ల
సత్యవంతుని మఱియు ససత్యవంతు
నొక్కవిధముగ మన్నించుచుండు సతేడు

౧౬

గీ. మనసు చెడునేమొ యనుభీతి మదిని గలిగి
ఋషివరుడుమెలఁగుచుండు నీపృథ్వియందు

౧౭

గీ. తగవులాడక జనులను దగినరీతి
బాగుపఱచెడు నీరంబుపగిది నుండు
నుత్తమంబైన ధర్మ మీ యర్వియందు

౧౨

గీ. నిత్యమును శాంతపదవిని నెగడుటందె
యొప్పుచుండును జీవాత్మ గొప్పయెల్ల

౧౩

గీ. ఎవనితోడను ఋషి కలహింపకుండు
గాన నాతనిపై గోప మూనఁ డెవఁడు

౨౦

గీ. మంచి యొనరించి ఋషి దాని నెంచకుండు

౨౧

గీ. కరుణగలవాఁడె జయమును గాంచఁగలఁడు
గాంచి జయమును గర్వము గాంచఁడతఁడు
గాంచి జయమును జయముగా నెంచఁడతఁడు
తనజయమ్మును దనదిగాఁ దలఁపఁ డతఁడు
గెలుపు గనితీరవలె గానఁ గెలుచు నతఁడు
జయముగాంచియు నల్లరి నలుపఁ డతఁడు
మితినిగనుఁగొని జయమున మోఁగునతఁడు
గాన భువిని నపాయంబు గనఁ డతఁడు

౨౨

గీ. దైవతేజంబుతోఁ దనరుచుండెడువాఁడు
అంధకారావృత్తునట్లు దోఁచు
దేవునినెంతయుఁ దెలిసి వర్తిలువాఁడు
అజ్ఞానపరివృత్తునట్లు దోఁచు
దివ్యోచ్ఛపదవిని దేజిర్లెడువాఁడు
అత్యంతసిఛాత్మునట్లు దోఁచు
ఉత్తమధర్మాన నొప్పుచుండెడువాఁడు
అలధర్మహీనుని యట్లుదోఁచు

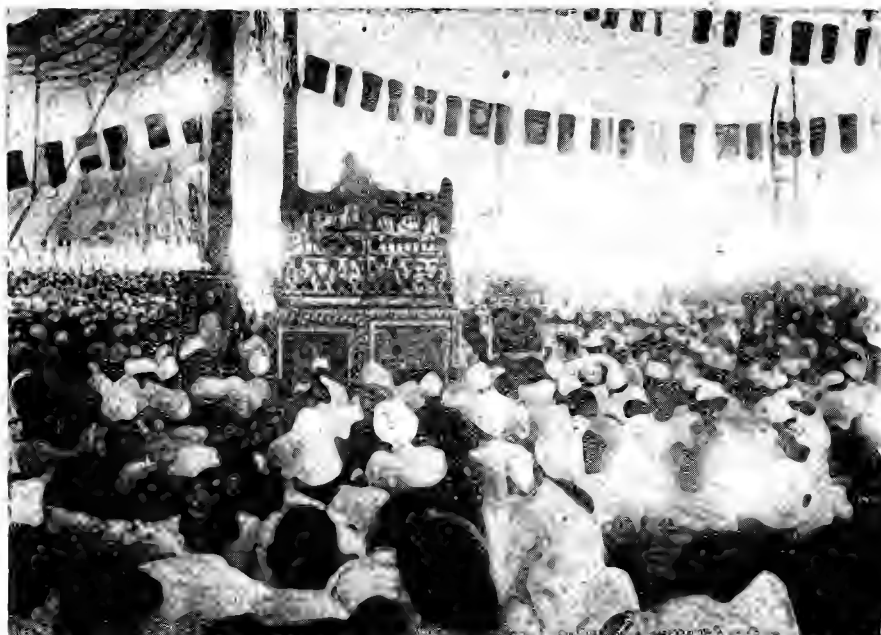
అతినిర్మలుండయి యలరుచుండెడువాఁడు
అత్యంత మలినాత్మునట్లు దోఁచు

గీ. దెలివితో నొప్పుచుండెడు ధీయుతుండు
తెలివితేనట్టి యవివేకివలెను దోఁచు
ధర్మమున దృఢతరంబుగాఁ దనరువాఁడు
వసుధలోఁ జంచలాత్మునివలెను దోఁచు
సరళవర్తనుఁడును సత్యసంధుఁ డెన్నఁ
బనికిమాలిన పందగాఁ బయికిదోఁచు

౨౩

గీ. వసుధలో నన్న వెండుకవంటిదైన
వేరునందుండి యొక గొప్పవృక్షమొదవు
మహిని వెలసెడి పిడికెడు మట్టినుండి
తొమ్మి దంతస్థులున్న సాధమ్ము లేచు
వేయిమైళ్లుండి దీర్ఘమై వెలయునట్టి
పథము ప్రారంభమగు నొక్కపదమునుండి
అవనిలోఁ గల దుస్సాధ్యమైన చెల్ల
నతిసులభకార్యమున మొదలగును గానఁ
బాదలు సులభంపుఁబనిచేత మొదలుపెట్టి
కడఁగుచుండుము దుస్సాధ్యకార్యమునకు
అధికతరమైనపనియెల్ల నవనియందు
నల్పకార్యమ్ముచే మొదలగును గానఁ
బాలుచు కడుఁ జిన్నపనిచేత మొదలుపెట్టి
కడఁగుచుండుము ఘనతరకార్యమునకు
పయికి గొప్పగఁదోఁచెడు పనిని దేని
నుర్విలోఁ దాను జేయకయుండుఁ గానఁ
దనకుఁ గొప్పగఁదోఁచెడు పనినిజేయఁ
జాలియుండు మహాత్ముడై క్రాలువాఁడు

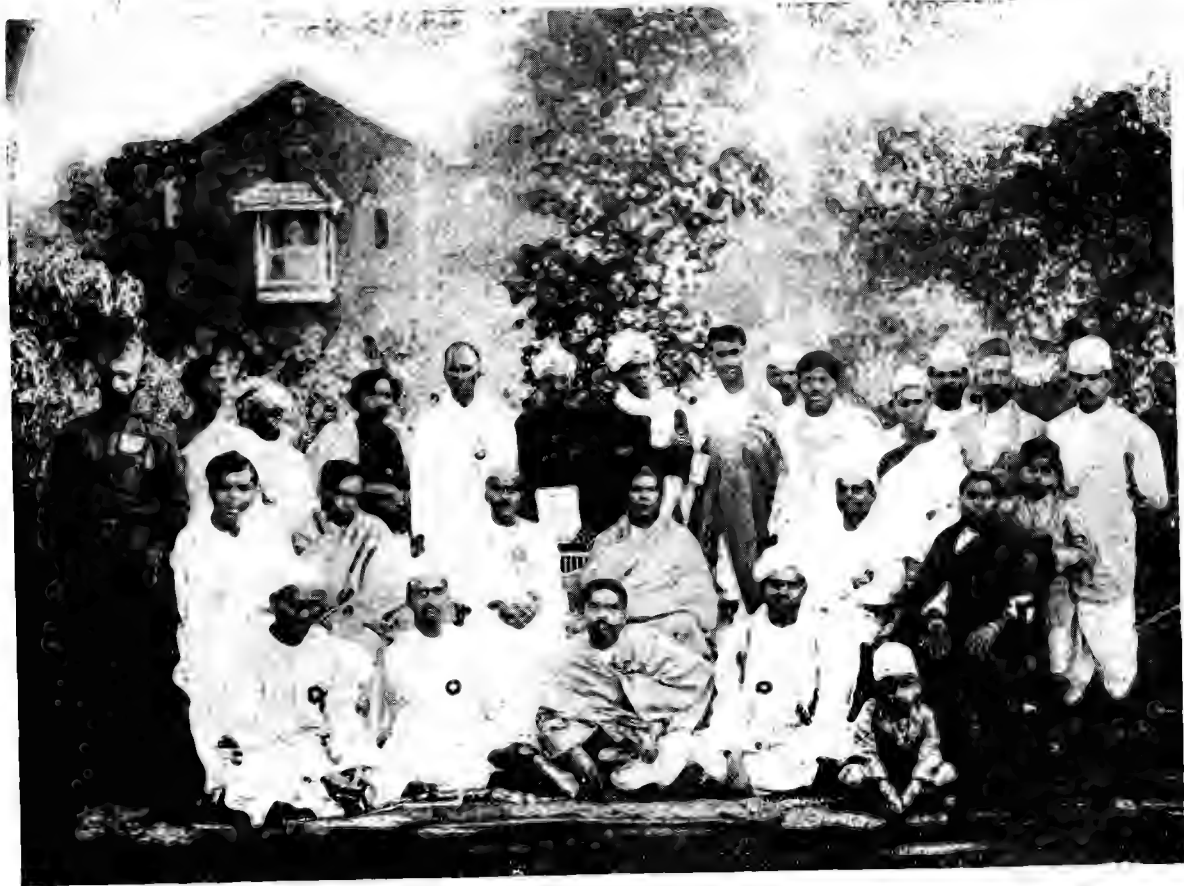

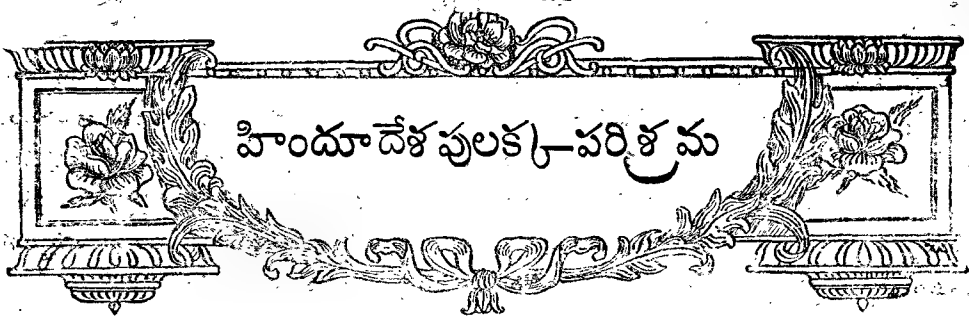
39. వ భారతీయావహానభా మంటపమధ్యమున వేదిక వైనుండి చుక్కకు లుపన్యసిరిమలు, బెల్లము

హాసభాప్రతినిధుల స్నానసానాదులకై కావించిన నీటివసతులు, బెల్లము

మూడవ అఖిల భారత గ్రంథాలయ పురస్కార ప్రతినిధులు, బెంగళూరు;

హిందూదేశపులక్క-పరిశ్రమ

చిర్రావూరి రామ సోమయాజుల్లు గారు

హిందూ దేశమే జన్మస్థానముగా గల లక్క, ప్రాచీనకాలమునుండి మనదేశస్థులకు పరిచితమైనదే. లక్క రెండువేలయేండ్ల క్రింద సహితము వాడుకలో నున్నట్లు హిందువులకు తగుమైన యాధారము లగ్నేకములు గలవు. అట్టి పదార్థముయొక్క యుపయోగ బాహుళ్యము క్రమముగా దేశాంతరముల యందు పూడ వ్యాపించుటకు ప్రారంభించినది మొదలు, దాన్నిగూనశక్తి త వృద్ధి జేంద నారంభించినది. వివిధ దేశములు లక్కకు త్రొత్తత్రొత్త యుపయోగములను కల్పించుటలో యొకదాని నొకటి మించుటకు ప్రయత్నించుచున్నవి. ఒక హిందూదేశమునుండియే ప్రతినంవ త్వరము 4-5 కోట్లరూపాయలు విలువగల లక్క పైదేశ ఘుల్ల కైదుమతి చేయుచున్నప్పటికిని హిందూదేశమే ముఖ్యముగా ప్రపంచమంతటను లక్కను బంపుచున్నది. తక్కిన దేశములన్నియు కలిసి ప్రపంచమునకు కావలసిన లక్కలో నూటికి రెండు మూడుపాళ్లు మాత్రమే యొగుమతి చేయగలుగుచున్నవి.

మొదట యూపదార్థము దాని సాగ సైన యెర్రటి రేగుచేత యిట్టి ప్రాముఖ్యమువహించినది. నవీనపయోగములలో దానిరంగంతగా సరకుగానబడక, దాని యంగుండు పిల్లేరమైన బంకవంటి పదార్థము (Resin) వాడుకలో నున్నది ఈ రెండవపదార్థము మను పెప్పరును యిట్టి యుపయోగప్రాధాన్యము వహించియుండలేదు.

హిందూదేశమున లక్కను వాడుకచేయు సందర్భములు

పనివాండ్లు, లోహపుపనివాండ్లు జోళ్లుకుట్టువారు మొదలుగాగల ప్రతిపారిశ్రామికుడును, లక్కను యేవోయొక విధముగా వాడుకలోనికి తెచ్చుచున్నాడు. కాని యీ వాడుకలన్నియు హిందూదేశమునుండి ఈపదార్థమును పైదేశముల కెగమతి గాకుండ జేయుటకు సమర్థములు గాకున్నవి. అందుచే ఈపరిశ్రమకు కూడ వలసినంత యావృత్తి మనుగోవిందులు కవకాశము గలుగలేదు. ప్రస్తుత కాలముం దగవడుచున్న ఈకొంచెపు యాధర్వముకూడ మన కమెరికాదేశమువల్ల సంతప్తమైనది. ఏలయున యాదేశమందు గ్రామభూమి రికార్డులుచేయుటకు కల్కవిసారముగా వాడుకచేయుబడుచున్నది. వైద్యులొక రణములకు (Electrical appliances) గూడ ఈలక్క యుపయోగించు నను విషయము తెలిసినప్పటి నుండియు, చైనా, జపాను మొదలుగాగల దేశములు, మన హిందూదేశమును త్రోసిరాజును జేసి తామే ప్రపంచమునకు కావలసిన లక్కవంతయు సందజేసి యలాభమును వడిగట్టుకొన సర్వప్రయత్నములు జేయుచున్నవి. ప్రకృతిసాధ్యమైన ఈలక్కను కృత్రిముగా గూడ కల్పించి, నీలిమందుకు ప్రాప్తమైన దీపదళము లొక్కకు కూడ ప్రోత్సహించు జేయు నుద్యమములకు గూడ కొరతలేదు. కాని దైవానుగ్రహమే వలన, ఈ యుద్యమము లంతఫలవంతము కాలేదు. హిందూదేశమందు లక్కయొక్క పరిశ్రమ యిట్టి దీపదళయందు గుండు ఈకాలములో హిందువులు తమ చిరసంచితమైన మాంద్యమును, వైముఖ్యమును పోవ్రోసి ఈ పరిశ్రమయొక్క ప్రస్తుతదైన్యావస్థను దలపోసి పేదలకు జీవనోపాధి కల్పించునట్టియు, సహితమైనట్టియు ఈ పరిశ్రమను యితరదేశములకు పోకుండ భూతలమునకు

వలసిన లక్క నంతయును హిందు-దేశమే యందజేయు నదిగా జేసి, గృహపరచి పోషించుటకు బద్ధకంకణులు గాకుండుట కడు శోచనీయము. ఈపరిశ్రమయందు హైందవులు మరికొంచెము శ్రద్ధ వహింతురేని, యిట్టి శోచనీయమైన ప్రస్తుతావస్థను తొలగింప జేయవచ్చును. మైసూరురాజ్యాంగప్రభుత్వ మీవిషయమై శ్రద్ధవహించుచున్నదియై, హిందూదేశముంతటికి యాదర్శమై యున్నది. బెంగళూరిలో నున్న ప్రకృతిశాస్త్రశోధనాలయమందున (Indian Institute of Science) ప్రొఫెసర్ గిల్బర్ట్ ఫౌలరుగారి యాజమన్యముక్రింద ప్రారంభించి వారిశిష్యులు లక్కయొక్క స్వరూపమును బాగుచేయుటయు దానిని వృద్ధిపరచుటయు నుద్దేశములుగా గల శోధన లతిబాహుళ్యముగా నిర్వహించుచున్నారు. రాంచీయందు ప్రతిష్ఠించబడిన "హిందు-దేశలాక్షానంఘము" కూడ దానివిషయమై అన్వేషములను, వ్యవసాయపుపద్ధతులను బాగుచేసి లక్కయొక్క ఫలమును వృద్ధిపరచుటకు ప్రయత్నించుచున్నారు. ఇంతి యేకాక మరికొందరు దేశస్థులు యీపరిశ్రమయందెక్కు డాదరమును దీసికొన్నగాని దీని భవిష్యత్తు ఉండవలసినంత లాభకరముగా నుండనేరదు.

ఈవ్యాప్తములో లక్కపరిశ్రమను బాగుజేయు పద్ధతులు కొన్ని నిరూపించబడును.

మైన యీలక్కపరిశ్రమ దేశమున కెంత యుపయోగకరమైనదో చెప్పబడినది. ఇక లక్కయొక్క యంతృత్తి విషయము, దానిని నేకరించువిధము దాని స్వభావము దాని ముఖ్యోపయోగములును పేర్కొనబడును.

లక్క క్రిమిజన్యమను విషయ మిదివర కెల్లరకు తెలిసినదే. కీటకాస్త్రనిభాగములందు లక్కపురుగు కాన్సిడే (Coccidae) జాతిలో చేరినది. ఆ పురుగు కొన్నిచెట్ల నాశ్రయించి వాటి లేతకొమ్మలమీద లక్కను పట్టుగా పెట్టును. ఆచెట్లకు శాస్త్రముందు 'ఆశ్రయవృక్షములు' (Host-plants) అని పేరు. ఆచెట్లమీద లక్కపురుగు వ్యాపించుటకు మొదలుపెట్టినది మొదలు లక్క బాగా బెరుగుటకు కావలయు కాలము ఆశ్రయవృక్షములను, దేశమును బట్టియుండును. మైసూ

రులో లక్క బాగా బెరుగుటకు అగమము నాలుగు నెలలు పట్టును. ఇతర స్థలముల యందు ఆరునెలలవరకు కాగలదు. ప్రస్తుతము మైసూరులో లక్కపురుగు తన ముఖ్యశ్రయవృక్షమైన జాలారిచెట్టు మీద (Shorea Talura) 18 నెలలకు మాత్రం పంటల నిచ్చుచున్నది. ఇతర స్థలములయందు సంవత్సరమునకు రెండుపంటలే సంప్రాప్తమగుచున్నవి. బెంగళూరు శోధనాలయమును, శ్రీనివాసయ్య గారు 'కస్తూరితుమ్మ' (Acacia Farnesiana) చెట్టును ఆశ్రయవృక్షముగా కల్పించి చేయుచున్న శోధనల ప్రకారము, లక్కపురుగులు వ్యాపించుకాలమునకును, లక్క ఫలోన్ముఖమునకాలమునకును గల వ్యవధి తగ్గించుటకు వీలుపడునట్లుగుపడుచున్నది.

భిన్న దేశములయందును ఆశ్రయ వృక్షములు, వాటితోపాటు క్రిమిజాతులుగూడ భేదముగానుండును. క్రిమిలయందు సుమా రాక యారు భేదములు యిప్పటికి కనుగొనబడినవి. ఆశ్రయవృక్షములలో ముఖ్యమైనవి మోదుగ, కుసుమ (కోశస), రేప, గుగ్గిలము, రావి, శీరీషము, కొన్ని తుమ్మకాతులు, జాలారి. వీటిలో యొక్కొకటి యొక్కొక దేశమునందు విస్తారముగా నున్నది. ఇందు మొదటి చెట్టు బీహారునందును, తరువాత రెండుచెట్లు మధ్యపరగజాలయందు, ఆఖరుది మైసూరునందును. లక్కపురుగుల కాశ్రయవృక్షములుగా నుపయోగబడుచున్నవి.

భిన్నమగు యీ లక్క పురుగులజాతులలో నొక్కొక్కటి, యొక్కొక ఆశ్రయవృక్షమును బ్రీతిగా దీసికొనును. ఇతరవృక్షములు అనగా ఆక్రిమికి ఇష్టము లేని వృక్షములమీద పెరుగనే పెరుగదు.

క్రిమిమంకి లక్క యుద్భవించుప్రకారము విశదీకరించు రెండు సిద్ధాంతము లేర్పడినవి. అందులో నొక మతప్రకారము, లక్కపురుగు జీర్ణముచేసికోలేని యాహారము పురీషములయగా వినబించుడి జతురూఢమగును. అందుచే దీనిని పురీషభావ మనవచ్చును. రెండవమతము లక్కను పురీషప్రాయముగా పరిగణించక, లక్కపురుగుయొక్క శరీరముచే యాహారముగా నేకరించబడు నుత్సర్గము (Secretion) యున్నది.

దానికి యత్సర్గవాదముని పేరిడవచ్చును. ఈ రెండవము తముయొక్క యాభార్యమేమనగా, లక్కపురుగు చెట్టు యొక్క రసమును తనకు భోగద్రవ్యముగా గ్రహించి, తన శరీరముందుగల విపశితశక్తియంతమైన కొన్ని పిండ (glands) విశేషములనుండి, లక్కయనెడు అతి సంక్లిష్టపదార్థము సంజనితమై పైకి త్రోసివేయబడుచున్నది. ఆపపురుగులను ఫలవంతములుగా జేసి మొగ పురుగులు పైకివచ్చు కాలమునుంచి, కీటడింభములు (larvae) లక్షలకొద్ది వెలువడువరకు, లక్కచుక్కవీచు శక్తి యెక్కువగా నుండును. ఈ సమయముందు లక్క బాగా పారి తీసివేయుట కదనుగానుండును. పిల్లపురుగులు మూడు వారములవరకు పైకి వచ్చుచుండును. ఈ వచ్చిన పురుగులు తరువాత తరము పురుగులను పుట్టించును. ఇటులనే యాశక్తము లవిచ్చిన్నముగా గడచుచుండును. ఈ గుడ్లతో నిండియున్న పుడ్డే, యీల్క-పుల్లలను విరిచి మరియొక్క చెట్టుమీద నుంచినయెడల గుడ్లు పురుగులుగా పెరిగి చెట్టుమీద విసరించి యీ కొత్తచెట్టుమీద పట్టున చెట్టుట కాగంభించును. గుడ్ల నుండి చెట్టుమీద ప్రాకు పురుగులలో కొన్ని చచ్చి పోవచ్చును. గాని నివేశన (inoculation) ప్రకారముండు కొంచము జాగ్రత్త తీసికొన్నయెడల వాటిచావును చాలవరకు తగ్గించవచ్చును.

కీటడింభములు పైకి వచ్చుటకు మాని వేసిన తరువాత, ఎండిన కొమ్మలనుండి లక్కసారలను తీసి వేయుదురు. ఆయవస్థయందు లక్కను 'పుల్లల్క' (Stick lac) యని పేరు. పుల్లల్కను బాగా మార్చము చేసి, జల్లించి కడిగిన తరువాత, అది యిసుకవలె సన్నటి కణములు గలదిగా నుండును. దీనికి 'గుండ లక్క' (grain lac) అని పేరు. పుల్లల్కను కడుగు సందర్భములో దాని కుండు రంగులో చాలభాగమును, కొన్ని కీటశవములును, అందున్న మైనమువంటి పదార్థమును తొలగించబడును. బాగా కడిగిన యీ గుండ లక్కను వేడిమిచే కరగబెట్టి, ఎగుమతిచేయుటకై లక్క దళములను (Shellac) తయారు చేయుదురు. ఈ లక్క దళములను చేయుట చాల నేర్పును, జాగ్రత్తయు నావశ్యకత. తా మొదలగు పట్ట

ణములకుండు గల యనేక కర్మాగారములలో మనుష్యులే యీపనిని చేయుదురు. కొద్ది కర్మాగారముల యందు మాత్రము యంత్రసాధనముల నుపయోగించుచున్నారు. లక్కను కడుగుటలో కొన్ని ద్రావకములును గూడ నుపయోగించుచున్నారు. ఈ విధముగా తయారుచేయబడిన లక్కముద్దలకు వాటి రంగునుంచి 'గార్నెట్టుల్క' (Garnet lac) అను పేరు సంభవించినది. అదిగాక యీల్కను పత్రములుగా నొనర్చునపుడు దీనికి 'గుండీ లక్క' (Button lac) అని పేరు వచ్చుచున్నది. లక్కను కరగించినపుడు దానిలో కొంతహరితాశము, సీమగుగ్గిలమును గూడ కలుపుదురు. మొదటిది లక్కను అస్వచ్ఛముగాను, కొంచెము పసుపు రంగు గలదిగా నొనర్చును. రెండవది లక్కను వేగముగా వేడికి కరుగునట్లు చేసి, దాని నుపయోగించు విధములందు మరింత యుపయోగకారిగా నొనర్చును. ఈకరగించు సందర్భములో సాధారణముగా లాభము కొరకు మరికొన్ని పదార్థముల గలిపి లక్కను పాడు చేయుదురు. అందుచేతనే మార్నెట్టు నందు దొరకు లక్కలో నెంత లక్కయున్నదో నిర్ణయించి ప్రమాణీకరించుట (standardisation) యావశ్యకము. లక్కయొక్క రంగు వారించుపండురంగువలె గాని, యెర్రగా గాని, కొంచెము లే పసుపుగాగాని యుండును. దాని రంగు అది యుద్భవమున దేశముయొక్క శీతోష్ణ స్థితితో సంబంధించి యుండదు. కాని ఆశ్రయవృక్షము మీదను, దానిని నిర్మించు క్రిమిజాతిమీదను ఆధారపడియున్నది. వ్యాపారముందు మాత్రము లక్క రంగు లేనిదే అపేక్షితము. అందుచేత లక్కను నిర్వర్ణముగా జేయుట కనేకపద్ధతులు వెలువడినవి. తెల్లటి లక్క కొన్ని పరిశ్రామిక సందర్భములలో అనగా ముఖ్యముగా కృత్రిమ దంతమును జేయుటలో, వివిధవర్ణములు గల మెరుగు చురులను (Varnishes) తయారుచేయుటలో మిక్కిలి ప్రాముఖ్యమును వహించుచున్నది.

లక్కయొక్క స్వరూపము :—పై నిరూపించిన యత్సర్గవాదము నిజమైనయెడల లక్కయొక్క సంయోగము (Composition) ఆశ్రయవృక్షమును బట్టియు, క్రిమిభేదము బట్టియు మారుచుండును. అందుండు

ప్రధాన సంయోజిత పదార్థములు సాధారణముగా తూడు తరగతులుగా విభాగింపవచ్చును. మైనము, కొన్ని కుద్య విశేషములు (higher alcohols), సహస్లుములు (fatty acids), అరాళము (resin). ఇవిగాక, హిమద్రవము (ether) చే విద్రావ్యమగు మామూలు లక్కరంగు గాక దాని నంటి పెట్టుకొని యుండు మరి యొక రంగు పదార్థ ముండును. దీని సంయోగవ్యభావము బెంగళూరు శోధనా గారిచే నుండును. ఎస్. గుప్త గారిచే నన్వేషింపబడినది. మామూలు లక్కరంగు మాత్రము నిజముగా లక్కలోని సంయోజిత పదార్థము మాత్రము గాదు. అది గుడ్లయొక్క శరీరము నుండియు, పురుగుల రక్తమునుండియు జన్యమైనది. అందుచే గుడ్లతో నిండియున్న లక్క [brood lac] హెచ్చు రంగు నిచ్చునదిగా పరిగమించును. లక్క వృద్ధిచెందు కొన్ని కొన్ని వేళలయందు దానితో సహచారియై తేనె [honey-dew] వంటి పదార్థముగూడ గాన వచ్చును. ఈ తేనె చీమల నాకర్షించును. చీమలు లక్క పురుగులను బాధించు కొన్ని కీటకముల నాశముజేసి, లక్కపురుగులను సహకారిగా నుండును. అంతియేకాని చీమలు లక్కపురుగుల బాధించవు.

లక్కను కడుగుగా వచ్చు రంగుపదార్థముయొక్క ప్రాముఖ్యము, జ్యునీదేశమునుండి వచ్చుచున్న కృత్రిమవర్ణ (synthetic dyes) ద్రవ్యములచే నశించినది. పూర్వకాలమునందు యీరంగు చాల బహుమానమును బడయుచుండెను. అందుచేత పై జెప్పినయట్లు మన హిందూదేశపు లక్క పరిశ్రమలో ముఖ్యపదార్థముగా పరిగణింపబడుచుండెడిది. ఈ రంగు పట్టుబట్టవలెను, ఉన్న వస్త్రములకు చాల గాఢముగా బట్టును. ఇప్పటికిని కొందరు పటకారులు యీ లక్కరంగునే పట్టుబట్ట వలయుననుచున్నారు.

లక్కనుండి తీయబడు మైనము పెట్రోలు (petrol) తో శుద్ధిచేసినయిడల మంచి స్వచ్ఛమైన పదార్థముగును. దీనితో ప్రైంచి పాలిషులు, జోడుకు వేసికొను పాలిషులు తయారుచేయబడుచున్నవి.

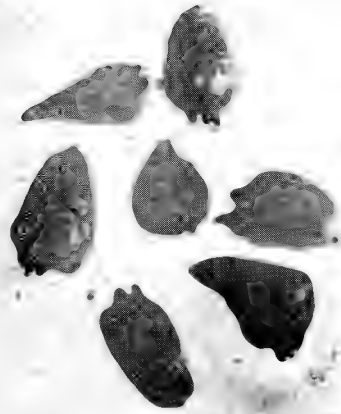
లక్కయందుండు అరాళపదార్థము (resin) దానియందుగల పదార్థములన్నిటిలో ముఖ్యమైనదని

చెప్పవచ్చును. ఇది మధ్యములో కరగును. లక్కకు ప్రస్తుత ముండుబహుమానమునకంతయు నిదియేకారణము. దానిని కృత్రిమముగానిర్మించుటకు ప్రయత్నలోషములు లేకపోయినను, చాల దుస్తరముగా శాన్విండుచున్నది.

లక్కయొక్క ఉపయోగములు:—లక్కయొక్క యుపయోగము చాల మెండుగా నున్నది. అమెరికా దేశములో లక్కతో గ్రామఫోను రికార్డుస్ జేయుచున్నారు. అందుచేత మన లక్క చాలవరకాదేశమునకే యెరుమతి చేయబడుచున్నది. ఇంగ్లండులో టోపిలను తయారుచేయుటలో, టోపిలను కాత్రిన్యము నిచ్చుటకు వాడుచున్నారు. దీనితో తయారుచేసిన వార్షిషు లన్నిటికన్న ప్రశస్త రంగుగా నున్నవి. ఈ యుపయోగము ప్రాచీన హైందవకాలమునందు గూడ నగుపడుచున్నది. 'ఎనా అక్బరు' అను 16 వ శతాబ్దపు గ్రంథములో యీలక్క వార్షి షుతో రాజభవనముందు తెరలు తయారుకాబడినట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. విద్యుదుపకరణములకు పృథక్కగ్రాహకముగా (insulating material) నుపయోగించుటలో దీనికి సహనమైన ద్రవ్యమేలేదు. ముద్రలు వేరుట కుపయోగించు లక్కలో ప్రధానభాగము లక్కయే. ఇంతయేల, యేసందర్భమునందైన యొకబంధన పదార్థముగాని, స్తంభన (stiffening) పదార్థముగాని కావలసినవచ్చినపుడు లక్కలేనిదే పనికిరాదు.

హిందూదేశముందు గూడ లక్కయొక్క యుపయోగములు తక్కువగా లేవు. పైజెప్పిన యుపయోగములు గాక, విదేని యొక్కవస్తువుయొక్క చిద్రములను కప్పి పుచ్చునరిసి నచ్చినపుడు, మంచములు మొదలగు వాటియందు లక్కను విస్తారముగా వాడుచున్నారు. రంగుగలలక్కతో చిత్రరచులనుగూడ వ్రాయుచున్నారు.

బంగారు వెండిపనివాండు, వారి నగిషీవనులయందు లక్క నుపయోగపరతును. కత్తులను పడునుబట్టుటకు సానరాళ్లుగూడ లక్కతో యిసుకమిశ్రణముచేసి జేయబడుచున్నవి. కాశీయందు తయారగు లక్క గాజుల సంగతి జనసామాన్యముగా తెలిసిన విషయమే. మైనూరురాజ్యాంగమందుగల చెన్న పట్టణము, విశాఖపట్టణము జిల్లాయందున్న శృంగవరపుకోట, నక్కపల్లి మొదలగు షలములు వాటిలక్కపన చినవి.

8. వడుపయసు గల అడు లక్క-పు

1. లక్క.. బాగుగా పట్టియున్న కొమ్మలు నరికిన
జాలారి చేట్ట కొత్త చెమ్మలు. వానియందు లక్క-
చక్కగా బట్టి యుండుటను గాంచవలయు.

గాపా... నిర్మితం

4. వ్యవసాయకర్మలో పాల్గొన్న వ్యక్తిని చూపుతున్న ఫోటో

5. అవకాశాలు సాధించుకున్న వ్యక్తి

6. అవకాశాలు సాధించుకున్న వ్యక్తి

లక్కపరిశ్రమను బాగుచేయు విధానములు:—

సంవర్ధనమందును (cultivation), దానిని తయారుచేయుటయందును, శ్రేష్ఠమైన పద్ధతులు ప్రతిష్ఠింపబడుచు, లక్కను పెంచు దేశము వృద్ధిచేయుటయు దాని వ్యవహారసంబంధమైన సంవర్ధమును బాగుజేయుటయు యీ మూడున్న హిందూదేశపు లక్కపరిశ్రమను బాగుచేయుటకు ముఖ్యవిధానములుగా గనబట్టుచున్నవి. ప్రస్తుతము హిందూదేశమందు లక్క పండుకలములలో ముఖ్యమైనవి, మధ్యపరగాణలలో కొన్ని ప్రదేశములు, చోటా నాగపూర్, ఒరిస్సా బెంగాలు మధ్యముగా గలదేశము, నైజామురాజ్యమందు తూర్పు ఉత్తరములకుండు అరణ్యములు, సింధుదేశము, ఆసాము మధ్యదేశము, ఉత్తరబర్మా, హాన్ మగాణాములు, జయపుర జమిందారిలో కొన్ని భాగములు. ఈస్థలములయందు గూడ లక్క పండించు ప్రదేశము మరింత విరివిగా జేయుటకు, అవకాశము విస్తారముగా నున్నది.

క్రిమివృక్షసంయోగ మియగలిగినంత లక్కను ఏడాదికి అనేకసార్లు సంపాదించుట ముఖ్యోద్దేశముగా గలగు శస్యతరమైనకాస్త్ర విధానములు. చెట్లయొక్క శాఖలను ఖండించుట యందును, పురుగును ప్రవేశపెట్టుటయందును అభ్యసించుట; ఆడపురుగులు హెచ్చుగా నుండునటుల, పురుగులు ఆరోగ్యదశలో నుండునటుల ఎరువువేయు వ్యవసాయకౌపాయములను కనుగొనుట; లక్కయొక్క వృద్ధి ఖపకరించు కారణకలాపమంతయు చక్కగా పరిశీలించి, వివిధమైన లక్కపదార్థములను వ్యాకరించి (analyse) లక్కను ప్రమాణీకరించు (standardise) మార్గములను ప్రయోగశాలలందు కనిపెట్టుట; వివిధజాతుల యాశ్రయవృక్షముల మీద వివిధమైన యెరువులతో ఆశ్వేషణములు జరిపించి, కొద్దికాలములో ఫలమివ్వగలిగిన ఆశ్రయములను గనుగొనుట యీ మున్నగు నుద్దేశములు లక్కనుపండించి దానివలనతనకును దేశమునకును లాభమును పొందజేయుదమనకొన్న ప్రతివర్తకుడును, ముఖ్యముగా పాటింపదగినవై యున్నవి.

చెట్లపండి తీసిన తర్వాత యీ పదార్థమును కర్మాగారమందు బాగుచేయు నవసరమందు కాస్త్రీయ మార్గము లవలంబించిన యెడల, యీవర్తకమందు మెలగుచున్న అనా తగ్గించవచ్చును.

ప్రస్తుతము లక్కపండుచున్న దేశములు విస్తీర్ణముగా చేయుటయే కాక మరికొన్ని కొత్తదేశములు, కొత్త రాజ్యాంగములు, కొత్త ఆర్థికసంఘములు యీ వ్యవసాయమునకు పూనుకొనినచాలా బాగుండును. ఈ సూతనవ్యవసాయము అంతమందు బహులాభకారియైనను మొదట చాల కష్టసాధ్యమైనది. అందు మొదటికష్టము; విత్తనపులక్క (brood-lac) సంపాదించుట. దానికి కారణము; దేశములో లక్కను పండించు అధికారులకు పరస్పరము వ్యవస్థగాని సహకారిభావముగాని లేకుండుటయే. అధికారులు అనూయావిష్టులుగాక సహకారిత్వమువలన తమకు, దేశమునకు గలుగుమేలు నుద్దేశించి, పరిశ్రమను దృఢపరచి దేశమునకు కావలసిన లక్కనంతయు సర్వకాలములయందు లోపములేకుండ సమగ్రముగా జేసినయెడల లక్కపరిశ్రమకు మహత్తరమైన భవిష్యత్తు కలదు. ఇట్లు సంసాత్మద్యమము జేసినయెడల, మధ్య మనుష్యులు దగాచేసి లాభములు తీయుటకూడ చాల తగ్గును.

కాని యిట్టి యుద్యమము కొనసాగించవలెనన్న, దానికి పూర్వరంగమందు ప్రయత్న బాహుళ్యము గలదు. మొట్టమొదట లక్క పండుటకు శీతోష్ణస్థితులను బట్టి దేశముయొక్క ఆనుకూల్యతను నిర్ధారణ చేయవలయును. అనేక ఆశ్రయవృక్షములను పరిశీలించి ప్రదేశమునకు తగిన వృక్షములను పెంచుకొనవలెను.

[ఈసందర్భమున శ్రీనివాసయ్యగారు తమశోధనలలో మైసూరుశీతోష్ణస్థితులకును, మైసూరులో పెరుగు లక్కపురుగునకును కస్తూరి తుమ్మచెట్టు (acacia Farnesiana) అతితృప్తికరముగా పనికివచ్చుచున్నదని కనుగొనియున్నారు. ఈకస్తూరి తుమ్మచెట్టు ప్రయోగములయందేకాక బాహుళ్యమందు వ్యవసాయము చేయుటకు కూడ చాల పనికివచ్చునది.]

ఎంచుకొనిన వృక్షము, లక్కను, శ్రీనివాసయ్యగారి కస్తూరి తుమ్మచెట్టు, వీలయినంత త్వరలో ఫలించునదిగా యుండవలయును. ఈ పై జెప్పిన విధానము లన్నియు మనసులో నుంచుకొని పరిశ్రమవిషయమై కృషిసల్పినయెడల, యీ పరిశ్రమయొక్క భావి ఉత్పిష్టత కేమియు భంగము కలుగ నేరదని యీ వ్యాసరచయితయొక్క దృఢవిశ్వాసము.

గ్రాంథిక వ్యావహారిక భాషా వివాద తారావళి

త్రిపుంస వేంకట సూర్యస్తసాదరావు దొరగారు.

(బి) మించునొదలం జెరువుక్రొన్నెలపూవు, చెలువారులేతవెన్నెలలు గాయ
వెలిదామరలకు మిగులు నేయు కన్దోయి, గరుణాకటాక్షవీక్షణము లొలయ
నాల్గుహస్తములవీణాలతాపుస్తక, స్ఫటికాక్షమాలికల్ పరిధవిల్ల
స్తనగళత్సంగీత సాహితీరసమయ, కీరముల్ సుతుల నోరూరజేయఁ

ఆ. దమ్మిగడ్డెమీఁద నెమ్మిగొల్వయిమహా, దరము వెలయ దివ్యదర్శనమ్ము
మాకొసగుచున్న మాతల్లి నీకివే, వందనమ్ము లాంధ్రవాజ్మతల్లి!

ఆ. “దేశభాషలందుఁ జెలుగులె” స్సని మహా, రాజనుశులుగాంచి ప్రబలు నీకు
నతులభాగ్యవతికి సుతులమైతిమి మాకు, నింతకం టుఁబెం విఁకేమిగలదు?

చ. దిరిసెనపూలమెత్తనయఁ దేనియతీపును బండువెన్నెలం
బరఁగినతేట గవ్వరపుఁ బల్కుల చల్లని తావి గల్లి పె
న్మరు వెసలారఁగాఁ గరము ముద్దులుగుల్కెను కల్కిపల్కులన్
మురిసెడు నీదుగర్భమునఁ బట్టిన యాంధ్రుల భాగ్యమెట్టిదో!

శా.మాయమ్మా! నిజపుత్రకుల్ గలసి యెమ్మాడ్కిన్ నినుక బెద్దగాఁ
జేయంగల్గునొ యంచుఁ బెక్కుగతులం జింపించుచున్నారు నీ
శ్రేయోవృద్ధికి నేది మంచితెరువో చెప్పంగదే దేశభా
షాయోషాముకుటీమణిమయవిభాషా! యాంధ్రభాషాసతీ!

చ. కడుకొని నీదు పెంపునకుఁగా నిది యా నిది గాదటంచు నీ
కొడుకులలోన నొండొరులకుం దగవుల్ ఘటియిల్లెనమ్మ! నీ
యెడ నెడ భక్తిలేనినుశు లేరును లే రిరువాఁగునందు నే
వడువున నింక వీరల వివాదములం దొలఁగించి ప్రోచెదో!

సీ. నిను వేల్పు బాసతో బెనచి ప్రోడనుజేయు, నన్నయ్యకవినాకు తెన్ను హితవా
జలిబిలిముద్దుఁబల్కుల నేర్చి నినుఁబెంచు, తిక్కన్న సుకవీంద్రుఁ డక్కి హితవా
సూక్తివైచి త్రిచే సాబగునిచ్చి ప్రసిద్ధి, గావించు నెఱ్ఱన్న త్రోవ హితవా
కమనీయగజరాజగమనమ్ము గఱపి నిక, దగఁబ్రోచు శ్రీనాథుడారి హితవా
తే. కోమలశిరీషతులిత సుధామయోక్తి, సంపదలఁగూర్చు పెద్దన్న సరణి హితవా
కాక యీనాటి గ్రామ్యోక్తి కలన హితవా, చెప్పవే తల్లి! యేమార్గ మొప్పు నీకు.

ఉ. నన్నయముఖ్యపూర్వకవినాకులు సొంపులు దిద్ది గ్రామ్యతా
నన్నతఁబాపి నిన్నుఁ బెఱబాసవెలందులలోన నెంతయుఁ
మిన్నగఁజేసినా రదియ మేలనుకొంటిమిగాని దాన నీ
కున్నతి గల్గదందు రిది యొప్పునో యొప్పుదో నీన చెప్పుమా?

సీ. యరమపావనకథావిరచనాకలనమై, మనసు రంకించు రామాయణమ్ము
తత్తద్దనములందుఁ దన్మయత్వమ్ము నా, పాదించు శ్రీమహాభారతమ్ము
సక్తివిధానమై భక్తిరసావేశ, యరవశత్వముఁగూర్చు భాగవతము
ప్రతిపదమై ప్రౌఢ కృతినంతటికి శిరో, భూషణమైయొప్పు నైషధమ్ము
తే. మొదలయినపూర్వకృతులలోఁబాదలుభాష, ప్రాబలుకు బాసయుంబోలఁబ్రోతవడియొ
బనికిరా దది యీనాటి ప్రజల కందు, రకట! కొండ టీవేమందు వంబ! చెపుమ.

తే. అశులితాధ్యాత్మరామాయణాదికృతులు, నందనులచేతఁ బాడించినావు తొల్లి
యిపుడు కటకట “యెఱ్ఱనాయంకి” పాట, నీకు నియ్యెనే యాంధ్రలోకజనని!

ఆ. దినదినమ్మొక్కొక్కతీరుగా మాటుచు, దారి తెన్ను లేక నోరికొలది
పాడఁబడుచునున్న పలువేసముల బాస, తల్లి! కైతలకును దగునె చెపుమ.

ఆ. బ్రదుకు దారవోసి పాశ్చాత్యభాషైక, పాడితిం గడించు ప్రాథులకును
గొన్ని నెలలు నిన్నుఁ గొలుప నొపికలేదో, మాత! నీదురూపు మాఁజనేల?

తే. పండితులు మాటలాడెడు భాషలోనఁ, కైతసెప్పట లోకోపకార ముండు
పామరుల బాస చేసిన పాఠమేమి, మాత! యదిగూడ నుద్ధరింపంగఁ దగదె?

క. ఇద్దానికి దిగినకా మఱి, హద్దుండునె యిచ్చవచ్చినట్టులు మార్పన్
ముద్దులుగులికెడునీదగు, నుద్దులు చెడిపోవె నియమశూన్యము లగుటన్.

ఆ. కన్నతల్లివీపు గావించు నీపద, నేవ లింక శవము నేవలంచు
మఱి మాఱిపోయె నటంచు, నిందు నందు దూఱుచుందు రికట!

మ. అవునో మాటవే నీవును నిజము గాదా లేదనకవచ్చునే
కవేవర్యుల్ నిజకావ్యసంతతులఁ దత్కాలమ్మునం గల్లు స
ద్యవహారోక్తులు సంస్కరించి కయికోరా దాననే నీకుఁ జెం
పవుగా కొక్కటఁ బట్టిమునినటు కట్ట! యిట్టిమాఁదేటికో?

శా. స్వాతంత్ర్యప్రియులయ్యఁ దిక్కనముఖుల్ ప్రాచీనమార్గమ్మునం
జేతః పీఠి దలిర్పఁ గైతలను దేశీయోక్తులం గూర్చరే
యాతీ రొప్పదే? మాటలాడుకొనుచున్నట్లుండవే యానుడు
ల్మాతా! దీనికి తేనిపోని తగవేలా నివ యూహింపుమా!

ఆ. తొంటిదారి మార్చ దొరకొన్న నీసుతుల్, వ్రేలు సూచ మండ మ్రింగఁజూతు
రదియుఁగా కొకింత బెదరులే కెద నిదు, కొలుపు నేవగించుకొందు రకట!

క. నెట్టన మునుతమపట్టిన, పట్టు విడువలేక విసివి పలువెఱుగుల నిక
దిట్టలయి సభలలోఁ బడఁ, దిట్టదురఁటె కొడుకు లెంత తెఱఱితనమో?

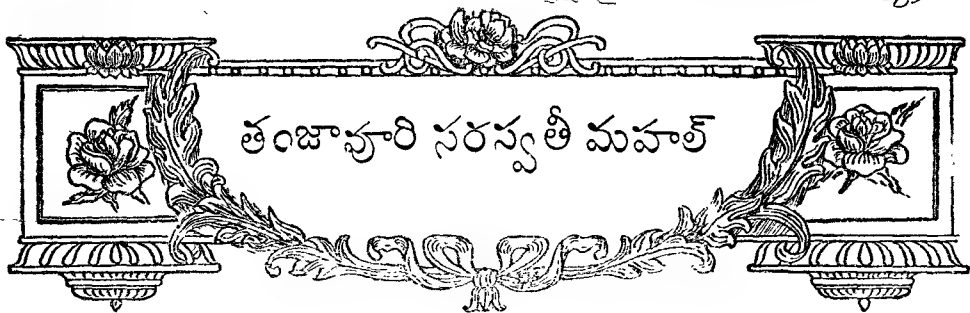
నీ. పువ్వుదేనెసోనలై చెవులపండువునేయు, కలికిపల్కుల ముద్దుగులుకు నిన్ను
నియతిదప్పక కృతిక్రియల మెప్పులుగొన్న, యిల్లాలవై యుల్లసిల్లు నిన్ను
నాచంద్రతారార్క మవని నిల్చెడు మహా, కవులై న కొడుకులం గన్న నిన్ను
బ్రతుత విద్యత్కవిప్రభువర్యులగు నేల, మన్నీండ్రమన్ననల్ గొన్న నిన్ను

ఆ. “దెవులుగదిరి క్రుల్లి చివుకులంజయయయి, తెల్లై” ననియె బ్రాత తెనుఁగుఁగవ్య
జనని సాధ్వీ! నిట్టు లనఁగూడునే మిటె, కొడుకునుడులు చెప్పికొనిన సిగ్గు.

ఉ. భారతి కిల్లునాఁబరఁగి పండితపామరహృద్యమైన యా
భారతభాష సచ్చెనని పల్కిరి పాపము శాంతమాత మీ
వై రచియింతురో మరల భారతమున్ వ్యవహారభాష నే
దీ రచియింపరాదె యది యెట్లు రుచించునో చూత మంబరో!

ఉ. చీటికిమాటికి నిను నిసీ యనుచున్ వెలయాలవంచు దా
రేటికి దూఱఁగావలె నదేవనిగా నిది యేటినాయ మీ
పాటి భవత్తిరస్కరణపద్ధతి మాని సుభోధమందు ము
మ్మాటికి దారుమెచ్చెడు సమంచితభాష నె కొల్వరాదో!

ఆ. పుట్టగొడుగు లెన్ని పుట్టవో గిట్టవో, కట్టులేనిబాసఁ బట్టుకృతులు
గాలి కెగిరిపోవుగా కవి నిల్చునే, భారతాదికృతుల యిది

తంజావూరి సరస్వతీ మహల్

వేమూరి విశ్వనాథశర్మగారు, ఎమ్. ఏ., యల్. టి.

తంజావూరి పుస్తకాలయములో నున్న కొన్ని తెలుగు గ్రంథములను గురించి భారతికి సేదనని ఆంధ్రపత్రికలో చెలిపియుంటిని. వేర్వేరుగ పుస్తకములను గూర్చి వ్రాయుటకు ముందుగ ఇచ్చట పన్ను గ్రంథసముదాయమును గూర్చి రెండు మాటలు చెప్పవలసియున్నది. ఇక్కడనున్న తెలుగుపుస్తకము లన్నియు తాటాకులవే. ఇందు కొన్ని నాయకరాజుల కాలములో వ్రాసినవి. మిగిలినవి శ్రీభోజీమహారాజుచేత సేకరింపబడినవి. సభ సంవత్సరములో అనగా 68 సంవత్సరములనాడు తెలుగుపుస్తకములన్నియు విలియామేసి ఆయాపుస్తకముల పేర్లతో తాటాకుచీటిలుచేర్చి కట్టి యున్నవి. అనగా ఇక్కడి పుస్తకములలో నేవియు సమవత్సరములకు తరువాత వ్రాసిన ప్రతులు లేవు. అప్పుడే ఈపుస్తకములకు పేరువారిగా నొక పట్టిక ఘాగితములపై వ్రాయించిరి. ఈపాతపట్టికను చూచియే ధియవరులు పలానా పుస్తకము లిచ్చటనున్నవని తెలుసుకొనవలసియున్నది.

ఈపుస్తకములలో చాలభాగము అమూల్యగ్రంథములు స్వల్పభాగము అద్భుతమైనవి. అమూల్యములయినను ముద్రితములయినను పుస్తకము లన్నిటిని పండితులొక్కమారు పరీక్షించినచో లాభించునని నానమ్మకము. ఏలయనగా మనదేశములో ప్రచారములో నున్న ముద్రితగ్రంథములకును ఇచ్చట పూర్వమువ్రాసిన తాళపత్రప్రతులకును గల తారతమ్యములు బయలుపడవచ్చును. ఇట్టి పరిశీలనవలన ముఖ్యములగు పాఠభేదములుగాని విస్తారముగ వ్యత్యాసములుగాని దొరికినయెడల గ్రంథకర్తృత్వాది వివాదాంగముల కొన్ని చిక్కులు విడదీయుటకు కారణముగాగలవు. నాభావమును

చక్కగ వెల్లడిచేయుటకు రెండుదాహరణముల నిచ్చెదను. ఈరెండును మనదేశములో నచ్చటి ప్రచారములో నున్నవే. వాటికిని ఇచ్చటనున్న తాళపత్రప్రతులకును గలభేదములను చెలిపెదను.

భాగవతము

ఇక్కడి భాగవతప్రతులు స్కంధమున కొక్కొక్కసంపుటముగ నున్నవి. ద్వాదశస్కంధములు చేర్చి యొకేసంపుటముగ లేదు. ఇందు వస్త్రస్కంధమునకు నాలుగుప్రతులున్నవి. గ్రంథములజాబితాలో నాల్గింటికిని కర్తృత్వము సింగనపేరనె మొట్టమొదట నుంకి నది. తరువాత నెవరో 187 నెంబరుగల ప్రతికెదురుగ సింగనపేరు కొట్టివేసి పాతనామాత్యుడని వ్రాసిరి. ఇందుకు కారణముండవలెనని వస్త్రస్కంధముయొక్క నాలుగు ప్రతులును పరిశీలించితిని. మూడుప్రతులు (185, 186, 188 నెంబర్లు) భేదమేమియు లేక యొక తీరున నున్నవి. కాని 187 వ ప్రతికిని వీటికిని భేదము కనబడుచున్నది. ఈభేదముల నిక్కడ తెలిపెదను.

వైమూడుప్రతులకును మొదటినుండి ముద్రితములై వచ్చుచున్న అద్భుతపుస్తకములకును భేదము లేదు. సింగన వస్త్రస్కంధము “శ్రీనాథాంకిత కాస్తభస్మిత,” అనే వృత్తిముతో నుపకరమింపబడినది. 59 పద్యములు గల ఉపోద్ఘాతము తరువాత మొదటికథ యగు అజామిలోపాఖ్యానము ప్రారంభమగును. ఈ 59 పద్యములలో సింగననంశానువర్ణనము, వస్త్రస్కంధములు ఇవిడియున్నవి. గ్రంథాంతమున సింగనకర్తృత్వమే కలదు.

ఇక 187 నెంబరు గల ప్రతిలో నున్న విధానమును చూడండి. ఇది గ్రంథమున సింగన వ్రాసిన

వృత్తమునకు బదులుగ పోతనరచితముని చెప్పినగిన ఈ కందపద్యమున్నది:—

క. శ్రీవిశ్వంధరాభరణప్రావీణ్యవిభాసమానఫణిం బిభృభా.....

...విపులజయదోహల

రావణ ముదకమలమృగేంద్ర రామనరేంద్రా.

ఈ పద్య మైనతరువాత “మహానీయగుణగరిష్టులగు నమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నఖిలపురాణవాగ్ధ్యానవైఖరి సమేతుండైన సూతుం డిట్లనియె నట్లు పరీక్షింపఁకేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె” అను పదనముతో కథ మహాద్భుతము ప్రారంభ మగును. ఈయుపోద్భుతము మిక్కిలి సంపదితముగ నున్నది. సింగనసంకల్పనముగాని వ్యవస్థితములుగాని లేవు. సింగన వత్తస్కంధములోనున్న 59 పద్యములకు బదులుగ 5 పద్యములును, ఒకపదనముతో ఆజామిలోపాఖ్యాన మారంభించును. ఆపద్యముల మొదటి చ్చట తెలిపెదను? (1) క. దంతి పురనాథ విను మొక (2) సీ. హరికి సర్థము బ్రాణ మర్పితంబుగఁజేయు (3) గీ. అరయ నెన్నఁడు చేటు లేనట్టి ముక్తి (4) క. అరుదుగ నరహరి భక్తిని (5) చ. సతతము గృహ్లాపాదజలజంబులయందు. పరుసతిప్పినప్పటికిని ఈయైదుపద్యములు అచ్చుపు స్రకమలలో కూడ గలవు. అజామిలోపాఖ్యానారంభము అచ్చుపు స్రకమలలో నున్నట్లే యున్నది. పు స్రకమంతయు పరిశీలించినప్పుడు భేదము లేనైన కనబడునేమో తెలియదు గ్రంథాంతమున పోతన గద్య యున్నది.

పైని చెప్పిన పద్యములలో గ్రంథారంభమున నున్న కందము పోతనవగుటకు సందేహము లేదు. ఈ పద్యము ఇతరముద్రితభాగములో లేనియెడల పోతన వత్తస్కంధారంభమై యుండవలెను. ఈపద్యము తరువాత నన్న వచనముకూడ పోతనదే యని చెప్పవచ్చును. ఏల యన నిస్సౌశయముగ పోతనకృత భాగములయొక్కయుపోద్భుతములన్నియు నీవచన తోనే ప్రారంభము. దీనిని బట్టి మైదుదాహరించిన పద్య పన్నులందు పోతనకృతములనగుచున్నా?

ఇట్లే పంచమస్కంధముయొక్క ప్రతులలో నొక జానియందు మొదట పోతనకృతమున్నది. “నందగోప

కుమారా” యను నుతులముగల గంగనపద్య మీప్రతి యందు లేదు. దీనికి బదులుగ సర్వవిధముల పోతనదే యని చెప్పగిన ఈకందపద్య మున్నది:

క. శ్రీసీతానయనోత్పల, శ్రీసతిసహజన్య త్రివళన వితయాశా, వాసప్రకాశజయ భా, సా సురపతిహర రామచంద్రనృపాలా. ఏకాదశద్వాపశస్కంధములు నీవి కను చూడలేదు. కాని దీనిబట్టి చూడగా మనదేశ ప్రతులకును ఈదేశములో ప్రచారములో నుండిన వాటి కిని కొంతవృత్తాంతము కనబడుచున్నది. నలుదిశల దొరికిన ప్రాచీన వ్రాతప్రతు లన్నిటిని చక్కగ పరిశోధించిన యెడల సక్రమమైన భాగవతమాత విమర్శనము (Textual criticism) చేయుటకు వీలుండును. అప్పుడు రచన వైఖరిని బట్టియు, పోతనకు ప్రియమైన పద సములకూర్పులను బట్టియు వృత్తాదిపద్య భేదములను బట్టియు కర్తృత్వవివాదములు గల స్కంధములనుండి పోతనపద్యములను విడదీసి వ్రాయుటకు సావకాశము గలుగును. పోతనకృతమైయుండునని పైనుదాహరించిన రెండు క గద పద్యముల నడకయు కంటునడియున్నది. తప్పులు గలవు. కాని యిట్టివే మరికొన్నిప్రతులు దొరికినయెడల సరియైన పాఠము కుదురవచ్చును.

రంగనాథ రామాయణము ఈ ద్వీపవ రామాయణము కోనబుద్ధభూపుష్ప రచించినది. తండ్రియగు విఠలరాజు కంకితము. అయినప్పటి రంగనాథరామాయణ మని వాడుకలో నున్నది. విక్ర రాజు (పాండ్యరంగవిఠలు) పేరును బట్టి రంగనాథరామాయణ మను నామాంతరము గలిగియుండునని జయంట్ల రామయ్యపంతులుగారి యూహ.

రంగనాథరామాయణము మిక్కిలి ప్రాచీనమైనదని నాశలంపు. 12-వ శతాబ్దికి వాత కోనవంశపుశాసనములు దొరికినట్లు కనబడదు. ఈరామాయణపు ప్రతులు తంజపురిపు స్రకాలలో పదమూడున్నవి. వీటిలో మిక్కిలికెడు గ బుద్ధభూపుని పేరును మిగిలినవాళ్ళ కెగు గ రంగనాథుని పేరును ప్రాచీనపుస్తకపట్టి లో నున్నవి. మచ్చుకుగాను తిర తి కొక ప్రతి చొప్పున రెండుప్రతులు మాత్రము జూరీలని. ఇందు మట్టుండలు గలవు. రంగనాథుని పేరు ప్రతిలో ప్రతి

కాండముయొక్క చివరను మరియొక ద్వీపగలదు. ఇది ముప్పదిచరణముల పరమంతును. ఈద్విపవ అద్భుతపుస్తకములలో గానరాదు. అందు కొన్నిగీట్లు మాత్రమిచ్చుట సుదాహరించెను.

“చెలగు వాగోపాలశైలి గర్వమున
మదనుండో యన చాలు మహానీయమార్తి
సారదిరామాయాసుస గ్రోలనేర్పు
వెరపుగ్గిన యట్టి విఖ్యాత సుమతి
సంగీతసాహిత్య చాతుర్యవరుడు
రంగయ యను పేర రహి నెక్కు నతడు

ఇంగితజ్ఞుండు రంగయ యేపు దీపింపు
ఒక నాడు నను బిచ్చి యురుతరపుర్య
మత్తలంకేర్తులొనర్చెడి రామ
చరితంబు వ్రాయించ సంభ్రమ మయ్యె
వరసగ కప్పలు వొదవకయుండ
వ్రాయుము నీనవి వస్త్రతాంబూల
మాయడ బహుమాన మర్థి గావించ
వ్రాయంగ బూనితి పరమతి యుతులు
మాయురే యని పలుమారును మెచ్చు
నిటలాక్షుకామిని నిహితప్రసన్న
పటుచిత్తుడను కుప్పయ మంత్రినరుడ.

ఈద్విపవ గవ్యమునబట్టి రంగయ్యయాజ్ఞనలన కుప్పయ్యయనుబ్రాహ్మణుడుబద్ధధూపాలనిరామాయణ మనకు ప్రతివ్రాసినట్లు స్పష్టమగుచున్నది. ఈరంగయ్య ఛామభక్తుడు. రామాయణార్థ వేత్త. ఇంతియకాక ఆసలు గ్రంథమునలే ఈగవ్యకూడ ద్వీపవలో నుండి ప్రతి కాండమునకు చివరనున్నది. రంగనాథరామాయణమని నామాంతరము గలుగుట కిదియే కారణమేమో యని సంశయము గలుగుచున్నది. పేరును బట్టి కుప్పయమంత్రి దాక్షిణాత్యాంధ్రుడని స్ఫురించును. కాన రంగనాథ రామాయణ మను పేరు మొదట దక్షిణాదిలో ప్రమతిత మయినదేమో విచారించతగియున్నది.

అముద్రిత గ్రంథములు

ఈ పుస్తకాలయములో అముద్రితగ్రంథములే విశేషముగనున్నవి. అవియని గును సుద్గ్రంథములని చెప్పటకు వీలులేదు. కొన్ని గ్రంథములున్నవి.

ఈగ్రంథములు ముఖ్యముగ చరిత్రలు. వ్రాయునారి కుప కరించును. ఈయముద్రిత గ్రంథములలో వాయురాజుల వ్రాసిన ప్రబంధములేకాక వహూరాష్ట్రరాజులవ్రాసిన పుస్తకములు చాలగలవు. వీరి గ్రంథములలో చాల భాగము యక్షగానములు అనగా పూర్వము జమ్మల వాండ్రు ప్రవర్తింపుచుండెడి వీధిభాగవతముల వంటి విషయము లనేకవిధములు. కొన్ని పురాణగాథలు కొన్ని ఈదేశమున చెలసియున్న దేవతాస్తుతులు మిగిలినవి రాజులప్రశస్తులు.

తెలుకవిత్వము చేసిన మహారాష్ట్రరాజులలో ఏకోజి, శహాజి, ప్రతాపసింహ, శివాజీ రాజులు ముఖ్యులు. ఇందు శహాజీరాజున్ను, ప్రతాపసింహయున్ను తెలుగులో మంచి పాండిత్యము గలవారు. సంగీతశాస్త్రమునం దసమానప్రజ్ఞావంతులు. ప్రతాపసింహుడు బహుభాషలలో కవిత్వముచేసెను. ఈతని తెలుగుపదము లిప్పటి కిని కొన్ని ప్రచారములో నున్నవి.

శహాజీమహారాజు త్యాగయ్యగారి తాతయగు గిరి రాజకవికి పోషకులు. గిరిరాజుకి చేసిన నాటకములు ఈపుస్తకాలలో నున్నవి. శహాజీరాజు విశేషముగ యక్షగానములు రచించెను. అవియన్నియు నిచ్చట నున్నవి. ఇందు పల్లకినాటక మనునది పంచనదక్షేత్రమునం దున్న త్యాగరాజస్వామి మీద జెప్పినది. ఇది వాగ్గేయస్వరూపముగ కావ్యము. దీని నిప్పటికిని ప్రతి శుక్రవారము స్వామి యూరేగింపునమయమున పాడుదురు.

సామాన్యముగ రాజులు గ్రంథములు వ్రాసియుం దురని కొందరు నమ్మరు. ఆస్థానవిద్వాంసులే వారిపేర రచించియుందురని వారినమ్మకము. కాని తంజావూరి మహాంష్ట్రరాజుల విషయమై ఈసంశయమునకు ఆస్పద ముండకూడదు. ఇందుకు కారణము లున్నవి తెలుగులో మంచి పరిచయము గలిగి కొన్నికృత్యలనైన స్వయము రచించని సంగీతవిద్వాంసుల కిచ్చట గౌరవము లేదు. కవులుగాని సంగీతశాస్త్రజ్ఞులకు తంజావూరిలో రాజ సన్మాన ముండెడిదికాదు. అందుచేత మెన్నటివరకు గుడ సంగీతపాండిత్యమునకు తోడుగ తెలుగులో మంచి సాహిత్యజ్ఞానము అందుకొనడము పనిచెప్పిన మహా

రాష్ట్రరాజులందరును సంగీతమున వన్నె కెక్కినవారని నేటికిని నానుడిగలదు. అందుచేత వారు తెలుగు నభ్యసించియుండు రనుట నిస్సంశయము. మరియొక కారణము కూడ చెప్పవచ్చును. నాయకుల కాలమున చాలవరకు తెలుగే వ్యావహారిక భాషగ పరిపాటియై యుండెను. మహారాష్ట్రులు రాజ్యమునకు వచ్చినప్పు డీసాంప్రదాయము రద్దుపరచలేదు. నగరి లెక్కలు మహారాష్ట్ర భాషలో వ్రాయుచుండినను సామాన్యముగ రాజకీయాది విషయములను గూర్చిన ఉత్తరప్రత్యుత్తరములు తెలుగులో సయితము జరుగుచుండెను. మహారాష్ట్ర రాజులలో నొకరగు అమరసింహ మహారాజుగారి సాయములో శృంగేరిస్వామిలవారు మొదలుకొని కంపెనీదొరలన్న పాండుచేరినవాలు ప్రభృతులు వ్రాసిన తెలుగు ఉత్తరములు నాదగ్గర కొన్ని యున్నవి. మరియొకతూరి వీటిలో కొన్నిటిని మచ్చుకుగాను ప్రదురించెదను. తంజావూరి మహారాష్ట్ర రాజులకు తెలుగు తెలిసియుండెననియు వారాంధ్రమున గ్రంథకర్తలైనన ఆశ్చర్య మేమియు లేదనియు చెప్పుట కింత దూరము వ్రాయవలసివచ్చినది. ఇప్పటికే ఈవ్యాసము దీర్ఘమునందున నాకు ముఖ్యమని తోచిన నాలు గముద్రితగ్రంథములను గూర్చి కొంచెము విపులముగ వ్రాసి ప్రస్తుతము విరమింతును.

ఆచార్యవిజయము

ఇది ఆనందగిరి శంకరవిజయమునకు తెలుగు.

74 ప్రకరణములకున్న సుగ్రహుగ ఆంధ్రీకరణము. కృతి నాయకుని పేరు చక్కగ తెలియలేదు. చెన్న పట్టణము (మైసూరు రాజ్యంలోనిది కానగును) నందుండి యొక మంత్రి కోరగా వ్రాసింట్లున్నది. కృతికర్త ఆంధ్రకాళిదాసు, ప్రకరణాంతగద్యములలోని విరుదును మాత్రమే యుపయోగించినాడు. ఈవిరుదును చోళరాజుచ్చినట్లుపోధాతములో చెప్పెను. ఈ శంకరవిజయముగాక పంచనదక్షేత్ర (తిరువాడి) స్థలపురాణము, ఇందుమతీ పరిణయము, రామాయణ భాగవతములకు యత్నగానములు, సౌరిక థానుధారసము మొదలగు లెక్కలేని పద్యగద్య ప్రబంధములు రచించినట్లు చెప్పకొని యున్నాడు. ఈ గ్రంథములలో ఇందుమతీకథామున్ను రామాభ్యుదయము మరియొక గ్రంథమున గలవు. వీటినిబట్టి

ఈఆంధ్రకాళిదాసు రామభద్రకవియని లేలుచున్నది. ఈరెండుకావ్యములను పరిశీలించినచో కవికాలము తెలియునేమో విచారణార్హము?

ఆనందగిరియశంకరవిజయము అచ్చయినది. పాత భేదము లున్నవి. పూర్వము శృంగేరివారికిని కామకోటి పీఠమువారికిని జరిగిన తగాదాలో అచ్చుప్రతులలో ప్రక్షిప్తములుచేసిరిని పరస్పరము దోషాలోపణలు నడిచినవి. ఇట్టి స్థితిలో ఆంధ్రకాళిదాసు తెలుగుకావ్యమువలన నిజమైన ఆనందగిరియము పైకిరాగలదు.

ఉదయనోదయ ప్రబంధము

ఇది బృహత్సత్కథాభాగము. అసంపూర్ణముగనున్నది. నారయకొడుకు సూరయ రచించినది తన తండ్రి సంస్కృతములో వ్రాసిన కథకు తెలుగుచేసినట్లు గ్రంథ దిని చెప్పుచున్నాడు. లయమాత్రుని కొడుకు భాస్కరమంత్రి కంకితము. ఎప్పటివాడో తెలియదగినది. ఉదయనుడు బృహత్సత్కథానాయకుడగు నరవాహనదత్తుని తండ్రి. పత్నరాజు గణాధ్యుడు వైశాచిభాషలో వ్రాసిన బృహత్సత్కథ దొరకలేదు. కాని కథాసరిత్సాగరము, బృహత్సత్కథామంజరి, బృహత్సత్కథాశ్లోకసంగ్రహము అను మూడుసంస్కృత భాషానువాదము లున్నవి. ఇవిగా ఆరవభాషలో నొకబృహత్సత్కథ గలదు. వీటిలో దేశమును బట్టి పరస్పరభేదములు గలవు. తెలుగులో బృహత్సత్కథానువాదము కనబడదు. పంచతంత్రము, హర్షవింశతి, శుకసప్తతి, బేతాళవింశతి మొదలగు విశిష్టముల సంగ్రహము లున్నవిగాన సమగ్రమగు బృహత్సత్కథలేదు. ఈఉదయనోదయ ప్రబంధము ఏదేశపుకథ ననుసరించి వ్రాయబడినదో తెలుసుకొనుట ముఖ్యము.

కామందకనీతిసారము

ఇది నిష్ఠురువుని (చాణక్య) అర్థశాస్త్రమునకు కామందకు డొనర్చిన సంగ్రహము. ఈ ప్రాచీనరాజనీతిశాస్త్రమునకు, తెలుగు మున్నూరు సంవత్సరములకు పూర్వమే చేయబడినది. జక్కరాజు ఎర్రనామాత్య పుత్రుడు. వెంకటయ్య గ్రంథకర్త. కొండరాజు తిమ్మ భూపాలునికి సంగమాంబవలన జనించిన వెంకటాద్రి మహిపాలుని కంకితము బృహత్సత్కథాస్త్రమునకు నితడే కృతినాయకుడు. “కామనాయకా” అని రెట్ట

మతములో నున్నది. ఇదిగాక ఈ రెండుపుస్తకములలో కృతిపతివంశవర్ణనము సరిపోవుమన్నది. గ్రంథాంతము నందున్న పువ్వమును బట్టి కామండకీయము శకాబ్దము 1506 సంవత్సరములో తెనిగించినట్లు తెలియుచున్నది. గ్రంథాంతికాలమున వెంకటాద్రిరాజు కర్ణాటాధీశ్వరల సామంతరాజుగ నున్నట్లు తోచును. తెలుగుకామండకీయము త్వరలో ముద్రించుటకు ప్రయత్నము జరుగుచున్నది. అప్పుడు పోస్ట్‌టైపుములో వెంకటాద్రిరాజు విషయమై సంపూర్ణ ముగ చర్చింపబడును.

కామండకీతిసారము మొదట తెలుగురీతిలో నచ్చయినది. ఇందు గ్రంథమంతయు 20 ప్రకరణములుగ విభజింపబడి తడకముల్ల వెంటటక్కొన్నరావుగారి తెలుగు టిప్పణము గూడ కలదు. ఇటీవల తిరువాన్కూరు మహా చాజుగారు నాగరరీతిలో ప్రచురించిన ప్రతిలో 36 ప్రకరణము లున్నవి. తెలుగు కామండకీయము 8 అశ్వాసముల ప్రబంధము. మూలమునకు సరియైన యాంధ్రీకరణము. శైలిసరళము. మచ్చుకు రెండుపద్యము లిచ్చెదను:

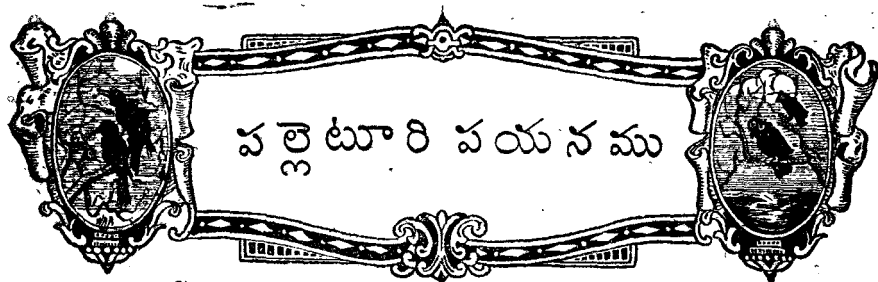
గీ. అలరి నొంపుచు విషయంపు టడవిలోన
బకవులెత్తెడి నింద్రియ భద్రదంతి
జ్ఞానమును పేరెడ దగు నంకుశంబుచేతఁ
దనకుఁగై వసముఁ జేసికొనఁగలయు.

ఉ. శూరకగల్లు సారథులు చొక్కపు లేజులు కింకిణీర్పుణ
తామహారవంబుదిరుదివ్వజుకోటులుమీరఁజోలెలో
వైరిమనోరంధంబులనువానిరంధంబులఁగూల్చిసాల్పుబత్
తేరులవారు గల్లు సరదేవునకెద్ది యసాధ్య మీధరక.

కవిగజాంకుశమును లక్షణగ్రంథ మీపుస్తకాలయములో ధైరవకవి పేర నున్నది. కాని కాగితపు ప్రతిలో రామలింగకృతమని యున్నట్లు తెలిసినది. కుమారభారవియను దిగుదు రామలింగకవి కున్నది. కవిగజాంకుశము రామలింగకవి కృతమేమో పరిశీలించుట యవసరము.

ఇప్పటికి నాల్గుగ్రంథములను గూర్చి వ్రాసితిని. ఇంకను చరిత్రాంశములు గల గ్రంథములు కొన్నిగలవు. వెంటటపతి రాయచండకము, బల్లాలరాయచరిత్రము, జంగమప్రబంధము మొదలగునవి యిట్టివి. విజయనగర సామ్రాజ్యముయొక్క అంతిమరాజుల చరిత్రము సమగ్రముగలేదు. ఇదివరకుండినది తప్పులతోడి. సంస్కృతాంధ్రసారస్వతములలో దాగియుండిన చరిత్రాంశముల నొకచోటికి క్రోడీకరించి శ్రీయుత రంగస్వామిసరస్వతిగారు విజయనగర సామ్రాజ్యవృత్తాంతము వ్రాయువారికి మహాపకారము గావించిరి. వీరి పుస్తకములో చేరని గ్రంథములు కొన్ని తంజపురిపుస్తకాలలో నున్నవి. రెండవముద్రణములో వీటినిగూడ చేర్చెదరని నమ్ముచున్నాను. ఈగ్రంథములు చాలచరకు శిథిలముగు స్థితిలో నుండుటచేత ప్రస్తుతము ముద్రించుటకు వీలులేకున్నను, వాటి స్వరూపమును దెలుపు విచరణపట్టిక నొకదానిని తయారుచేయించి ముద్రించుట యాంధ్రుల కర్తవ్యమని మనవి చేయుచున్నాను.

కాశీ వ్యాసాచార్యులు గారు

శ్రీ కరూపసంపదలచే దయవారి నిజాగమప్రమో

దాకులతారక ప్రచురితాధికమోహనయా నిశాంగనన్
దాకి నిశాటూఁ డుజ్జ్వలవినమ్రకరంబుల నట్టెసాచి య
స్తోకత, నాపె నల్ల నిముసుంగు దొలంచగబూనె నొక్కటన్.

ఉ. అల్లన సత్సుధల్ కరసహస్రములున్ వెదజల్లఁజొచ్చె ను
త్సుమ్ముఖోత్పలంబులఁ గుముద్వతు లెల్లడ స్వాగతంబులన్
మెల్లన నిచ్చె, దద్విరహిణీతతికిఁ వెనువెంట గుండెలున్
జల్లనఁ జొచ్చె, బంచశర చాపరవార్భటి హెచ్చె దిక్కులన్.

గీ. అటుల శరదెందు చంద్రికల్ హ్లాదమెనఁగ; నాత్మ సాధోపరిస్థాన మందుఁ జీరి
యోలి, లోకాభిరామాయణాల నెవియొ, హితులతో నాడుకొనుచుండ నింతఁ

క. చేరువగదిలోఁ గలగడి, మారము పండ్రెండు గంట లల్లనఁ గొట్టెన్
మేరక నిజవిధి నలుపఁ, గోరుచుఁ గుక్కుటము జాముకూతయుఁ గూసెన్.

ఉ. అత్తటి నన్నజూచి, సవయస్కుఁ డొకండు, ముదంబులోనఁ ద
ల్కొత్తఁగ, 'నోయిమిత్రమ! సముజ్జ్వల శారద చంద్రచంద్రికా
భ్యుత్తమ మీనిశాసమయ, మొక్కెడ నెందులకైనఁ బోవఁగా
వత్తువె? చెప్పమా' యనిన, 'వల్లె' యటంచని పల్కియంతటన్.

గీ. ఎందుఁ బోవుదమని యొకయించుకంత, తడవు యోజించి, యోజనాంతరమునఁ
వరలు నొకజనపదమున కరుఁగఁగోరి, సాగితిమి, యానిశీధిసీ సమయమందె.

గీ. పండువెన్నెలలెల్లడ నిండికాయ, రాజమార్గంబులెల్ల నిర్మలము లగుచు
నద్దములరీతిఁ దళితళలాడుచుండి, నేత్రపర్వంబుఁ గూర్చుచు నెగడుచుండె.

మ. సరసంచారములేక, చీమచిటుకన్నఁగాని విస్వప్రహా
సరణిన్. వీనులసోకె సములు, విశ్వంబెల్ల నాహ్లాదసా

గరమండు సుఖనిద్రచేతె; నపు డొక్కండేనియగ్గాని
మా కరయరాడుగ; పెంటనంటిచను ఛాయాకింకరుండు విన్నా.

మ. దినమెల్ల నిజకుక్షిభారభరణార్తి చేలుచు, బీదలెం
దుననో, కూలియె నాలియో సలిపి, మేనుల్ స్రుక్క బ్రొద్దుండునం
తనె యేపంచనో చేరి, గుట్టలిడి నిద్రమున్గి తేలాడ, వా
రిని నందండునఁ గాంచుచు జనితి మారేయి బ్రమోదంబున.

శా. శ్రీరాజన్నిజకేళికాగృహ రహః క్షీడాపరీరంభ సం
చార శ్రాంత వధూవర ప్రలపితా స్వప్న ప్రియాలాప సం
భారంబుల్ చెలరేగె నొక్కయెడ; స్వప్న భ్రాంతతులనారి పూ
త్కారాలాప పురస్కృతార్థటులు, వేడ్క గూర్చె మా కొక్కట.

గీ. తదితరానేక చిత్ర చిత్ర ప్రపంచ, సరణి గనులారఁజూచుచుఁ బురముదాటి
యల్లనల్లన సాగితి మా నిశీధ, మందె, డెందంబు లానంద మొందుచుండ.

గీ. అటులఁ జనుచుండఁ బార్శ్వంబులందు నున్న, పల్వలంబుల డాసి సర్పంబులొకట
నాకటనుదోగి 'కొక్కొక్కొ' యనెడుకూత, లప్పలప్పట వీనులయందుఁ బడియె.

గీ. మట్టమధ్యాహ్నమున దీపమట్టు లాత్మ, కాంతి సర్వస్వమును బాసి చెంతనున్న
పొదలలోదాగు ఖద్యోతములును నొకటఁ, గూడి, డాగురుమూతల నాడఁజొచ్చె.

సీ. కమనీయకుంజపుంజములలోఁ గీచురా, యలశబ్దమొకట వీనులకు సోకె
గుంపుగుంపులుగాఁగఁ గూడి పారు సృగాల, రవములొక్కట మాదు చెవులదాకె
తరునీడములఁ గలంతనుజెందు పక్షుల, రావంబులొకటఁ గర్ణములఁ జొచ్చె
వినువీధి నెగయుచుండిన ఘూకపక్షి, బ్రము లొక్కమారు శ్రోతములఁ జేరె

గీ. వివిధ పరిపక్వ సస్యాఢ్య విభవమొదవు, తేత్ర భాగంబులందు మంచెలను జేరి
కాపు లిడుకూత లభ్రభాగమున కెగసి, తడయకయె మాదు వీనులఁ బడియె నొకట.

చ. క్రమముగఁ బోవుచు బాలముగట్టున నెవ్వరో పూర్వు లున్నటుల్.
భ్రమఁగొని మీరలెవ్వరని ప్రశ్ననొనర్చితిఁగాని, మారు ప
ల్కమి మది భీతిఁజెంది, ధృతిఁగైకొని పెంటనె యందుఁ జేరఁ గృ
త్రిమమగు గడ్డిబొమ్మ యని తేలె సమస్తము, బాసె భీతియు.

గీ. అటులఁ జనఁ జన మమ్ము వెన్నంటివచ్చు, ఛాయ లల్లన దీర్ఘమై సాగఁజొచ్చె
ఇందుఁ డాక గొప్ప నీదులాడి, యాత్మకరశోభఁ దక్కి గూయాసమందె.

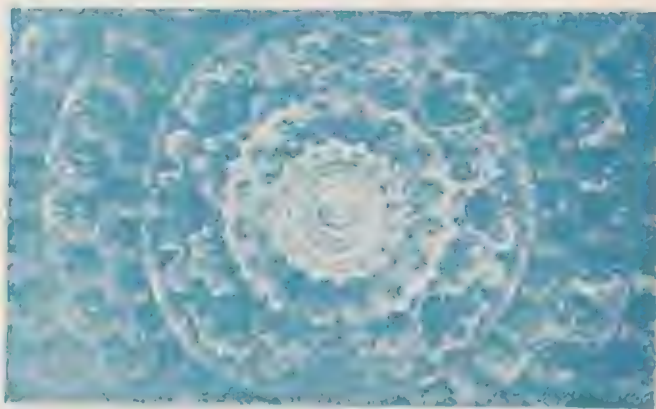
- సీ. మలయానిలము మందమందంబుగా వీచి, యాత్మకు నూత నాహ్లాద మిచ్చె
వాడిన మల్లెపుష్పముల చెండునుబోలి, గగనంబున విధుండుకానవచ్చె
చిచ్చుబుడ్డివిధంబు చెలంగి యశ్వత్థతి,తోడఁ జుక్కయు నింగి దుముకఁజొచ్చె
పతివిరహంబు సైఘని పడంతులరీతిఁ, దారకల్ వెలవెలఁ బారఁజొచ్చె
- గీ. అదివఱకు మున్ను కనులార నఱసినట్టి, తన్ని శావైభవంబు చిత్తముల కపుడు
తోంటివిధమునఁ బరితుష్టిఁ దొంగలింప,దాయె; నూతనకాంతి పెంపాయె సంత.
- క. ఇరుగడల నున్నతంబుగఁ, బెరిగిన తరుశాఖ లొకటఁ బెనయుచు గుబురై
సురుచిరగతిఁ గన్పట్టెను, బరువడి నిశ యొక్కమూఁడుపాళ్లుగ గడచెన్.
- చ. కర మనురాగ ముప్పతిలఁగా నటు లే మరుజెంచువేళ, న
త్వరగతి మూర్ధమందు, వివిధంబుల శాకములన్ గరించి, త
చ్చరణమునందు నందియలు సందడినేయఁగఁ, గట్టు కోకలో
చెరగుల నోటఁదాల్చి చను చేజెలు మా కెదురైరి యత్తఱి.
- చ. అరకలఁ బైనిదాల్చి, గళమందలి ఘంటలు మ్రోగుచుండ బొం
పిరి సుఖమీయఁగా, నెమరువేయుచు, సర్ధనిమిలితాక్షముల్
మెరయుచునుండ, బాటఁబయి మెల్లనఁ బోయెడి దుక్కిఁబెద్దులన్
పరుస నదల్చు కాపు లొకపట్టన మా కెదురైరి యంతలోన్.
- సీ. పొదలలో గుంపుగుంపులుగ వాసముచేయు, గిజిగాండ్ల కిచకిచల్ గేరఁదొడఁగె
చిగురుజొంపములపైఁ జేరి కోయి లొక్క,జాడ మేల్కొల్పులఁ బాడఁగడఁగె
చటచట రెక్కలజాడించి కాకముల్, కావుకావని ప్రేలఁగాఁ దొడంగె
పల్లవి వెనువెంటఁబట్టి కుక్కుటకోటి, కొక్కిరొక్కోయంచుఁ గూయఁగడఁగె
- గీ. పార్శ్వ వటవృక్షశాఖా స్త్రవంచముక్త, తుహినబిందులు బొటబొట మహిని గురియఁ
బుడమి కలయంపి చల్లిన పొలుపు మీఱె, నధికసంప్రీతి మా మదులందుఁ జేరె.
- గీ. అపుడు కనుగొంటి మొక్కట నమృతకల్ప, సలిలపూర్ణంబు, శైవాల సంవృతంబు
భాసురోత్ఫుల్ల పద్మవికాసితంబు, శ్రీకరంబగు నొక్క పద్మాకరంబు.
- క. అదె జనపద మిందుల నిం,పొదపఁగఁ దానంబులాడ్చి, యరుగతి నటఁ బో
వుదమని తలపోయుచు నందు దిగితి మొకరేవుఁజేరి తోడనె యచటన్.
- చ. “మఱదల ! యేమె, నాదుపయి, మక్కువఁదప్పితి, కానరా” వనన్
ధరుణియొకరు చిగఁగవునన్, ‘సరిలే సరసంబు లింక, నీ

The Garden of the Gods

The Garden of the Gods

The Garden of the Gods

హైదరాబాద్ లోని బాగ్‌చాన్

హైదరాబాద్ లోని బాగ్‌చాన్ ఈ ప్రాంతంలోని గల ప్రధాన నిర్మాణాలు

పొరుగున నెవ్వరేని వినిపోదురు సు' మ్మని పల్కులాడు చె
వ్వరొ చనుదెంచి రివ్వ రట భాండములక గయిబూని నీటికై.

- క. జనముల సందడియను గ్రమమున వృద్ధిం జెందుచుంటు, బూర్వాశను చె
ల్లనిరేఖలు దోచుట నంతనె తటమునుజేరి, పోవఁ దరలితి మపుడే.
- నీ. హుంకారరవసమాయు క్తమై చను కమ్మపడుచుల మేటి సువ్వాలపాట
కంకణ రుణరుణత్కారసమ్మిళితహా, చిలికెడునట్టి మజ్జిగెల రవళి
వత్సంబు లిడెడి యంబారవంబులకు మా,ర్వలుకుధేనువుల యంబారవంబు
పోరువెట్టెడి చిన్నిబుడుతల లాలింప, సుదతు లొక్కటఁ బాడు జోలపాట
- గీ. మొనసి యొకరీతి నాకాశమునకు నంటఁ, గర్జరంధ్రంబులందు వేడ్కలు జనించె
గోకిలాహములనంటి కూయనట్టి, బాలబృందంబు మా కంటఁబడియె నొకట.
- గీ. అపుడు, 'సరిగదమానని' యనుచు నొకట, విధివిరామములేక నాపీఠుఁ డొకండు
చేరి పూరింట కర్ణకతోరముగను, పాడఁగాఁజొచ్చె సన్నాయిపాట నంత.
- నీ. ముతకదోవతులను మోకాల్చిపైగట్టి, బట్టపాగలనెత్తి జుట్టువారు
యింజను ధూపంబునేని క్రిందొనరించు, చుట్టపీకెల నోటఁ బట్టువారు
కిట్టుచెప్పలఁ గాలఁ గీలించి తమ చిన్ని,బొట్టలఁ జంకలఁ బెట్టువారు
మాటమాటకు బూతుమాటల జోడించి, చుట్టాలతో సోదీ బెట్టువారు
- గీ. 'ఎవరయా మీర లెందుల కేగువార', లనుచు మమ్ములఁ బ్రశ్నించునట్టివారు
కన్నులార్పక మముఁ జూచుచున్నవారు, కానవచ్చిరి పెక్కు రక్కాలమందు.

* * * * *

- గీ. అంత సూర్యోదయంబొట నతిరయమునఁ, దజ్జనపదంబునందు బాంధవగృహంబు
జేరి యచ్చట విందుల నారగించి, మరలితిమి యంత వచ్చినమార్గముననె.

పద్మనాభక విక్రమ నాటక విమర్శనము

శ్రీరంగము పోషేశ్వరశాస్త్రి గారు

ఈ నాటకమును రచించినవారు ప్రస్తుతము బ్రహ్మపురవాసు లగు బ్ర. శ్రీ. భాగవతుల నృసింహశర్మగారు. ఆంధ్ర దేశం బునందఁ బ్రసిద్ధి కెక్కిన బొబ్బిలియుద్ధమును గూర్చి రచింపబడిన దీనాటకము. 'ప్రతిజ్ఞా విజయరామరాజీయ'మని దీనికింకొక నామ మిఁబడినది. ఇందు విజయనగరరాజ్యాధిపతి యగు విజయరామభూపాలుని రాజనీతిగూర్చియు, నాతని ప్రతిజ్ఞనుగూర్చియు, మొదటి మూఁడంకములయందును బొబ్బిలి పద్మనాభ కవీరుల రణవిక్రమముగూర్చియు విశేష ముగ వ్రాయఁబడుటచే రెండుపేర్లును నన్వ ర్థము లగుచున్నవి. ఆధునికభారతయుద్ధముం బోలిన బొబ్బిలియుద్ధమునందు బొబ్బిలివీరులు ప్రకటించిన ధైర్యశౌర్య పరాక్రమంబులు వర్ణించుటకు వీలులేదని చరిత్రకారుల యను శాసనము. ఈ గ్రంథకర్తగా రిదివఱ క్కాంధ్ర జనుల కవరిచితులు గారు. "విజయవిజయము లేక కర్మవిక్రమము" అను రూపకమును రచించినవారే.

ఈ సందర్భమునం దాంధ్రనాటక ములఁ గూర్చి కొంత వ్రాయవలసి యున్నది. సంస్కృతంబునం దతిపాదినకాలంబునుండియు

నాటకరచనము కలదు. అందు రూపకభేద ములు పది. అవి మధ్య నుష్పత్తి నవి. వ్యాయో గములు, భాణము, సమవాకారములు, డిమ ములు మొదలగునవి సంస్కృతంబునం దసం ఖ్యాతములుగా నున్నవి. అవి యన్నియు ధనంజయ విరచితమయిన దశరూపంబున లక్షణీకృతములయినవి. ఆంధ్రభాషయందు నరసభూపాలీయకర్తయగు మూర్తికవి కాల మునకు నాటకములు లేవు. కావుననే నాటక ప్రకరణము నతఁడు ప్రతాపరుద్రీయాను సరణమునందు విడిచెను. కొందఱు నాటకములు పందొమ్మిదవ శతాబ్దపు టుత్తరభాగంబుననే రచింపఁ బడినవనియు, సంతకుఁ బూర్వము తెలుఁగున నాటకములు లేవనియు భ్రమపడు చున్నారు. ఇది చిన్నయసూరిగారికిఁ బూర్వము వచనగ్రంథములు లేవను సూహం టిదే. చిన్నయసూరిగారికి రెండువందల యేండ్లకు ముందే సంజరాజు రచించిన హాలాస్య మాహాత్మ్యము, చేమకూర వేంకటాచార్యుల విజయవిలాస, సారంగధరచరిత్రము లంకితముగాఁ గొన్న రఘునాథభూపాలుని కృతియగు వాల్మీ కీచరిత్రము, మొదలగు గ్రంథములు బయల్పడినవి. అట్లనే తంజాపురపు సన్వతిపుస్తక

భాంజాగారమునందుఁ బూర్వులు రచించిన నాటకము లనేకములు గలవు. పూర్వ్య లనఁగా నూతేంద్రకుఁబూర్వులు. ఆంధ్ర శబ్దచింతామణి వ్యాఖ్యానమును రచించిన బాలసరస్వతి రంగ కౌముదియనెడు నాటకమును రచించినట్లు రాఘవయాదవ పాండవీయంబునందుఁ జెప్పి యున్నాఁడుగాని, యీనాటక మాంధ్రనాటకమో, గీర్వాణభాషానాటకమో తెలియదు. శ్రేష్ఠకావ్యస్థపయగు పింగళిసూరన్న తన ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నమునందు నాటకములఁ గూర్చి ప్రస్తావించియున్నాఁడు. నాటకము రీతినే తన గ్రంథమునందుఁ బాత్రపోషణ మొనరించియున్నాఁడు. ఇట్లు నాటకము లాంధ్రంబునకుఁ గ్రొత్తలుకావు. అయినను పూర్వనాటకము లెవ్వీ యును ముద్రింపబడలేదు. సుమారేబది యేండ్లనుండి యాంధ్రమున నాటకరచన ప్రబలియున్నది. సంస్కృతంబునం దింకొక విశేషముకలదు. అందు విషాదాంత నాటకములుగాని, చారిత్రక విషయనాటకములు (మద్రాసరాక్షసనాటకము విశాఖదత్త కృతము తప్ప) గాని లేవు. ఆంగ్ల భాషాసంపర్కంబున నియ్యవి యాంధ్ర భాష కబ్బినవి. అట్టి చారిత్రక నాటకములలో మన బాబ్బిలి యుద్ధ విషయ సంబంధనాటకము లనేకులు తెలుగున రచించిరి. అందుఁ 'బ్రతిజ్ఞావిజయరామరాజీయ' మొకటి. ఈనాటకమున విజయరామరాజు రాజనీతి ప్రయోగము, తదనుగుణచర్యలు, పద్మనాయకవిరు్ధ రణసంరంభము మొదలగు విషయములు మిక్కిలి మెలఁకువతోఁ బాత్రల యా

చిత్రానుగుణముగా వ్యక్తీకరింపబడినవి. రాజనీతి యెట్లుండవలెనో గ్రంథకర్తచెప్పిన పద్యములలో రెండిట నుదాహరించెదను :—

గీ. నిద్దరం జెందియుండియు నిద్రలేని విధము, చూచియుం జూడని విధము, కోపముండియున్ లేని విధము నృపోత్తముండు చారనేత్తుండై శతకర్ణుండై రహించు.

గీ. అల్పమగు నంశ మత్యంత మధిక మనుచుఁ బరుషకార్యంబునం గార్యముల నొనర్చి మెలఁకువంబూని వర్తింపవలయునృపుండు కోర్కెల్లీడేఱుఁ గాలానుకూలముగను.

ఇట్లు బ్రాహ్మబుచ్చన్నచేతఁ దొలుత రాజనీతిఁ జెప్పించి యున్నాఁడు.

మొమవారు శూరత్వమున నీక్రిందిపద్యమున విజయరాముని గుండెలు తల్లడిల్లనట్లు వర్ణించియున్నాఁడు :—

సీ. ఒక్కదూఁకున నేనఁజక్కాడు నుక్కరి మిరియాల సీతన్న మురువెఱింగి

కొండపిండుల నెల్ల గుండపిండిగఁ జేయు

చెలికాని మెకన్న బుమెఱింగి

బ్రహ్మాండభాండంబు బ్రద్దుఁ గావించు

వెంగళరాయనీ వెర వెఱింగి

ముజ్జగంబులనొక్క పజ్జస్రక్కగచేయు

ధర్మరాయనిబాహు దర్పమెఱింగి

గీ. బలుని బాబ్బిలి బెబ్బలిం బలుక నేల?

ఒడలుగలవాడెవఁడు దాడివెడలఁగలఁడు

దురభిమానంబునం బోరఁ దొడరఁ జనునె

విజయరామభూపాలకా! వినుము వాడు.

స్వభావమే లోకమునకు నీతిధర్మము
సద్గురువయి బోధించుటను గ్రంథకర్త యిట్లు
చక్కగఁ జెప్పించియున్నాఁడు:—

సీ. తుంగతరంగసందోహంబుఁ గల్గియు
మేరఁదప్పక యబ్ధి మెలఁగుచుండుఁ
దక్షిఁ దప్పకుండఁగఁ దరఁశియు: జున్మాడు
గగనభాగమునందుఁ గ్రాలుచుండు
పూన్చిన హయముల పోలిక నొకరితఁ
బంచభూతంబులు వఱలుచుండుఁ
గాలానుకూలంబుగా జగచ్చక్రంబు
పరివర్తనంబులఁ బడయుచుండుఁ

గీ. గ్రమముమీఱక నిర్దిష్ట కాలమునకు
గ్రహములు సతంబు మెలఁగుచుఁ గ్రాలు
చుండుఁ, బ్రకృతి యంతయు ధర్మంబుఁ
బట్టియుండు, ధర్మమే పాలనముఁ జేయు
ధరణిస్థె.

షష్ఠాంకమునందుఁ గల కరుణారసప్ర
యోగమునకు: బాహ్యము సహితము కరఁగి
పోవలసినదే. రంగారాయఁడు కుమారు నెత్తి
కొని యేడ్చుట, మల్లమ్మ దేవ్యాదు లగ్ని
హోత్రమునం బడి మడియటయను రెండు
స్థలంబులఁ గ్రమముగఁ గరుణారసమును, బీభ
త్సరసమిశితకరుణారసంబును నన్వయించును.
ఈయంకమునందుండి వైరసంబుల నిరూపించు
టకు రెండుపద్యముల నుదాహరించెదను.

చ. పుడమిని బేదపాటునకుఁ బ్రేక్షింపజేసి
యించియున్న యీ, యిడుమలు లేక.
వర్జియి యెచ్చటనైనమెలంగికాలమున్,
గడపఁగ నోడియుందువు నుఖంబులఁ

జెందుచు నాదుపాపపుం, గడుపున నేల
పుట్టితివి య్రోపతులెల్లఁ గొడ్డువోయిరే!
ఇచ్చటఁ గరుణారసనిరూపణమును,

చ. భగభగ మంచు నొక్క మొగి జ్వాలలు
మంటికి మింటి కేకమై, యెగయుటఁ జూడ
భీకరపు మృత్యువు జిహ్వలంబుఁ జేప్పఁ
గాఁ దగవె? నరాధముండయినఁ దాళు
నె? చూచినయంత గుండియల్, వ్రగు
లకయుండునే? పరశురామున కియ్యవి
ప్రీతిఁ గొల్పునే?

ఇయ్యెడ బీభత్సమిశిత కరుణారసమును గలవు.
రంగారాయఁడు ధీరోదాత్తుండుగదా,
తనకుమారునిజూచి యేడ్చుట యేమి సమీ
చీనముగా నున్నదని కొందఱు సందేహింప
వచ్చును. ఇందుకు సమాధానము:—

యద్ధభూమియందుఁ బరుల నెదురించుచో
ధైర్యము కొఱతఁ బొందకుండ నుండవచ్చును
గాని నిర్భాగ్యులయిన తనపుత్రుని, భార్యను
జూచినచో నెట్టిధీరునకైనను విచారముప
చ్చుట ప్రకృతి. రసనిరూపణమొనర్చుచో
స్వభావమును వీనరఁబుచ్చుట రసభంగము.
సంస్కృతంబునందేమి, తెలుఁగుననేమి దీనిం
గూర్చి లక్ష్యలక్షణము లనేకములు గలవు
గాని గ్రంథవిస్తరభీతిచే నాచర్చ యిట విన
ర్జింపఁబడినది.

ఈనాటకమునం దేపాత్ర కుచితమయిన
భాష యాపాత్ర కుపయోగింపఁ బడినది.
హైదరుజుగు మొదలగు మేచ్చపాత్రలు మా
టలాడుచున్నప్పుడు హాస్యరస మక్కడక్కడ

తొంగితొంగిచూచును. కొందఱి టిట్టి భాషలుఁ బ్రయోగింపఁ గూడదని యందులు గాని, యట్లు ప్రయోగించుటవలన నాటకమునకుఁ గొంత విలాసమును గలిగించి, నాటకప్రయోగమును దర్శించువారికి సంతసమును గలిగించును.

సందలికవిత్వము పేశలమయి శ్రావ్యముగ నున్నది. గద్యమువలెనే పద్యములు యదృచ్ఛముగా వాడఁబడినవి. సార్వజనసీమ గునట్లు పద్యములు సులభశైలియందే వ్రాయఁబడినవి. సంస్కృతాంధ్రము లలవోకగాఁ బ్రయుక్తము లయినవి. తన కవితను గూర్చి గ్రంథకర్త యిట్లు చెప్పించియున్నాడు :—

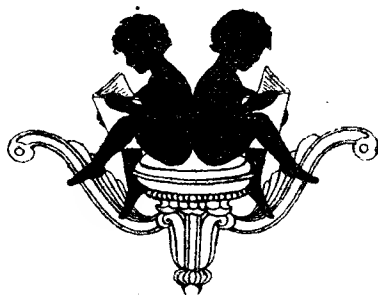
చ. జలజల పూవుఁ దేనియలు చిప్పిలు చొప్పున
ముద్దులొల్కునున్, బలుకులఁ జొన్ని
కావ్య మనవద్యముఁ జేసినఁ జాల
తెన్నకా, వలసిన సంస్కృతముఁ జొను
పందగు నెయ్యముఁ దోచుపట్లము,
ల్కులవలెనుండు వాఁడిపలుకుల్ చొనుపం
దగ దెట్టివానికిన్.

సూత్రధారునిచే బైపద్యము కవితాన్వయభావమునుగూర్చి చెప్పించినను ఈనాటక

కవిత్వమున కన్వయించును. రంగప్రయోగము సీనాటకము తెన్నగ నుపచరించును. ఈప్రదేశముల (అనఁగా గంజాము, విశాఖపట్టణపు జిల్లాలయందు ఈనాటకమును నాట్యమాడుచుండఁగఁ జూచినవా రనేకులు “బాగుబాగు”ని శ్లాఘించిరి. ఈవిషయము నేను స్వయముగఁ గనుగొంటిని. ఈనాటకమునందుఁ బాపారాయనిగూర్చి యేమియులేదనిగొందఱు సం దేహింపవచ్చును. నన్ననేకులు దీనిని గూర్చి ప్రశ్నించిరి. వారి కీరీతి సమాధానము చెప్పితిని.

బొబ్బిలియద్ధము ప్రారంభము కాకమునుపే పాపారాయఁడు రాజాముకోటకుఁ బంపఁబడెను. అతఁడు ఆర్థమంతయు నయిన తర్వాతఁగాని బొబ్బిలికి రాలేకపోయెను. అందఱు చచ్చిన యనంతరము వచ్చి విజయరామునిఁ జంపి తనవఁగఁ దీర్చుకొనెను. అందుచే నాటకమునందుఁ బాపారాయనికిఁ దావిచ్చుట కెడములేదు.

ఈనాటకము మిగిలిన జిల్లాలయందుఁ గూడ ప్రయోగింపఁ బడుటకు నెంతయో యనుకూలముగ నుండును.

సే వ్య సే వ కో ప దేశ ము

(క్షేమేంద్రుని సంస్కృతకృతికిఁ జెనుఁగు)

శ్రీ రాజా వాసిరెడ్డి దుర్గా సదాశివేశ్వర ప్రసాద బహద్దరు గారు

తముజరుపును దాస్యంబు ప్రతమువలెనె, ఎల్లచో జీవితవివాశ మెన్నుకొనును
ద్వారపాలకుల్ పొమ్మని తఱిమి తన్ని, నను జనఁడు యాచకుండు వినష్టగుణుఁడు.

గీ. తీవ్రమగు విషయేచ్ఛను దిగనడంచి, తోషపోషహా కుశల మంక్షకొనుమనుచు,
కడఁగి సుఖసేవకై యాత్మనడిగికొనఁగ, నదియె సమకూర్చునరులకు సఖిసుఖము

గీ. చలికిఁ జీకటి కెండవానలకు దైన్యమునకుఁ జింతకుఁ దను పెల్ల ముద్దగాఁగ,
సౌఖ్యమోహంబుగొని మూర్ఖజనుడు, నేవఁ, జేయు దుఃఖసహస్రంబుఁ జెందుచుండి.

ఉ. పోవుచు వచ్చుచుఁ గడవిపుచ్చితి నాళుల నెన్నినాళ్ల కా
భూవిభుఁ జూడఁగా నదను పుట్టకపోయె నటంచు దుఃఖభా
రావిలచిత్తుండై వగపులందుచు భృత్యుఁడ జీర్ణ దేహుండై
పోవునుగాని వానిమది బంగెడు తృష్ణ తీయింప దింతయుఁ.

చ. పిలువనిపేరటమ్ముగఁ బ్రవేశముగాంచుచు బట్టుగాని ప
ట్టుల వెలుఁగొందు దివ్వియయటుల్ చెడఁగొట్టుచు నేకతంబుఁ
వలువకులోపలంబడి యవస్థఘటించెడు నీగమాఙ్కిఁగఁ
దలఁపడు భృత్యుఁ డేవిభునిదగ్గఱనేనియు గర్హ్యుడే కదా!

గీ. కనులనులుకించు బొగవోలె గానఁబడుచు, చాటుగాథలఁ జెవులకు జ్వరముఁగూర్చు
ఎడప కడుగడ్డునకుఁ గాలఁబడుచు ముల్లు, వలెను దుస్సేవకుఁడు విభు నలఁచుచుండు.

గీ. ఒకఁడు దివిజూచు జూచు నింకొకఁడు భువిని, ఒకఁడు నిర్జనార్థియు మఱియొకఁడుగాథ
సక్తుఁ డిట్లుండఁగా నెట్లు సాగఁగలరు, నేవ్రుండొకఁడై మతొక్కఁడు నేవకుఁడయి.

చ. కడఁగినరూపుండైన శనిగాని విధంబున వెంబడించుచుఁ
జెడుగులుగూర్చుచుఁ హితముఁజెర్చుచు వృత్తికనిశ్చలుండునై
కడుముద మూనుచో నడుమ గడ్డయుఁబోలె నకాలపాతియై
యొడయని కెంతయేని యవయోగముఁ గూర్చు గుసేవకుండిలఁ.

గీ. త్రోపు వడియును బోడు తీవ్రోపరోధ, పరిచితుఁడు జడభృత్యుండు ప్రభునిదయకుఁ
బాత్రతను గాంచఁ బలుపాట్లు పడుచునుండు, నదియె ప్రభుకోపకారణమగు తెలుఁగఁడు.

పువ్వమానము]

నే వ్య నే వ కో ప దే శ ము

గీ. ఆస్సురుసురంచు నిట్టూర్పు లాప్పుకొనుచు, దనసమాగమన ప్రయాసను దెలుపుచు,
యాచకుఁ డతిప్ర వేశదోషాచరణుఁడు, రిత్తగులును మార్గణ రీతిదోఁడు.

ఉ. శ్రీమణి చంద్రధేనుహయ సింధురబంధుర సంఘదున్నతిన్
నేమముగన్న రాజకులసింధువుఁ గన్గొనిఁ యీశ్వరత్వమున్
బ్రాముకొనందలంచి మతిమాలినభృత్యుఁడు స్వీకరించెడున్
భూమిఁ సేవనంబనెడు భూరిమహోజ్జ్వల కాలకూటమున్.

గీ. “విడుము విడుమోయి పాంథుఁడా విలుగవంగఁ, గాచినరసాలమిదిగాదు ఖదిరమ చుమి
నిష్కలం”బని యితరులనిననుగూడ, నాశచే దుష్ప్రభుని విడనాడఁ డర్థి.

ఉ. మాలతెఱంగునకమరల మార్దవమందదు వాడువాఱినక
ప్రీలిన నింక సంధిలదు వేర్పడిపోవును గాజుమాడ్కిగాఁ
జాలని బీదయింటి దివె చాడ్పున వైస్యపు టూర్పుగాడ్పులక
గులును సేవహాసాస్యమయి, కుత్సితసేవ పొసంగఁ ద్రోచినక.

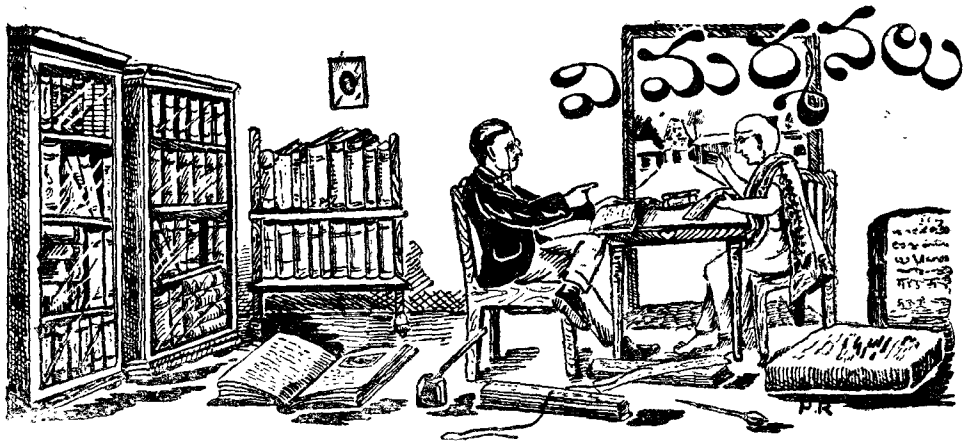
సీ. మ్రోయఁగాఁ దలుపులుద్రోయుటచేతను, నత్యంతమును గుపితాత్ములగుచు
నెత్తిపై నెడనెడమొత్తుచుఁ దలుపులు, దెఱవకు పొమ్మంచుఁ దీవరించి
ద్వారపాలకులు దుర్వార బాహుబలుల్ ని, నారించఁగాఁ జింతవంతఁ జివికి
చీకాకుఁజెంది కుబ్జభూతుఁడై వారి, కాళ్ల సందుననుండి యల్లనల్ల.

గీ. లోనికిం జొరఁబాటి కాలానకుండ, నిలిచి వాయె త్తకుండఁ దా వెలికివచ్చు
వారలను రాజదర్శనా వసరమడుగు, నయ్యయో! యాచకున కెన్నియటతటములు.

ఉ. ఎవ్వఁడ వేఁగె దెచ్చటికి? భృత్యుఁడ నే, నృపదర్శనార్థమై;
క్రవ్వెడులూభమేమి యట? కల్లును దన్నులు తాపు; లయ్యె! యా
నొవ్వికి మన్నుబూసెదె? కనుంగొనరాదట మాదుత్రొక్కిడిక
దువ్వయఁ; జాలు నాసఖుఁడ! దుష్ప్రభుఁడా! పదివేలదండముల్!

మ. ముకుద్రాడు దలపించునట్టిదయి వెక్మోహంపు వైస్యంపుఁ దా
నకమై సేవకతాశ్రమమ్ము కడుఁజింతంగూర్చుగా విత్తలే
శక్యతాపేక్షను సైచెడుకమనుజుఁ డెంచక రత్నముక్తాదిల
బ్ధికి యాదోబడబాగ్నిభీకరము నబ్ధిన్ జొచ్చు టిట్లేకదా!

ఉ. ఊరకరాకపోకల సముద్యతుఁడై వెతలందు, మందిర
ద్వారముఁజూచుచున్ నిలుచు, దా భటపాళినిరస్యమానుఁడై
ఘోరపుయత్నమున్ జలిపి కొండాక లోఁజని దూషితుండగున్
పేరిమిదక్కి కుక్కవలె బెన్నెత లందుఁ గుసేవకుం డిలక.

వైదికధర్మచరిత్రము

ఈ చరిత్రగ్రంథము శ్రీశ్రీశ్రీ పరమహంసపరి వ్రాజకాచార్యవర్య శ్రీ కళ్యాణానంద భారతీమాంతాచార్యస్వామి విరచితమై 'స్వధర్మప్రకాశిని' లోఁ బ్రకటింపఁబడి బ్రహ్మశ్రీ కనుపర్తి మార్కండేయశర్మగారిచే బునర్ముద్రితము కాఁబడిన యీచిన్నసౌత్రము గ్రంథప్రకాశకులచే మాకుఁబంపఁబడినది. నెల ౪ అణాలు మాత్రమే.

వైదికధర్మమున గూర్చి శ్రీహ్వయలవాటికి గల యభిప్రాయములను దలిపెడు నిట్టి చిన్నసౌత్రమునకు వైదికధర్మచరిత్రమని పెద్దపేరుపెట్టుట సమంజసముగ గన్పట్టదు. "ఇట్టి వైదికధర్మమార్యావర్తమున నెప్పుడు ప్రప్రథమమున బయలుపెడలెనను విషయము నూహింప యత్నించుట నాకసముయొక్క మేరను నెదురయత్నించుటయ" అనుటచేతను, 'వైదికధర్మమునకు మూలకారణంబగు వేదరాశియొక్క కాలమును నిర్ణయించుట దుర్బలమే. ఏలయన ఈవేదరాశి పరమేశ్వరునిచే సృష్ట్యాదియందు మానవకోటికి నీయఁబడె ననుచుచు మొక్కటిదక్క జేకొండుచుచు మార్యావర్తము నలంకరించు గ్రంథరాజములందుగాని వేదములందుగాని యెచ్చటను గానరాదు.' అనుటచేతను, వీరు కాలమును గ్రంథనిదర్శనములచే లెక్కించుటకు నవకాశము నొసంగని కాలమనియు, గ్రంథనిదర్శనములచే లెక్కించుట కవకాశము నొసంగకాలమనియు రెండువిభాగములను జేసి 'మొదటిదానిని కృత, (లేత, ద్వాపరములనియెడు మూడవస్థలగును, రెండవదానిని (శ్రీకృష్ణావతార, శంకరావతార, విద్యారణ్యావతార) కాలములనియెడు

మూడవస్థలగును విభాగించి యీ యాఱుకాలములలో వైదికధర్మ మెట్టిసితిగతుల నందెనో యద్దాని నూహించెదము' అనుటచేతన, ఇందు వైదికచరిత్రము లేదనియును వీరు వ్రాసినది వీరియూహలే యనియును వీరి వాక్యములే స్పష్టముగాఁ దెలుపుచున్నవి. మరియు నీచిన్నసౌత్రమున వీరు వైదికధర్మములని తలంచినవైదికధర్మములలో మానుషాత్మముత్వీసములు శ్రుతిస్మృతి పురాణేతిహాసములలోఁ జెప్పఁబడినవానికి భిన్నములై యున్నవనికాని, భిన్నాభిప్రాయములు గలవనికాని చెప్పదగును. వర్ణాశ్రమధర్మములయొక్క చరిత్రమే యిందు సక్రమముగా వక్కాణింపఁబడి యుండలేదు. ఈగ్రంథము కావలసినవాని క. మార్కండేయశర్మగారు బృందావనం, కీల్ పాకుపోట్టు, మదరాసు, అని వ్రాసికొన్న బడయఁగలరు.

చి. వీ.

* * *

పాండవ గీతలు

ఆంధ్రటికాతాత్పర్య పద్య సమన్వితములు. డిమ్మి ౬౮ పుటలు. నెల రు ౦-౮-౦. విలాసము:— బ్రహ్మశ్రీ కనుపర్తి మార్కండేయశర్మగారు, 'బృందావనము' కీల్ పాకు, మదరాసు.

విష్ణుభక్తి త్రిపాదకములగు స్తోత్రరాజములలో నెన్నఁదగిన దీగ్రంథము. ఇందలిష్లోకములు రసవంతములై సులభముగ మానవులను భక్తిమార్గమునకుఁ ద్రిప్పఁజాలినవి. సంసారదావానలసంతప్తుల కమృతపుఁ జినుకులై యాహ్లాదమును గూర్చునవి. అనుదినమును బాఠకాలమునఁ బఠింపఁదగినవి. ఈ గీత లనుదినము విద్యానగర రాజులగు శ్రీ కృష్ణదేవరాయలు మొదలగువారును, చోళ

పాండ్య దేశముల నేలిన యాంధ్రరాజులును, నుపశాలమున బరించుచుండిరిని 'రాయవాచకము'నను (ఆంధ్ర సాహిత్యపరిషత్తుకటిము) 'తంజావూరి యాంధ్రరాజుల చరిత్రము'నందునుగలదు. ఇంతకుండు నీగీతలకుఁ బ్రాచీన కాలమునుండిగల ప్రాశస్త్యమును వేటుగఁ జెప్ప నక్కరలేదు. ఇది యనేక కర్తృకగ్రంథములనుండి వైష్ణవభక్తి ప్రతిపాదకములగు శ్లోకముల నేర్పి పూర్వినపూర్వుగాఁ దోచుచున్నదిగాని యేకకర్తృకముగాఁ దోచుదు. ఇందలి యొక్కొక్క శ్లోకమును, పాండవులు, కారవులు మొదలగు రాజులు, మహర్షులు, దేవతలు మొదలగు వారలలో నొక్కొక్కరు విష్ణునుహిమకుఁ గొనిచూడుచుఁ జెప్పినట్లున్నది.

ఇందలి పద్యములను ముం శ్రీవాది కస్తూరి రంగకవి తెలిగించినాడు. ఇతని తండ్రి నెంకట్రావు. ఈవిషయమును గ్రంథకర్త యిట్లు చెప్పికొన్నాడు. చ. పటుతర వాగ్వలాసమునఁ బాండవగీతలు సంస్కృతోక్తినున్నటలు దెనుంగబాస వెలయంగ రచించితి మంబ్రవాది వేంకటపతి కుర్మినందనుడఁ గన్పరిరంగ కవిం గవేరజాతలమున రంగనాథుఁడగు దానవ నైరికి నర్పణంబుగన్.

ఈకవి యేకాలపువాఁడో ఎక్కడివాఁడో తెలియరాకపోవు టాంధ్రవాఁడై యచరిత్రమునకుఁ గొంత కొఱుంతయే. ఇతని కవిత్వము ధారాశుద్ధిగ్ధి రసవంతముగ నున్నది. చాలవఱ కీకవి శ్లోకములయందలి భావములను స్వతంత్రించి పెంచి సుగ్రాహ్యముగనుండు నటులు దెలిగించినాడు, చూడుడు:—

శ్లో. సకృన్నారాయణేష్కృత్వా, పుమాన్ కల్ప శతత్రయమ్; గం గది సర్వతీర్థేషు స్నాతో భవతిపుత్రక! మ. వినుమీ! పుత్రక! నాదు వాక్యము మనోహిధిక్ దృఢంబైన భక్తిని నారాయణానామ మొక్కపరి పత్నేమానవుండున్నటన్, సునుండై కల్పశతత్రయంబు మహిలో గంగాది పుణ్యాపగాంబునిమజ్జం బొనరించునట్టి ఫలముం బొందు న్యహాభ్యున్నతిక.

శ్లో. ఏవం బ్రహ్మసయో దేవాః, ఋషయశ్చ త్రైలోధనాః; కీర్తయంతి సురశ్రేష్ఠం, దేవం నారాయణం ప్రభుమ్.

మ. వనజాతోద్భవముఖ్యులైన విబుధవ్రాతంబులుక సత్తపో, ధనులై మించిన మానివర్యులును మోదంబొప్పుఁ గోలాహల ధ్వనితోఁ జేతులుమోడ్చి కీల్కాల్పి దేవశ్రేష్ఠ! నాయనా! యనయం గీర్తన నేసి మ్రొక్కుదురు నిత్యంబు నృనోజ్ఞాకృతిన.

శ్లో. ఇదం శరీరం శతసంధిజర్మరం, పతత్యవశ్యం పరిణామదుర్లభమ్; కిమామగం పశ్యసి మాధా! దుర్మతే! నిరామయం కృష్ణరసాయనం పిబ.

ఉ. నమ్మగరారు లేదు పరిణామ మయో శతసంధిజర్మరం, బెమ్మెయిజూచినం బడుటయే సహజం బిటువంటి దీ శరీరమున కొక్కచుందదె నిరామయ విష్ణురసాయనంబు పానమొనరింపు దుర్మతి! ఘనమృగు జాడ్యము మాను నిత్యమున్.

ఇట్లే యిందలి శ్లోకములు పద్యములు నొండొంటిని మిగిలి పాతకజనహృదయశ్రేత్రముల విష్ణుభక్తి బీజముల నాటుకొనఁజేయుననిన సతితయోక్తికాసేరడు. ఇతని కవిత్వమునఁ గావచిత్యముగ స్థాలిత్యములు చూపట్టుచున్నవి కాని భక్తిప్రధాన మగు నీ గ్రంథమున కది యొక లోటు కాజాలదు.

ఈ పాండవగీతలను బెక్కుమాతృకలతో సరిచూచి, పాతభేదములను, అధికసాతములను సమకూర్చి శ్లోకములకుఁ బ్రతిపదార్థమును దాత్పర్యమును వ్రాసి మిక్కిలి సుగమముగావించిన బ్రహ్మశ్రీ కనుపత్రి మార్కండేయశర్మగా రాంధ్రలోకమునకుఁ జిరపరిచితులు. ఈగ్రంథసంపాదనమున వీరిపరిశ్రమ వేర్కొనఁదగినది. గ. సు.

* * *

పోతన వేమనలయుగము.

ఈయాంధ్రవ్యాసము శ్రీయుత దిగవల్లి వేంకటశివరావు బి. ఏ. బి. ఎల్. గారిచే రచియింపఁబడి యెన్నపురి రాజధానికళాశాలవారి 1922 సంవత్సరపు పవోర్ అందు మోర్ హెడ్డు బహుమానము (రు 100 లు) గొందినది. వీరు పోతనకాలమునుగూర్చికాని వేమనకాలమునుగూర్చికానినిర్ధారింపకయే వీరుభయము సమకాలికులన్నభావముతో నీవ్యాసమును రచియించియున్నారగాని వీరు సమ

కాలికు లగదురోకారో యింకను స్థిరపడలేదు. ఇంతియ కాక 'వేమనపద్యము' లన్న పుస్తకము నేని వేమనపద్యములో నేని కావో యింతవఱకును విమర్శకులు పద్యములను వివరించి నిర్ధారించలేదు. సంవత్సరములు గడచినకొలది, ముద్రణములు పెరిగినకొలది వేమనపద్యములయొక్క సంఖ్యయుఁ బెరిగెనుచున్నది. నిశ్చయముగాఁ గొన్ని పద్యములు వేమనయోగిని కావని నిర్ణయించుటకు సాధనములు కలవుగాని లేకపోలేదు. ఇందుకు భాషాసమాజములవారుగాని, సాహిత్యపరిష్కర్తలవారుగాని పూనుకొన్నచో నీకార్యమును గొనసాగింపవచ్చును. అంతవఱకును, వేమనమతమును, ఇట్టిదని నిర్ధారించఁజాలము. అతనికాలము స్థిరపడినకాని పోతనకాలముతో మడిచెట్టి వలనుగదు. అయినను వేంకటేశ్వరావు గారు 'పెద్దలు పూజ్యులు నగు, ఈకాలపు పండితులు, తదితరపరిశోధకులు, నీవిషయములను చర్చించి, వివరించి నిర్ణయించువఱకును, ప్రస్తు

తము చేయఁబడిన సిద్ధాంతములను నమ్మి, పోతనయు, వేమనయు నిందుమించుగ నోకేకాలమున పదునైదవ శతాబ్దమున నుండిరని తలంచి ఆకాలమునాటి ఆంధ్రదేశపు రాజకీయస్థితియు, సాంఘికస్థితియు నెట్లులుండెనో, అవి పోతన వేమనల ప్రతులం దెంతవఱకు నాదర్శితములయ్యెనో పరిశీలించి కృత్రివిమర్శనమునను వత్త' మనివ్రాసియున్నారు. ఈ భావముతోనే యీ వ్యాసమును వ్రాసి తమయభిప్రాయములను తెలిసియున్నారు. తమ సరస్సులయిన యభిప్రాయములను, విమర్శలను తేటతెలుగు పదములతో సమకూర్చియుండుటచే నీవ్యాస మాంధ్రభాషావ్యాసంగియుఁ జేయఁగోరు విద్యార్థు క తత్వంతోపయుక్తముగా నుండఁగలదు. ఇందు ౬౪ పుటలుగలవు. వెల ౮ అణామాత్రమే. వలయువారు బెజవాడలోనున్న గ్రంథకర్తగారికి వ్రాసి కొనవలయును.

చి. వీ.

నిర్మలాత్మ

చింతలపూడి సీతారామయ్య గారు

మఱి హేమఘటితభూషణ వితానములలోఁ, దళుకు లీనుచు జీవకళలు దోచు శారీరసౌందర్య సౌకుమార్యములలో, వెలుంగు జూపుచు జీవకళలు దోచు వచనామృతరసప్రవాహవీచికలలో, దొలఁకి యాడుచు జీవకళలు దోచు కార్యసందోహసక్రమ విక్రమములలో, గలయఁ బ్రాకుచు జీవకళలు దోచు నాంతరంగికనైర్మల్యకాంతి యున్న, నన్నిటికి నెన్నఁగాఁ దగు వన్నె దోచు జీవితంబున కదియ సంజీవిఫలము, పడయుమా దీనిఁ బూన్కిమై భరతపుత్ర !

ఉ. శారదకౌముదీ రజతశైల మరాళసితాభ్ర చంద్ర నీ హార వియన్నదీ ఘనరసాబ్జపయోజలరాశికుండము క్తారమణీయకాంతు లొకగవ్వకుఁ గావె నిర్మలాత్మ వి స్ఫారసుఖద్యుతుల్ మెఱయుపట్టుల దీని నెఱుంగు టొప్పగున్.

గీ. నిఖిలమహిమాలవాలంబు నిర్మలాత్మ, నిఖిలశక్తినిధానంబు నిర్మలాత్మ
నిఖిలవస్తుస్వరూపంబు నిర్మలాత్మ, నిరతమానంద నిలయంబు నిర్మలాత్మ.

సాభిప్రాయ విశేషములు

కాంగ్రెసు మహాసభ

- సీ. సత్యహితాలాప చతురత యర్హంబు, సంతత సుజనపూజనము వలయు
విను శ్రోధసంరంభ విద్యేషములజేసి, మతి గలంగినను ధర్మంబు దప్ప
కుండంగ నడచు టత్యుత్తమసరణి య, ప్రియములయందును బ్రియములందు
వైస్యహర్షంబుల దగులక యన్నట్టి, కల్యాణవర్తన కాంక్ష లేన
తే. యెగు నేసినవారికి హితము నేత, యార్యజనములు గీర్తింతు రన్యదోష
కారి దనదోషమునఁ దాన కాలి పోవు, వేఱ వానికి గిడు గావింపనేల?

భా. ఆర. ఆ. ౫ ప. ౩౯.

బెల్లామునకును కాకినాడకును వైస్యక
స్థితియందు దూరమున్నను భావ
మునందు దూరములేదు. బెల్లాముకాంగ్రెసు
కాకినాడకాంగ్రెసును సకలవిభములను
బాహ్యస్వరూపమునందు సంస్కరింపజేసినది.
ఖద్దరుమహామంటపము ఖద్దరుకు టీరములు
సభాధిపతి క్వేతమందిరము ధ్వజారోహణము
విజయనగర నిర్మాణము బాహ్యస్వరూప
సామ్యత్వమును విశదముచేసినను అభ్యంతర
వ్యవహారములు వ్యక్తిత్వమును విశదము
చేసినవి. మహాత్ముని సభాధిపత్యము బెల్లాము
సభ కనిర్వచనీయమైన ప్రతిభను గలుగ
జేసినది. నాయకులందరును బెల్లామునకు
రెండుమూడు దినములకు బూర్వమే చేరి
యండిరి. మహాత్ముడు కార్యవిధానమును
నాయకులతో చర్చించి సంప్రతించి నిర్ణయిం
చెను. తదనంతరము వ్యవహారమునంతయును
విద్యుద్వేగముతో ముగించి కాంగ్రెసు వ్యవ
హారనిర్వహణమార్గమును భారతీయులకు విశే
షముచేసెను. మహాత్ముని సిద్ధప్రజ్ఞ, మంద
హాసము, విషయఛరిజ్ఞానము, సామ్యస్వభా
వము, సమయపాలనము, నిగ్రహానుగ్రహ
శీలము. పండిత పామరుల కాదర్శములుగ

నుండగలవు. మహాత్ముని ప్రతిష్ఠను విజయ
నగరమహాసభ సుస్థిరము చేసినది.

* * * *

సమయపాలనము

మహాత్ముని సందర్శనమునకు వేల
కొలది ప్రజలు వేచియుండిరి. నాయకులు
ప్రతీనిధులు నిరంతరము సంప్రతింపును
సంశయ విచ్ఛేదమును గోరుచుండిరి. విషయ
నిర్ధారణసభ మహాత్మునిలక్ష్యమును గోరు
చుండెను. వివిధసభలు మహాత్ముని సన్నిధిని
ప్రసంగములను నాకాంక్షించు చుండెను.
మహాత్ముడు ప్రొద్దున మూడవ యామముననే
లేచి రాత్రి రెండవ యామమువరకును బాటు
పడి సమయపాలనవిధానమును సంకల్పసామ
ర్థ్యమును విశదముచేసెను. పనిలేనివారికి విసు
గుదలగలుగు చుండునుగాని ప్రతిక్షణము పని
గల మహాత్మునకు విసుగుదల గనుపడలేదు.
విలక్షణములుగను బరిగణించబడెడి యల్ప
హారము స్వల్పకాయము కొపినధారణము
సాధువులందు సలక్షణముగను గనుపడును.
గౌరవమునకు లక్షణము ధర్మపాలనము
గాని దృఢకాయము భోజన సామర్థ్యము
వస్త్రాలంకరణము గాదని మహాత్ముని పని

త్రజీవితము ప్రత్యక్ష ప్రమాణముగ నున్నను వస్త్రాహార వ్యామోహము నాయకులను బాధించుట విచిత్రముగ నున్నది. వేకువనులేచి విశ్వకల్యాణమూర్తిని సంకీర్తనము చేసి ప్రసన్నవదనముతో గార్యముల నారంభించెడి మహాత్ముని సంకల్పసిద్ధి కాటంకములు గలుగజాలవు. ప్రజలును నాయకులును మహాత్మునివలె సమయనియమపాలనముచేసి ధర్మరాధకులైన కృతార్థులు గాగలరు.

* * * *

ఆత్మనిగ్రహణము

విజయనగరమునందు మహాత్ముడు ప్రత్యక్షము చేసిన విజయసాధనము సకలజనుల కనుష్ఠానయోగ్యమై సంతరణోపాయముగ నున్నది. విషయ నిర్ధారణ సభావేదికయందును మహాసభావేదికయందును మహాత్ముడు చూసిన యాత్మనిగ్రహము విస్మయమును గలుగజేయగలదు. మహాత్మునకు భేదాభిప్రాయములు కోపరాగావేశములను గలిగింపవు. ప్రతిపక్షులవాదమును శాంతముగను విని నాలుగువాక్యములతో తనవాదమును ముగించును. దీర్ఘప్రసంగములను జేయవలయుననెడి వ్యామోహము మచ్చునకైనను గనుపడదు. జ్ఞానసంపన్నులకు హాసము సహజాలంకారము. మహాత్ముని మాటలు ముక్తాఫలములవలె సస్పర్శములైనను మితసంభాషణ మనర్హతమై యనుష్ఠానయోగ్యమైనది. మహాత్ముడధ్యక్షకోపన్యాసమును ప్రతినిధులకు పూర్వదినముననే యందజేసి సభాకాలమును నుపన్యాసకాలముతో వ్యర్థము చేయలేదు. అంగిహిందీ భాషలందు సంభాషణమును నరగంట కాలములో ముగించి కార్యనిర్వహణ సాధన

మును విశదము చేసెను. ఉపన్యాసమునందు ముద్రితోపన్యాసమునందు లేనిసూతనాంశములను దెలిపి సభ్యులను రంజింపజేసెను. ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షులు గంగాధరరావు దేశపాండ్యగారును నుపన్యాసమును జదువుటను మాని హృదయంగమంబైన భావములతో భారత జాతీయ మహాసభకు స్వాగతం బొసంగెను. వాగ్వివాదములతో గాలహరణము చేసెడి దేశాభిమానులకు దేశపాండ్య మహాత్ముల యాచరణము వివేకోదయమును గలుగజేయునుగాత! ప్రజలు మండనఖండనములందు రాగద్వేషభావములను గనుపఱచకను విషయావగాహనమును మాత్రముచేసి ధర్మనిర్ణయభారమునందు స్వాతంత్ర్యమును గలుగజేయుదురు. మహాత్ముడు వ్యతిరేకభావములు గల సభ్యులకు వారి వాదసమర్థనమునకు సంపూర్ణావాకాశముల నొసంగియును నియమానురూపముగను సభావ్యవహారములను ముగింపగలిగెను. మహాత్ముని ఆత్మనిగ్రహము విజయనగరకాంగ్రెసును విజయవంతము చేసినవిధము దేశారాధకులకును నితరులకును మననారాధనయోగ్యముగ నున్నది.

* * * *

కాంగ్రెసు ప్రయోజనము

కాంగ్రెసు ప్రయోజనమును తీర్మానముల రూపముననగాకను క్రియారూపమునను నిర్ణయింపవలయును. అంతర్భేదములతోను వాదప్రతివాదములతోను నిండిన దేశమునందు కార్యముట నముదుష్కరము. రెండేండ్లనుండియును కలవరమునకు మాలమైన శాసనసభాసమన్య కాంగ్రెసు బలమును క్షీణింపజేసినది. నిరంకుశబలమును వృద్ధిచేసినది. దేశమునందు

సహసముపోయి అసహసము పెరిగినది. వివిధ సంఘములందును పక్షములందును పరస్పర విశ్వాసముపోయి అవిశ్వాసము పెచ్చు పెరిగినది. అవిశ్వాసవారతావరణమునం దే పక్షమునకు పనిజేయుటకు సైన్యము గలుగకున్నది.

స్వరాజ్యపక్ష శక్తిసామర్థ్యములు బహిష్కారపక్ష శక్తిసామర్థ్యములు పరస్పర రంధ్రాన్వేషణమునకును నిందావాదమునకును వినియోగపడినవి. హిందూమహమ్మదీయ విభేదములు బలీయములైనవి.

ఈ విషమపరిస్థితులందు దేశమునందన్ని పక్షములయందును మైత్రిని స్థాపించుట స్వరాజ్యప్రసానమునకు మూలసాధనమని మహాత్ముడు గ్రహించెను. మహాత్ముడు నమ్మినదానిని జేయుటకు దీక్షను బూనుకొనును గాని కాలహరణమును జేయుట కంగీకరింపడు. అసహాయోద్యమము నిరంకుశ ప్రభుత్వమును ప్రతిఘటించుట కేర్పడినను పరస్పర ప్రతిఘటనము సంప్రాప్తమైనది. కాంగ్రెసుసంఘములందును భిన్నపక్షములందును రాగద్వేషములు ప్రబలినవి. ఆక్షేపణలు ఎత్తిపోటులు నిరసనభావములు నిందారోపణలు ప్రబలి కార్యనిర్వహణమును దుర్లభము చేసినవి. అహమదాబాదునందు స్థాయిసంఘసమావేశమునందు వ్యక్తమైన వికలత్వము మహాత్మునకు సంయోగావసరమును తెలియచేసినది. ఈ యవసరమును వంగరాష్ట్ర నిర్బంధశాసనము మహాత్మునకు విస్పష్టము చేసినది. మహాత్ముడు నిరంకుశ ప్రభుత్వమును ప్రతిఘటించుటకును స్వరాజ్యమును నిర్వహించుటకును అనుభవించుటకును వివిధసంఘములకును వివిధపక్షములకును సంయోగముగావలయుననినిర్ణయించి కార్యనిధికి

బూనుకొనెను. కలకత్తాయందు స్వరాజ్యపక్షమునను దాసుగారును బహిష్కారవాదుల పక్షమునను గాంధీమహాత్ముడును నుభయపక్షముల సంయోగమునకును నోడంబడికను జేసెరి. ఆయొడంబడిక బొంబయందు గూడిన స్థాయి సంఘసమావేశము సమర్థించినది. బొంబయి సమావేశ మేకగ్రీసముగను వంగరాష్ట్ర నిర్బంధాయుధమును నిరసించినది. మహాత్ముడు విజయనగరమునందు కాంగ్రెసువేదికయందు తిరిగి సంయోగావసరమును సుస్యక్తము చేసెను. హిందూమహమ్మదీయ సంయోగము, అస్పృశ్యతా నివారణము, ఖద్దరు నిర్మాణము సంయోగమునకును స్వరాజ్యమునకును సాధనములు. మహాత్ముని విజయనగర సందేశ మీలత్వమును విస్పష్టము చేసినది.

* * * *

ఖద్దరు నిర్మాణము

ప్రపంచమునందు స్వయంపోషణ సంరక్షణ సామర్థ్యము స్వాతంత్ర్యచిహ్నముగ నున్నది. ముప్పదికోట్ల ప్రజలకు స్వయంపోషణ సంరక్షణ సామర్థ్యముండియును నిశ్చేష్టతను వహించి పారతంత్ర్యము ప్రబలినది. స్వయంపోషణమున కన్ని జాతులకును నన్నవస్త్రము లవసరములు. వస్త్రనిర్మాణ సాధనములు దేశమునందున్నను విదేశవస్త్రము లాధారములై పరావలంబనము పరిపాటియైనది. విదేశవస్త్ర ప్రవాహము నరికట్టుటకు భారతీయులు సమర్థులైనయెడలను స్వరాజ్యమునకును నధికారు లగుదురు. విదేశవస్త్ర విసర్జనమునకు స్వదేశ వస్త్రాభిమానము స్వదేశవస్త్ర నిర్మాణమును సాధనములు. అరువదికోట్ల రూప్యముల మహాప్రవా

హమును నిలుపుటకు సామర్థ్యమును బడయుటకు రాటపు యోగాభ్యాసావసరమును మహాత్ముడు విజయనగరవేదికయందు తిరిగి పూరించెను. భారతీయు లహింసాయుతమైన కర్మోపాసనను జేయుటకు నూలువడకుటను సాధనముగ నిర్ణయించెను. ఆసాధన మనుష్ఠాన యోగ్యమని కాంగ్రెసు నిర్ణయించినది. కాంగ్రెసుసభ్యత్వమున కర్హత్వమునకు సాధనములు విద్యాధనములుగాకను ౨౦,౦౦౦ గజముల నూలును ఖద్దరుఘాటమునుగను నిర్ణయింపబడినవి. నూలును స్వయముగ పడకకపోయినను కొన్నియైనను పంపవచ్చును. ఖద్దరును సర్వకాల సర్వావస్థలయందును ధరించకపోయినను రాజకీయసందర్భములందైనను ధరించిన చాలును. ఈయేర్పాటులు భయపక్షములకును ససంతృప్తిని గలుగజేసినవి. ఖద్దరు పండువిశ్వాసములేనివారికి నూలు ఖద్దరు నియమములు ప్రతిబంధకములైనవి. ఖద్దరునందు సంపూర్ణలక్ష్యముగలవారికి నిస్సహాగలిగినది. మహాత్ముని లక్ష్యము జాతీయసాభాగ్యము స్వరాజ్యసిద్ధిగాని పక్షప్రబల్య సమర్థనముగాదు. రెండుపక్షములకును ఖద్దరు వేదికయందు సమావేశమును గలుగజేసిన మహాత్ముని భక్తిత్యాగయోగములు సమస్తజనులకును ననుష్ఠాన యోగ్యములు. విజయనగర వేదికయందు మహాత్ముడు పదేశించిన ధర్మయోగప్రభావమును కాంగ్రెసుసభ్యులందరును గ్రహించి యనుష్ఠించి మహాత్ముని సంకల్పమును జాతీయైక్యమును సాధించుదురు గాత!

* * * *

స్వరాజ్యస్వరూపము

గాంధీమహాత్మునకు స్వరాజ్యస్వరూప నిర్ణయ మప్రస్తుతమైనను మిత్రులకు సంతృ

ప్తిని గలుగజేయుట కుపన్యాసమునందు స్వరూపమును సూచించెను. ఆ సూచనలందు మహాత్తరమైన భావపరివర్తనముగలదు. భారతసామ్రాజ్యము బ్రిటీషు సామ్రాజ్యాంతర్గతమైన స్వతంత్ర రాజ్యమైనను బాహ్యగతమైన స్వతంత్ర రాజ్యమైనను మహాత్ముని సూచన లపర్యాప్తములుగ నున్నవి.

భావిస్వరాజ్యము దాల్చువలసిన రూపము భారతీయుల హస్తమునందు గలదు. భారతదేశావృతములైన సంఘము లన్నియును స్వప్రయోజనముల నాకాంక్షించుచున్నను స్వరాజ్యానుతాపమును విశదము చేయుచున్నవి. స్వరాజ్య బృందావనమునందన్ని సంఘములును నిర్బంధములు లేకను యధావిధిగను వికసించుటకు ప్రేమత్యాగ పాశములు సాధనములు గావలయును. నిర్బంధవిమోచనమును గోరుచున్న ప్రపంచమునకు నిర్బంధము తరణోపాయముగాజాలదు. జాతిమతకుల ప్రతిబంధకములు స్వరాజ్యబృందావనమును శుష్కింపజేయగల విధమును వర్తమానదుఃఖవేదనానుభవము విశదము చేయుచున్నది. భారతీయులు మహాత్తరమైన సంస్కారమున కధికారులు. “సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ” “తత్త్వమసి” ఇత్యాది మహాధర్మములను ప్రతిపాదించిన మహర్షులసంతానులు. అవతార పురుషుడు గాంధీమహాత్ముడు మహర్షుల ధర్మసందేశమును భారతప్రజాముఖమునను లోకమునకు వెల్లడిచేసి భారతదేశకల్యాణమును లోకకల్యాణమును జేయుటకు బూనిన యజ్ఞదీక్షను నిర్విఘ్నమును సఫలము చేయుటకు భారతీయులు దీక్షాపరాయణులై పరమేశ్వరానుగ్రహమునకు బాతులగుదురు గాత!